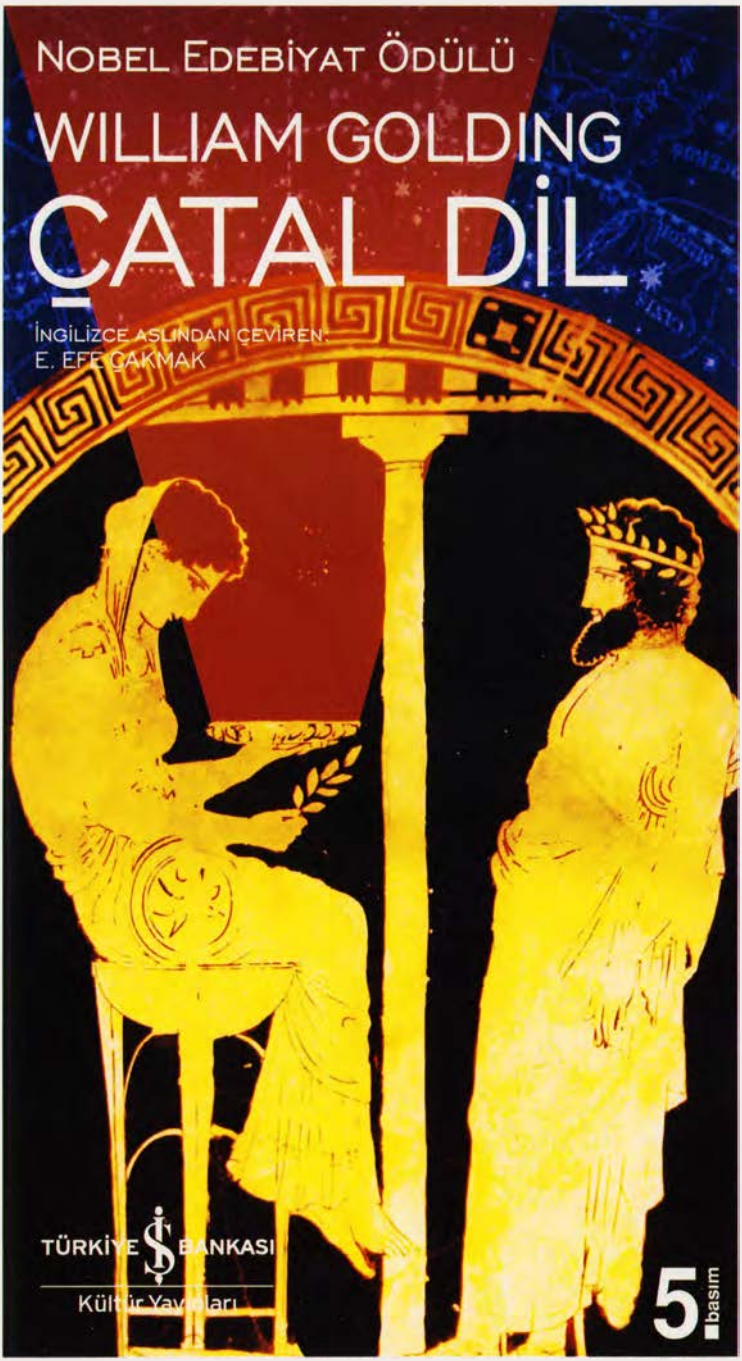
Modern Klasikler Dizisi - 59

WILLIAM GOLDING
ÇATAL DİL

ÖZGÜN ADI
THE DOUBLE TONGUE

COPYRIGHT © FABER & FABER, LTD
ANATOLIALIT TELİF HAKLARI AJANSI KANALIYLA ALINMIŞTIR

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2014
SERTİFİKA NO: 40077

EDİTÖR
GAMZE VARIM

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
MEHMET CELEP

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM KASIM 2000, İSTANBUL
MODERN KLASİKLER DİZİSİ'NDE 1. BASIM AĞUSTOS 2015, İSTANBUL
5. BASIM MAYIS 2019, İSTANBUL

ISBN 978-975-458-232-1

BASKI: UMUT KAĞITÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
Keresteciler Sitesi Fatih Caddesi Yüksek Sokak No: 11/1 Merter Güngören/İstanbul
Tel. (0212) 637 04 11 Sertifika No: 22826

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

ÇEVİREN: E. EFE ÇAKMAK

İstanbul Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Doktorasını Columbia Üniversitesi'nin Karşılaştırmalı Edebiyat ve Toplum Enstitüsü'nde tamamladı. Rutgers Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat bölümünde görev yapmaktadır.

Modern
Klasikler
Dizisi -59

William Golding

Çatal Dil

İngilizce aslından
çeviren: E. Efe Çakmak

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

I

Işık parıltısı ve ısı, farklılaşmamış, henüz kendi tecrübesiyle sınırlı. Oldu işte bu kadar! Oldu bitti! Bundan iyisini yapacak halim yok. Anı. Hafızadan da önce gelen anı olur mu? Ama zamanı yok ki, iması bile yok. Öyleyse nasıl olur öncesi ya da sonrası? Başka hiçbir şeye benzemediğini anladıktan sonra, ayrı olduğunu, farklı ve hatta bir kerelik bir şey olduğunu anladıktan sonra mümkün müdür öncesinden ya da sonrasından bahsetmek? Söz yok, tarih yok, bir *ben* bile yok, ego yok; öyle ya, ne demiştik, ışık parıltısı ve ısı, kendi tecrübesiyle sınırlıydı, bilmem anlatabiliyor muyum? Anlarsınız anlarsınız! Zamanı ve (ışığın parıltısına rağmen) görünüşü olmayan bir tür çıplak varlık özelliği taşıyordu o ve hiçbir şey ondan önce değildi, ondan sonrası da yoktu. Silsileden ayrıydı. Bunun anlamıysa, benim yaşadığım zamanın herhangi bir anında –ya da benim zamanımın dışında– gerçekleşmiş olabileceği!

İyi ya nerede? Altıma kaçırdığımı hatırlıyorum. Dadım ve annem –kim bilir nasıl körpeydi o zamanlar!– kahkahayı basıyordu bir yandan beni azarlarken. Konuşmayı öğrenmeden önce laftan anlıyor muydum? Nasıl oldu da "azar" diye bir lafın varlığını bilebildim? Diyeceğim o ki, doğru-

dan beraberimizde getirdiğimiz bir yığın bilgi var; öfkenin ne olduğunun bilgisi, acının, hazzın, sevginin ne olduğunun bilgisi. Altıma kaçırmamdan ya önce ya da kısa süre sonra, sıcak güneşin alnında bacaklarımın ve karnımın görüntüsü var aklımda. Bacaklarımın arasındaki ufak yarığı inceliyorum. Deneysel bir çaba benimkisi, yarığın nereye açıldığını bilmeden bakıyorum; ne işe yaradığını, hayatımın geri kalanında beni tanımlayacağını bilmeden. Başka bir yerde değil de, burada olmamın sebeplerinden biri odur. Ama Aitolia, Akhaia ve diğerlerinden habersizdim. Biraz daha gülüşme duyuyorum, belki biraz kaçamak bu kez, sonra azar. Kucaklanıyorum ve kıçıma cılız bir şaplak iniyor, acı yok, sadece yanlış bir şey yapmış olmanın bilgisi var.

Kendim hakkında söyleyeceğim pek fazla bir şeyim olmadığı, henüz kendimi doğru dürüst ifade edemediğim zamanlar kadar uzak bir an. Leptides, komşumuzun oğlu, evimizin yüksek duvarının dibinde diz çökmüş, oyun oynuyordu. Bir elinde için için yanan bir saz, diğer elinde de kof kamış vardı. Kamışın bir ucundan üfleyerek sazın ucunu tutuşturdu, bir alev parladı. Evimizin, yaşça ondan büyük olan, bakırla ve kalayla, ya da gümüşle ve hatta, pek sık olmasa da zaman zaman altınla çalışan kölelerine benziyordu bu haliyle. Benim için kalaydan bir süs eşyası yapıyordur belki diye düşündüm; genel olarak aklım ermeye başlayana kadar hayata umut dolu bir çocuk olarak başladığımı bana hatırlatan bir eşya. Eğilip yakından baktım. Müthiş bir özenle karıncaları yakıyordu. Her karıncaya, bir avcı gibi nişan alıp vuruyordu. Karıncalar tutuşmadan, aniden kavrulup kül oluyordu. Yanına gidip onunla oynamak isterdim ama bir elde saz bir elde kamış, o işi beceremezmişim gibime geldi. Dahası bana ateşle oynamamam söylenmişti! Şimdi asıl ilgimi çeken şeyse, karıncaları canlı birer varlık olarak düşünmemiş olmam. Zihnim balıklara kadar gidiyordu, doğru, ama ondan ötesini kavrayamıyordum. Tam da bu yüzden balıklara geçmeli.

Kocaman bir balık tankımız vardı, o kadar büyüktü ki, balıkları görebilmek için üç yetişkin basamağı tırmanmak gerekiyordu. Bir yaz günü var herhalde aklımda, çünkü adamlar kıyıdan fıçılarla deniz suyu getiriyordu ama yine de tankta su seviyesi alçaktı; aklımda kalan bir türlü tankı dolduramadıkları, yağmur doldurana kadar su seviyesinin alçak kaldığı. En çok hoşuma giden, adamların, teknelerimizden fıçılarla balık getirmesi ve sonra da o balıkları tanka boca etmesiydi. Balıklar nasıl da oynak oluyordu o zaman! Sanırım korkuyorlardı, ama neşeli ve heyecanlı görünüyorlardı benim gözüme. Kısa süre sonra sakinleşirler, hallerinden memnun görünürlerdi; hemen çıkarılmazlarsa tankın içinde, sanki uysallaşır, evcilleşirlerdi. İdaresi kolaydı balığın, ev kölesi gibi. Düşünüyorum da, yoksa o an ilk kez mi karşılaştırıyordum bir şeyi diğer bir şeyle? Zoileus'un, balıkları almaya geldiği o andan söz ediyorum. Tabiatıyla, o da evimizin kölelerinden biriydi. Konuyu dağıtıyorum bak şimdi. Onlar evimizde köle olarak doğmuştu, bir savaşta ya da seferde yakalanmış ya da işlediği bir suç –örneğin fazlasıyla fakir olmaları– yüzünden cezaya çarptırılan kimseler değillerdi. Anlayın işte canım gerisini. Bir karşılaştırma daha yapıp bunun bir kız, bir kadın olarak doğmak gibi bir şey olduğunu söyleyebilirdim, ama bu doğru değil. Çocukken kızların kız olduklarını bilmemekten gelen mutluluklarını henüz bilemedikleri bir dönem vardır, bilmem anlatabildim mi. Sonradan kız olduklarının farkına varınca, işte o zaman çoğu yahut en azından kimisi, tavaya düşen balık gibi telaşa kapılır. En azından şansı yaver giden telaşa kapılır. Her neyse, Zoileus, balıkları tavaya, yanan yağın içine attı. Balıklardan biri başını tavanın kenarından uzattı, ağzını açtı ve bana öylece bakakaldı.

Çığlığı bastım. Çığlıklarımın ardı arkası kesilmedi, çünkü canım yanmış, incinmiştim. Herhalde bir şey de istedim, durduk yere feryat figan değildim, çünkü bundan sonra hatırladığım ilk şey Zoileus'un bağırışı.

"Peki! Peki! Onları çıkaracağım..."

Sonra sustu, çünkü bizim kâhya kadın telaş içinde, beline astığı anahtarları şıngırdata şıngırdata mutfağa koşmuştu.

"Ne oluyor orada?"

Ama Zoileus kayıplara karışmıştı balıkla. Dadım olayı özetledi. Balıktan korktuğumu söyledi, kısmetim kapanmasın diye bir şey kesmek icap eder dedi, en azından sarmısak kökü diye konuşuldu. Kâhyamız benimle konuşurken çok nazikti. Balıklar yenmek için yaratılmıştı, biz özgür insanlar gibi hissetmezlerdi hiçbir şeyi. Zoileus'a, tavayla balığı geri getirmesini buyurdu. Zoileus, balığın tanka geri döndüğünü söyledi.

"Tanka geri döndü ne demek, Zoileus?"

"Tavadan tanka atladılar, hanımım, diğerlerinin arasında kaybolup gittiler."

Olayın aslını hiç bilemedim. Şurası kesin, balık dediğin öyle kızgın yağdan suya atlayıp da yüzemez. Ama Zoileus riyakâr bir adam değildi. Belki bir kereliğine öyle bir şey ağzından çıkıverdi, kim bilir. Herhalde balıkları attı ya da bir köşeye sakladı. Neden acaba? Her neyse, balıklar gerçekten yüzerek uzaklaştıysa bile, bizim kalkıp da olayın benimle alakası olduğu sonucuna varmamızı gerektiren bir şey yok ortada. Ama insanlar bu işin içinde bir iş var diye düşündü. Bizimkiler yine iyiydi ama, ev köleleri hemen her şeye kanar, hele kanılmayacak şeye dünden kanar. Hep birlikte bir merasim havasıyla tankın başına gittik, ama bir balığı diğerinden ayırt etmek mümkün değildi; saz damın gölgesinde, tankın içinde boca edilmiş yığınla balık vardı. Bunun üzerine kâhya kadın annemi çağırdı, annem de babamı; anlattıkları doğru muydu değil miydi bilinmez, ama sonuçta Zoileus söylediğinin arkasında durmak zorunda kaldı. Düşünüyorum da galiba sonunda kendisi bile inandı anlattığı hikâyeye. Kızgın yağda kavrulan balığın durup dururken, gizli bir kuvvet sayesinde şifa bulup yüzdüğünü söylüyordu. Dadım

zaten bu kuvvetin ilahi bir kuvvet olduğuna kesin karar vermişti. Ben de, huşuyla olmasa da, ciddiyet ve ilgiyle dinledim bunları. Her ne kadar böyle şifa vakalarından sonra âdet Aesculapius ya da Hermes'e adak kesmekse de, sonunda deniz tanrısına bir adak sunuldu. Eğer o zamanlar biraz daha büyük olsaydım, cinsiyetimi hesaba katar, neden bir tanrıçaya değil de, tanrıya yanaşıldığını sorar ve kuşkusuz bunu tuhaf karşılardım. Ama hangi tanrıçaya adak sunacaklardı ki? Ne Artemis'in ne Demeter'in ne de Aphrodite'nin bir faydası dokunabilirdi bana.

Herhalde bizim hakkımızda da bir iki laf etmem lazım şu noktada. Körfezin kuzey kıyısında oturmamızdan ötürü, tabiatıyla, Aitolia'lıyız. Phokis'li bir aileydik. Babam, zengin bir adam (daha doğrusu zengin bir adamdı) ve en büyük ağabeyim onun mirasına kondu. Toprağımız denizle birleştiği yerde bir milden uzun bir sahil şeridi oluşturur. Binlerce keçimiz ve koyunumuz, uşaklarla, kölelerle ve insanlarla dolu kocaman, eski bir evimiz var. Toprağımızın bir ucundan Korinthos'a düzenlenen seferlerin gelirine ortağız aynı zamanda. Bir zamanlar, karşı kıyıdan gelen insanlar, evimizin vadinin biraz yukarısındaki köy olduğunu sanıp, yatak, at ve hatta araba bulma umuduyla karaya ayak basar basmaz bizim evin yolunu tutarmış. Ama muhterem babam ben doğmadan birkaç ay önce geminin yolcuları indirdiği yere durumu açıklayan bir işaret koydurtmuş. Topraklarımızın ötesindeki vadiyi işaret eden tahta bir el ve elin altında, üzerine bazı harflerin oyulduğu bir levha vardı orada, şöyle yazıyordu:

DELPHİ'YE GİDER

İşte bu yüzden şimdi yolcular, gemiden iner inmez, bizi rahatsız etmeden, vadideki köye doğru yola koyuluyor. O köyü geçtikten sonra, biraz daha ilerledikleri takdirde,

Parnassos yakasında bilicinin ikamet ettiği tapınağı, mabedi ve rahipler korporatifini görebilirler. Bilici, Tanrı tarafından esinlenen ve gelecekte neler olacağını ya da buna benzer şeyleri söyleyen kadındır. Kim olursanız olun, nerede yaşarsanız yaşayın tüm bunları öğreneceksiniz, tüm dünya biliyor! Gücü kuvveti yerinde bir adam, gemiden Delphi'ye kadar yarım günde gidebilir. Ben, biliciyi küçüklüğümden beri bilirim çünkü biz Phokis'liler onu korumakla yükümlüydük. Büyükbabam Anticrates oğlu Anticrates devir merasiminde hazır bulunuyordu. Muhterem babam da (onun da adı Anticrates'ti) bunun mutlak ehemmiyet arz ettiğini söylerdi. Babası, o daha küçük bir oğlanken, biliciyi himayemiz altına almanın mutlak ehemmiyet arz ettiğini anlatmış ona. Delphi akla hayale sığamayacak kadar zengin bir şehirdi; şundan hiç kuşku yok ki o zamanlar bazı şehirler (şimdi bile isim vermek istemiyorum) Delphi'nin servetine göz koymuşlardı ve onu saygısızca harcamak niyetindeydiler. Ama babamın da söylediği gibi, şehri korumak emniyet arz ediyordu, çünkü bizim davamız adalet içindi ve tanrı altınlara bu gaye için ihtiyaç duyduğumuz konusunda bizimle hemfikirdi.

Bu kadar yakınında yaşadığımız için, böyle bir konumda olduğumuz için ve her şeye karıştığımız için, ailemizin o dönemlerle ilgili birçok hikâyesi var. Bildiklerimizin bir kısmını kendimize saklardık, ama öyle çok şey gelip geçti ki başımızdan! Artık bir önemi kalmadı, şimdi ihtiyar bir kadın olarak ben, size birkaç hikâye anlatabilirim. Delphi'lilerle, özellikle de rahipler korporatifiyle himaye meselesi hakkında bir anlaşmaya vardıktan sonra, Pythia'dan –bilici yani; eminim bu kadarını hatırlarsınız– bize tanrının onayını bildirmesini rica ettik. Ama tüm yaptığı "Yangın, yangın, yangın!" diye haykırmak oldu. Basamakları tırmanıp mabetler mabedinden kemeraltına çıktığında, hâlâ "Yangın, yangın, yangın!" diye bağırıyordu. Deli gibi sağa sola koşturmaya başladı ve hiç kimse onun için bir şey yapamıyordu; tanrı onu avucunun

içine almıştı, birkaç başıbozuk askerin arasına girene kadar, hiç kimse dokunamadı zavallıya. Askerler Phokis'li değildi, paralı askerlerdi, alıverdiler canını!

O günden sonra, derdi babam, bilici asla eskisi gibi olamadı. Delphi'de paralı askerlerin yangınlar çıkardığını, kadının hezeyanını anlaşılır kılabilecek böyle şeyler yaşandığını da söylerdi. Ama bilicinin işine akıl ermez. Eski zamanlardan nam salmış hikâyeler var. Bir gün adamın birine, yıkılan bir evin hayatının sonu olacağını söylemiş. Bu yüzden adam bir kartal kel kafasına bir kaplumbağa atana kadar dışarılarda gezinmiş. Tanrı, Delphi'de öldürdüğü koca bir yılandan miras kalan bir çatal dille konuşur. Aslına bakılırsa –bugüne kadar bundan hiç kimselere söz etmedim ama– ben kendim, Pythia deli gibi "Yangın, yangın, yangın!" diye haykırırken çatal dilin diğer ucunun ne dediğini anlamıştım: Çünkü bizim Delphi'yi aldığımız o yıl, aynı zamanda Büyük İlah İskender'in doğduğu yıldı. Görüyorsunuz, ayan beyan ortada, bilicinin işine akıl ermez. Ama bizim orayı yağmaladığımızı söylemek, işte bu kuyruklu yalan. Savaş çok pahalıya mal oluyordu ve doğrusu çok uzun sürmüştü; sonuçta, tanrı tam anlamıyla arkamızda değildiyse, böyle bir imtiyaza sahip olduğunu söylemek için bir din âlimine ihtiyacı da yoktu, değil mi ya.

Yine de, benim bilge bir kadın olduğumu düşünüp, her bir şeye aklımın erdiği düşüncesine kapılmayın. Ben kafası karışık bir insanım. Bizim konumumuzdaki oğlanlara, düşünmek öğretildi ya da en azından, düşünmeyi öğrendiklerini düşünmek öğretildi; her ne kadar genel anlamda bu, hatanızı yakalayıp, "Budala, Budala" diye bağırmayı bilmek gibi bir şeye denk düşse de. Ama benim kafam gerçekten karışık ve hiçbir şey anlayamıyorum. Sanırım kafamın karışık olmasının sebeplerinden biri, kadın olmam; nasıl düşüneceğim bana asla öğretilmediği için, belki biraz da kendim olduğum için, kafam karışık. Amanın! Yazdığım bu tabletler sözcüklerle dolu ve daha size ismimi bile bildirmiş değilim!

İsmim Arieka ve anlamının "küçük barbar" olduğu söylenir. Gençken şöyle daha oturaklı bir isimle anılmayı tercih ediyordum. Mesela, Demetria, ya da Kassandra ya da Euphrosyne. Ama Arieka ismi yapıştı kaldı işte böyle bana. Belki doğduğumda bir küçük barbara benziyordum. Bebekler ne kadar çirkin hakikaten.

Balık anısından sonra her şey kafamda düzenli bir şekilde seyrediyor, yani kafamın karışık olması için bir bahanem yok. Ama balıklardan sonra olaylar biraz değişti. Annem (dadım değil) beni bir kenara çekti; gözler üzerinde dedi. O zaman sanki altıma kaçırdığım zamanki hislerim nüksetti. "Gözler üzerinde" aynı zamanda azar niteliğindeydi. Kız olmanın ne olduğuna ilişkin kavrayışım bir adım daha ilerlemiş oldu.

Her şey bir yana, bir de sevgili ağabeyim Demetrios vardı – tanrı ondan lütfunu esirgemesin ve her neredeyse şansı bol olsun! O benim en kıymetli varlığımdı. Bana okuma yazma öğreten odur. Benden birkaç yaş büyüktü ve bıyıkları yeni terliyordu. Neden böyle bir işe kalkıştığını hâlâ bir türlü anlayamıyorum, düşünebildiğim tek açıklama var ve onu da açıkçası kabullenemiyorum; herhalde canı sıkıldığından, bir gün toprağa şekiller çizip (daha çok güneş hayal edin!) her şeklin bir şey dediğini anlamamı sağladı. Sonra bana göstermek için çizdiği şekillerden ikisini birleştirdi ve ikisinin beraber hangi sözü söylediğini sordu ve işte o an yerimden fırladım. Geriye dönüp baktığımda, bazı çocukların çok zor bulduğu o ilk sözden sonra birden önüm açıldı diyebilirim sanki, bir anda ilerlemişim, o andan itibaren gayet akıcı bir biçimde okumaya başlamışım gibi. Bu tabii ki imkânsız. İki ciddi engel vardı bunun için. Bir kere ağabeyim bu ilk seferde bana bir iki harften daha fazla bir şey öğretmiş değildi. "Oyunu tekrar oynamak" için yalvarmak zorunda kalmıştım! İkincisi, akıcı bir biçimde okuyabilmem için hiçbir imkân tanınmamıştı. Ben çocukken çok az kitap vardı. Pek

tabii ki şimdilerde kitap sayısı arttı, ne de olsa insanlar –en iyileri değil ama– artık onun da ticaretini yapıyor. Ben çocukken, bir parça kâğıt versin diye yalvaracağınız bir şair ya da yazar dostunuz olmadığı sürece, insanların ocak başında anlattığı hikâyelerle, söyledikleri şarkılarla ya da yaşınız müsaitse, "Homeros'un gezgin oğullarından biri" tarafından aile toplantılarında nakledilen masallarla avunmak zorunda kalırdınız.

Dünyanın merkezi bizim evin ötesindeki yokuşun tepesindeydi, yine de evde kitabı olan tek kişi ağabeyimdi. O kitap da onun ders kitabıydı ve birkaç sütunda Odysseus'un hikâyesini anlatıyordu. Ağabeyimin öğretmeni aynı zamanda komşumuzun oğlunun da öğretmeniydi, ama on altı yaşına bastığında –ağabeyimi kastediyorum– gemiyle hububat nakliyesi ve benzer ticari işlerle uğraşmak için Sicilya'ya gitti. Güle oynaya evden ayrılırken, kitabı bana fırlattı ve dedi ki, "Geri döndüğümde bunu bana okursun!" Çocukken insan ayrılık acısı gibi şeyleri çabuk unutuyor, uzunca bir süre kitabı inceleme zahmetine girmedim. Ama sonunda aldım elime zar zor okumaya başladım, herhalde acım aslında sandığım kadar sığ değilmiş ki, Demetrios altı ay sonra geri döndüğünde, ona kitabı okuyabilecek durumdaydım. Ama Demetrios tam bir erkek olmuştu, az kalsın onu tanıyamayacaktım; bana emanet ettiği kitap şöyle dursun, beni bile hatırlamıyordu. Sonra, on gün geçti geçmedi, ağabeyim Sicilya'ya geri döndü. Ben hâlâ kitabı okuyordum; tüm kitabı ezbere biliyordum. Bunun bir sonucu olarak, "Homeros'un oğullarından biri" evin kadınlara mahsus kısmına, *Odysseia*'dan bir bölüm nakletmeye davet edildiği zaman –hatırladığım kadarıyla Phaeacia'da geçen ünlü parçayı söyledi– adam (annemin önünde eğilerek) Odysseus'un sessizliğini ancak bizim evimizi gördükten sonra anladığını, Odysseus'un büyük ihtimalle Alkinoos'un sarayının harikaları karşısında huşu içinde kaldığını söyledi. Adam sözünü bitir-

dikten sonra ben tabii kendimi tutamayıp haykırdım; devam etmesini, Odysseus'un sahilde Athena'yla nasıl buluştuğunu anlatmasını istedim. Bu çıkışım da çok dikkat çektiğim uyarısıyla sonuçlandı. Adamın lirini taşıyan çocuğu ne kadar çok kıskandığımı hatırlıyorum şimdi, neredeyse bütün dünyayı gezmiş olmalıydı. Oğlan kılığına girip adamın peşinden gitmeyi hayal ettiğimi hatırlıyorum, gerçi o oğlanı ne yapacağımı, ondan nasıl kurtulacağımı düşünememiştim; hep hayalin diğer ucunda, oracıkta dikiliyor, ayaklarımın yere basmasını sağlıyor, beni kendime getiriyordu.

Ağabeyim Demetrios evi ikinci kez terk ettiğinde sevginin ve kederin ne olduğunu öğrendim. Ağabeyim evden ayrılmadan önce küçük, sıska bir kız mıydım bilmiyorum, ama o ayrıldıktan sonra hakikaten pek zayıfladım. Suratımda bir dengesizlik vardır benim, yüzümün bir yarısı ile diğer yarısı arasında ciddi bir oransızlık vardır. Benim gibi kızların bir çift güzel gözle ya da işte biraz canlılıkla durumu kurtaracağı söylenir, ama bende bunlar da yok. Bizimkinden küçük olsa da ihtişamlı, bize komşu malikânenin oğlu ve vârisi, Leptides diye bir oğlan vardı, benim kadar sıskaydı. Ama oğlan olduğu için, sıskalığının pek bir önemi yoktu. Saman sarısı saçları ve pembe yüzünün her yanında açık kahve çilleri vardı. Kendini savaş hikâyesindeki "sarışın Akhaia'lı"ya benzetirdi. Onunla ve iki kız kardeşiyle oynamama izin vardı ama ne yazık ki bu da uzun sürmedi. Leptides kız kardeşlerinin ve benim onun ordusu, bazen de karıları ya da köleleri olduğumuz oyunlar keşfederdi. Ordusu İskender'in ordusuydu tabiatıyla, ama benim duyup bildiğim Makedonyalılardan farklı, çok daha sıkı terbiye edilen bir orduydu bu.

Dadımın biz bu oyunları oynarken başımızda durması lazımdı, ama o göbeğini büyütüp salaklaşmakla meşguldü; koca bir hayatı uykuyla ziyan etti. Doğal köleydi, görünüşe bakılırsa cezadan başka bir şeyi hak etmiyordu. Kölesi olduğum günlerden birinde Leptides bana, artık özgür bir

kadın olmadığımdan, çıplak kıçıma şaplak indirmesi gerektiğini söyledi. Tabii ki gerçek hayatta, özellikle de bizimki gibi büyük evlerde, ev kölesi asla dayak yemez. Köle ailenin ferdi gibidir; en azından kızların kaderi bu. Yaptığı beni düşündüğünüz kadar çok etkilememiş olsa bile canımı yaktı. Şimdi dönüp arkama baktığımda, Leptides'in ailemizi ve malikânemizi kıskandığını düşünmeden edemiyorum. Doğruluk payı var bunun kuşkusuz, ama böyle şeyleri anlayabilmek için insanın sahip olması gereken akıl ancak insan yaşlandıktan sonra ortaya çıkıyor. Belki de gençken de gerçekleri biliyor ama bildiğimizi bilmiyoruzdur – bak görüyor musun, Areika, yine işler karışıyor! Gel gelelim, dadıma bir ev kölesinin çıplak kıçına şaplak yemesinin şart olup olmadığını, mesela fistanıyla kıçını örtmesine müsaade etmenin daha mı doğru olacağını sormakla, görüyorsunuz işte, ne kadar cahil ve masum bir çocuk olduğumu gözler önüne serdim. Ne bunu izleyecek sorulara ne de vereceğim cevapların yaratacağı kargaşaya hazırlıklıydım. Dadım kıpkırmızı kesildi, çarpıntısı nüksetti ve sanırım nefes darlığı çekmeye başladı. Nasıl oldu da anneme neler olup bittiğini anlatacak cesareti buldu kendinde, anlayamıyorum. Hem Leptides'le oynamam yasaklandı, hem de meseleyi iyice idrak edeyim diye bir süre daha kuru ekmek ve suya talim etmeye ve nakış işlemeye mecbur kaldım.

Bir sonraki dışarı çıkışımda, muhterem babamın karşısında, ellerim önümde birbirine kenetli, gözlerim yerde, babamla benim aramda bir yere bakıyordum. Annem konuşmaya başladı ama babam bir hareketle onu susturdu:

"Bu tür durumlarda Demetria, kabahat çoğu zaman kızdadır."

Sonra uzun mu uzun bir sessizlik oldu. Sessizliği delense yine babamın sesiydi.

"Herhalde farkındasınız küçük hanım, Leptides'in başını belaya soktunuz. Farkındasınız, değil mi? Üç ay askerlik

eğitimi almak için uzaklara gönderildi. Bundan sonra sizi görmek istemiyorum. Şimdi gidin."

Önünde eğilip odama gittim. Babam ne söylerse söylesin, askerlik eğitimi, kuru ekmek ve suya talim etmek ya da yalnızlık ve düz nakış kadar acımasız bir ceza değildi; hatta gerçek bir ceza bile değildi. Annem, eğitimin kafasındaki tüm o uygunsuz fikirleri temizleyeceğini ve hatta belki bizim cesur askerlerimizden biriyle sıkı bir dostluk kurabileceğini söylemişti. Tabii ki bizim konumumuzdaki insanlar ancak at üstünde askerlik yapar. Küçük yaşta askerlik eğitimine gönderilen erkekler, eğitime tatile gider gibi neşeyle gider, geri döndüklerinde, "diğer adamlar gibi" gecenin kör karanlığında nöbet tutmakla övünür dururlar. O sıralar fazlasıyla yalnızdım, önemsizliğimin, değersizliğimin derinden bilincine vardım. Sıska olmam, yüzümün yamukluğu bir yana, bir de iyice sararıp soldum. Dadım, babamın benden bir an önce kurtulmak için fazlasıyla yüklü bir çeyiz hazırlamak zorunda olduğunu söyledi. Babamın bana bu kadar sert davranmasının sebebi de buydu. Bunun bir adamı haşin kılmaya yetip de arttığını söyledi bana. Çıkarı neydi ki babamın bu işten? Benim konumumda bir kız için –yani taşralı bir aristokrat için– uygun bir çeyiz, bin gümüş gibi bir şeydi. Ama babamın daha fazla harcaması gerekiyordu; belki iki bin gümüş.

Yıllar yılları izlerken, aybaşımdan önce, tanrılardan ve özellikle de Aphrodite'den medet umduğum, tanrıçanın, benim gibi yaradılıştan kusurlu genç bir kızı –tercihen tek bir gecede– çiçek gibi bir varlığa dönüştürecek bilindik mucizelerinden birini yaratmasını beklediğim zamanlar oluyordu. Bizim buralarda korkunç hakaretengiz bir hal bir tavır var ve ben bu hal ve tavrı benden sorumlu olan insanların yüzündeki ifadede görür gibi oluyordum; kimse bana bu sözleri dosdoğru söylemedi, kendim de sözcükleri bir araya getirecek cüreti bulamadım, ama o yüzlerdeki ifade bana,

bu insanların, doğduğum gün benden kurtulmadıklarına pişman olduklarını anlatıyordu. Sözler dile gelmedi ama düşünce, işte orada, yüzlerindeki ifadedeydi.

Bir gün, kendimi yine bu ve benzer düşüncelerin kargaşasına kaptırdım ve balık tankına doğru yürümeye başladım. Yolda, yeni satın alınmış olan kölelerimizden birinin barakadan kucağında bir bebekle sızlanarak çıktığını gördüm; yanıma geldiğinde inliyordu ve bebeği bana verdi. Kollarım kendiliğinden açıldı yavruya, ama kucağıma alır almaz irkildim ve onu annesine geri uzattım çünkü tüm vücudu beneklerle kaplıydı. Kadın, şaşkın mahluk, bu hareketim karşısında ne diyeceğini bilemedi; yarı gönüllü eğilip selam verdi ve çıktığı yere geri döndü. Ama ben, çocuğu kucaklamamla geri vermem arasında bir yerlerde, bir şeyler hissetmiştim. Nasıl açıklayabileceğimi doğrusu hiç bilmiyorum. Öyleyse tek çarem size olup biteni cesurca anlatmak; kadın benim özel bir güce sahip olduğumu düşünüyor, tek bir dokunuşla çocuğu iyi edebileceğime inanıyordu ve öyle de oldu. O gün itibariyle aile tarihine çoktan altın harflerle kazınmış ve her aile tarihinde olduğu gibi zaman içinde basitleştirilmiş ve abartılmış olan, az pişmiş balık hikâyesi gibi bir hikâye bu. Ben şifacı olduğuma inanmıyorum ve kuşkusuz, beni benden iyi bilen olamaz!

Her yanımız muamma. Kuşatılmış durumdayız. Bunu biliyorum. Ben bunu öğreneli çok oluyor. Âdet görene kadar pek bir şey olmadı benim hayatımda. Bunu da biliyorum. Dahası Aitolia'lıymış, Akhaia'lıymış, hiç fark etmez; biz Helenler, konumumuza göre, sırayla âdet görürüz, ne kadar soyluysan o kadar geç. Ben on beş yaşındaydım. Şimdi zar zor anlayabiliyorum olup biteni. Bu sefer ne balık ne de bebekti karşımdaki; bir eşekti. Bunu da hiç kimseye anlatmadım, hiç kimseye. Eşek buğdayı öğütmek için çarkı döndürüyordu. Tabiatıyla, ailecek yemeğimizi değirmenin yanı başında köle kadınların çark şarkıları eşliğinde yedik; en çok

söylenen şarkı Pittacus'un şarkısıydı ama kadınlar akıllarına dönen çarkın ritmine uygun başka bir isim geldiğinde, o ismi de uyduruyorlardı şarkılarına. Adına, yine tabiatıyla, Pittacus dediğimiz bu eşek, buğdayla ya da zeytinin üçüncü presinden arta kalan posayla dolu bir oluğun içindeki, silindir şeklinde bir kayaya sokuşturulan sırığın ucunda dönüyor, dönüyor, dönüyordu. Bilirsiniz değirmenin nasıl çalıştığını, bilirsiniz bilirsiniz! Pittacus'u seyrediyordum, asıl ilgimi çeken karnından sarkan ve canını acıtan o şeydi. Çünkü zavallı hayvan bir yandan dönüyor, dönüyor, dönüyor, bir yandan da acı acı anırıyordu. Bu şey, sanki kendi başına, bambaşka bir candı ve Pittacus'tan ayrıymış gibi görünüyordu. Her adımda Pittacus'un karnına, koca bir davula vuran tokmağın sesine benzer bir sesle, vuruyor da vuruyordu. Derken tuhaf bir his kapladı içimi ve düşecek gibi oldum. Ama sendeleyip doğruldum, çünkü o his ilgimi çekmişti, aynı zamanda şaşırmış ve korkmuştum. Kendime geldiğim anda –tabii eğer şu koşullar altında, kendine gelmek deyişi yerinde bir deyiş sayılırsa– satın alınmış kölelerimizden biri, elinde hayvanın ağzına vuracağı gemle çıkageldi ve eşekle arasındaki mücadele beni şaşkına çevirdi. Ağzına vurulacak gem, hayvanın çenesini tutmasını ve böylece yaptığı işi kendini vererek yapmasını sağlayacaktı. Pittacus direnmeye çalıştı ama tüm yapabildiği manasız çifteler atmak oldu, gücü ancak buna yetiyordu. Bir süre sonra onun, babamın savaşta bindiği aygırla çiftleşmeye hazırlanan, ahırın en gözde kısrağının kokusunu aldığını anladım; Pittacus değirmendeki işini bitirdikten sonra bile çıkamayacaktı dışarı.

Âdet görmeye başlamadan kısa süre önce kızların çok tuhaf bir halleri oluyor. Hoş kızlardan bahsetmiyorum, güzel kızlardan ve hatta mütevazı bir çeyizle bir aileye kabul edilebilecek olanlardan da bahsetmiyorum. Gerçekten cazibe yoksunu olanlardan bahsediyorum; tanrılardan birinin canına okuduğu, satacak bir şeyi olmayan, Paphos'lunun

törelerine ayak uyduramayan, savunma güdüleri insanlarla anlaşmasına imkân tanımayacak kadar gelişmiş kızlardan. Bu talihsizler tuhaf kabiliyetler geliştirirler. Belki kabiliyet yanlış kelime. Bu hali tarif etmenin bir yolu olduğunu sanmıyorum, ama en azından kızın gereksiz biçimde zekileştiğini söyleyebiliriz. Yani herhangi biri için bu tür zekâ, tastamam lüzumsuz olabilir, ama sözünü ettiğim türden kızlar onda temel bir nitelik bulabilir. Neyse. Tarif edilemez bir şey olabilir bu, ben yine de elimden geleni yapacağım. Gizli bir kuvvet bu. Dilerler onlar; eğer doğru şekilde dilerlerse, ya da yani tersten, yanlış dilemeyi becerirlerse; eğer dengeyi bir şekilde, kendilerince tutturabilirlerse; hiç değilse nadiren, en azından nadiren, istedikleri şeyi, hatta başkasının göz koyduğu şeyi, kolayca elde ederler. Dünya tesadüflerle dolu ve kız bunu bilir. Mümkün olduğu zaman, bu durumu kendi çıkarına kullanır. Her zaman istediğini elde eden bir erkeğe karşı kullanır mesela. Ya da ne bileyim, istemediği elinde kalan bir erkeğe karşı kullanır. Varlığını kanıtlamak imkânsız. Söylediğim gibi, sinsi, riyakâr bir kuvvettir bu; gizlenmeyi, kendini göstermeyi, kılıktan kılığa girmeyi, gerektiğinde es geçmeyi de bilir ve sessiz durabileceği gibi, çatal dille konuşmasını da becerir. Öte yandan abartılacak bir güç de değildir bu. Bilicilikle ya da büyücülükle bir alakası yoktur; savaşta zafer getirmez. Vebaya şifa olmaz ama baş ağrısına iyi gelir, gönül yarasını iyi etmez ama lüzumlu gözyaşını temin edebilir.

Babam beni ilk kez ekmek ve suya talim ettirdiğinde, oyuncak bebeğimi de elimden almıştı. Onu geri almayı çok istemiştim ama nasıl mümkün olabilirdi ki bu? Beni serbest bıraktıklarında, onu nereye koyduklarını sanki içime doğmuş gibi biliyordum, doğruca koydukları yere gittim. Gerçekten biliyordum oyuncak bebeği nereye koyduklarını, akıllarından ne geçtiğini biliyordum, gittim ve bebeği aldım. Eşek Pittacus'u seyrettim. Hayvan ağzına vurulan gemle savaşırken tuhaf bir şeyler kapladı içimi, onu sakinleştire-

cektim, tesellinin ve şefkatin içimden taştığını, birden ağrıyla fırıl dönmeye başlayan başımdan çıkıp, zavallı Pittacus'a gittiğini hissettim. Öfkesi dinene ve kuyruğu düşene, kamışı çıktığı yere geri girene kadar; çarkın yanında, sessiz ve sakin, nihayet boynunu bükene kadar onu sakinleştirdim. Tam o an bir kahkaha duydum ve kafamı çevirdiğimde bahçe duvarının üzerinde sırıtan Leptides'i gördüm; saman rengi sakalının ardındaki dişlerini gösteriyor, tüm dünya duysun diye bağırıyordu: "Sana bayılıyor!" Eşeğin şamatası yüzünden babam öfke, telaş ve uzun adımlarla daldı bu şaşırtıcı ana. On metre ötede durdu. Bembeyaz kesildi, geri döndü ve eve doğru hızla ilerlemeye başladı. Kafam, sanki babam aklımdan çıkıp gitmiş gibi temizlendi, rahatladım. Değişim ve keşif dolu uzun mu uzun bir sessizlik oldu. Zayıf ama huzur verici bir *pıt* sesi duydum ve bir tür içgüdüyle yere baktım; sandaletimin sağ tekinin üzerine düşen ilk kan damlasını gördüm.

Bundan sonra, tabiatıyla, kadınlara mahsus yere kaçıp saklandım ve bildik adaklar sunuldu. Beş günlük bir inzivaya çekildim. Eşeğin kösnüsü, Leptides'in gürültülü, erkeksi kahkahası ve dahası ağza alınmaması gerekeni utanmadan haykırması; tüm bunlar, yaşamımın yeni dönemine geçiş olmuştu benim için.

Bir süreliğine mutlu olmuş olmam lazım. Düşünüyorum da, kızlar çocukluk çağının belli bir döneminde mutlu olmak için yaratılmış. Sürekli yapacak bir şeyler bulan, aklı fikri fesatlık olan erkeklerden, ya da daha doğrusu oğlanlardan daha mutlu olabilirler kendi hallerinde. Ama artık on beş yaşıma geldiğim için, büyümüş sayılırdım. Benim için çok zordu. Bazen, kuşlar kadar özgür ve doğal olmamız gerektiğini düşünürüm; yetişkinliğimi yaşamaya başladığım o dönemde de gerçekten aklımdan geçmişti böyle şeyler. Farklı, heyecanlı bir kuşu ne yapacağız; hiç uçmayan, tüm zamanını yuvasında tüneyerek geçiren bir kuşu? Ama annemle

babam böyle bir doğallık bekliyordu. Bir taraftan da rahattım herhalde, çünkü aybaşım ve onunla alakalı birtakım ritüellerden başka canımı sıkacak pek bir şey yoktu ve dahası ritüelleri pek dert etmiyordum ve aybaşım da çok sancılı geçmiyordu, en fazla bir buçuk gün baş ağrısı yapıyordu. Ama bu kadarı da bana kadınların özgür olmadığını hatırlatmaya yetiyordu; köle olmayanlar bile özgür değildi aslında. Tüm kadınlar gibi, benim de bir mahkûm olduğuma ikna olmam için, belimi sarmak üzere orada bir yerlerde bekleyen, aslında taşınamayacak kadar da ağır olmayan bir zincirdi sanki. Tek tesellim, her ay, en azından birkaç günlüğüne dokunulmaz olmamdı. Bundan çıkan sonuç, o günlerde ne istersem düşünebileceğim ve düşüncelerimin tanrıların ilgisinden ve bilgisinden uzak olacağıydı, çünkü düşüncelerin de dokunulmazlığı vardı. Bu gerçeği bugüne kadar kimseyle paylaşmadım, çünkü bu bir sır ve uygun olan söylenmesi değil, yazılması. Bu yüzden, temiz olmadığım düşünülen o günlerde kendimi, tüm o yasak düşünceleri aklımdan geçirirken ve onları güvenli bir yere saklamayı tasarlarken bulurdum. Ancak şimdi yapabiliyorum bunu, çünkü artık seksenimi geçtim, ne yaptığımın ne önemi var bundan gayrı?

Artık koca genç kız olduğumdan, babamın bana münasip konukları olduğunda –sanki babamın bana münasip olmayan birini ağırladığına hiç şahit olmadım– bazen benim de annemin yanında, yüksekçe bir iskemlede oturmama izin çıkardı. Pek tabii ki, ağzımızı açmazdık; ne annem ne de ben. Konuklardan biri patavatsızlık edip de ikimizden biriyle konuşmaya kalktığında babam hemen araya girer, uygun olduğu üzere, bizim adımıza cevap verirdi. Yani büyüdükten az bir zaman sonra İonides'i görmüş olsam da, onunla hiç konuşmadım. Uzun bacaklı, huzursuz bir adamdı ve zayıftı. Yaşı en fazla otuz olsa da saçında aklar vardı, ağzının çevresi ve çenesi kül rengindeydi; sakalını İskenderiye tarzında keserdi. Zayıf yüzünde bazen bir tebessüm belirirdi ve

o zaman, yüzündeki kasların hareket ettiğini görebilirdim. Çok tuhaf bir tebessümdü bu. Bir tür keder ifadesi olurdu yüzünde ama ben gerçekte böyle bir şey hissetmediğinden eminim. Yine de, o ifade yüzündeydi işte; belki tesadüfen beliriyordu adamın yüzünde, belki de o, konumunun ayrıcalığı yüzünden kasten yapıyordu bunu. İonides, Pythia esinlenerek kendinden geçtiğinde, dudaklarından dökülen sözleri yorumlamakla yükümlü olan rahipti. İkinci ziyaretinde, öyle bir an geldi ki, bana tebessüm etti; daha genç ve daha sıradan bir adam olsaydı, davetkâr bir tavrı olduğunu düşünebilirdim. Ama nazik, acı bir tebessümdü o ve beni, tıpkı ağabeyiminki gibi, derinden etkiledi. Gözlerim yerde, hafifçe gülümseme cesaretini gösterdim ben de ve şalımı düzelttim. En güzel elbisemi giymiştim o gün, çok özenmiştim; yumurta ve mızrak desenli elbisemi. Bana bir şeyler söylemeye çalıştığından eminim, bir hesap yaptığından da. Güneşin ilk parıltısı gibiydi. Bir sonraki gün, babam beni çağırttı. Konuklarımızı ağırladığımız büyük salonda değildik bu kez, daha küçük bir yerde, ufak bir odadaydık; yazıhanede. Koca evde, yalnızca burada kâğıt bulunurdu; kâğıt ve bir de kocaman desteler halinde uzun çubuklar. Babam hafifçe, abakü-sünün toplarına vuruyordu. Ben içeri girdiğimde, levhaları huzurunda bekleyen köleye fırlattı.

"Bunları da diğerlerine ekle!"

Köle gittikten sonra babam bana döndü.

"Oraya oturabilirsin."

Üç bacaklı tabureye tırmandım, çok yüksekti benim için, beklemeye başladım. Bir kutu açtı ve içinden bir belge çıkardı, kâğıdın her yanının yazılarla dolu olduğunu gördüm; özenle kaleme alınmış yazılar. Rulosunu açtı ve yazıları kendi kendine okumaya başladı.

"Bilmem kimden olma bilmem kimin oğlu bilmem kim, evlenmek arzusuyla gelmiş. Annesi, bilmem kimden olma bilmem kimmiş, her neyse işte. Gelinimizi bize onur..."

"Ama muhterem babacığım..."

"Kesmeyin sözümü. Bu sizin için büyük bir gün, küçük hanım. Nerede kalmıştık? 'Bilmem kimin oğlu, gelinimiz onur... karı koca olarak birlikte yaşasınlar... evliliğin sorumlulukları... eğer ayrılık... koca telafi etsin... damat Leptides'in babası... iki nüsha halinde hazırlanan sözleşme... her iki taraf...'"

"Baba!"

"Sözümü kesmeyin, 've bu resmi talebe cevap olarak...'"

"Hayır, olmaz! Onunla evlenmeyeceğim! O kim oluyormuş ki?"

"Leptides oğlu Leptides. Tahmin ettiniz herhalde."

Nasıl oldu bilmiyorum ama kendimi tabureden inmiş buldum. Bir elimle diğer elimi büküyordum. Burmak dedikleri şey, böyle bir şey olsa gerek.

"Ne istiyormuş?"

Babam homurdanmaya başladı.

"Anladığım kadarıyla, başladığı işi bitirmek istiyormuş."

"Asla! Asla!"

"Şimdi dinle beni, kızım..."

Bileğimi bura bura dinledim babamın söylediklerini; şu koşullar altında beklenebilecek tüm o savları duydum onun ağzından. Annemle babam en iyisini bilirdi. Leptides genç, hoş bir adamdı –bir genç adam olarak, hiç de fena değildi aslına bakılırsa– bir gün torunlarıyla annemle babamın karşısına çıkacaktım ve o zaman, onlara teşekkür edecektim. Yanımda götürmek zorunda kaldığım çeyizi göz önüne alacak olursak, benim için ellerinden gelenin en iyisini yapan annemle babamın önünde diz çöküp, beni affetmeleri için yakarmam gerekirdi. Kim olduğumu sanıyordum ki ben? Mısır Kraliçesi mi? Ayağa kalk çocuk, kötü bir şey değil. Her kadın bir şekilde evlenmek zorunda, yoksa nereye gideceksin? Tanrıların emri, ben kimim ki...

Gerçekten, kimdim ben? Şimdiden diz çökmüştüm ama yakarmıyordum. Kuru ekmek ve su perhiziyle ilgili bir tehdit daha duymuştum ve odama gidip bunu biraz düşünmem emredilmişti; bu yüzden paniğe kapılmış, acı içinde çöküp kalmıştım. Söyleneni yaptım, otlukta bir fare gibi kaçıp saklandım; bir fare gibi, sıçan bile değil. Odama vardığımda, kollarım koynumda kenetli halde, ellerimle üst kollarıma vura vura, bir aşağı bir yukarı yürümeye başladım –bir aşağı bir yukarı, bir aşağı bir yukarı– en derin keder ya da en büyük öfke bile bir kadına bunu yaptıramazsa da, hani lafın gelişi göğsünü döve döve derler ya, işte öyle, yani göğsümü döve döve bir aşağı bir yukarı gidip geliyordum. Sanırım çıldırmıştım. Ot yatağımın üstünde çömelip, düşünmeye başladım, tek bir yolu vardı. Bir yolunu bulup kaçmalıydım. Kaçıp gitmeliydim ama nereye? Ağabeyim aklıma geldi ve onun peşinden –doğruca Sicilya'ya– gitmem gerektiğini düşündüm bir an, ne olursa olsun, tanrılar benim yardımcım olacaktı.

Şimdiki aklımla, bunun ne kadar saçma olduğunu görebiliyorum. Kaçmak için türlü yollar tasarlıyordum kafamda. Aslında tüm yaptığım, annemle babama, umutsuzca son bir çağrıda bulunmaktı: Bakın! Kaderimden kaçmak için ölümle bile yüzleşmeye hazırım ben! Ama aynı zamanda, zihnimin derinliklerinde, bunun umutsuz, anlamsız bir çaba olduğunun bilincindeydim. Aklımdaki tek dürüst karar şuydu aslında: Sicilya'ya doğru yol alacağım ve *gidebildiğim kadar uzağa* gideceğim.

Yaptığım hazırlıkları uzun uzun anlatmayacağım şimdi. Oğlunun yaşamını bana borçlu olduğuna inanan köle kadından bana bir erkek tuniği bulmasını istedim. Bu aptalca firar girişiminin –ki bunun bir tür son yakarış olduğu göz önüne alınırsa, aptalca değil, aksine akıllıca bir girişim olduğu görülecektir– yegâne suç ortağı, pek tabii ki, Pittacus'tu. Arka avludan çıkışımıza yalnızca köleler şahit oldu, bizi gö-

rünce çok şaşırdılar, çok korktular. Tuniğimin içinde, bacaklarım ayrık, eşeğin üzerindeydim, bir de bacaklarıma sardığım şalım vardı; Pittacus'un ağırlığımdan memnun kaldığı söylenemez, ne de olsa insan taşımak değirmen döndürmekten çok farklıydı. Eşek öylesine alışmıştı ki o işe, başka bir yaşam biçimi düşünemiyordu. Bir de tabiatıyla sürekli daireler çizmeyi huy edinmişti, onu düz bir doğrultuya yöneltmediğim sürece, dönüp duruyordu. Tek bir yolu vardı onu düzeltmenin; elimdeki değnekle döndüğü tarafına vurmak. Tepeden o boru sesi geldiğinde, kumsalın üst yanındaki yolda ancak yüz adım mesafe katedebilmiştik. Bundan sonra duyduğumsa, av köpeklerinin boynuna asılı zillerin inanılmaz gürültüsü ve avcıların haykırışlarıydı. Tüm bu şamata, eve dönmek isteyen Pittacus'un kafasını iyice karıştırmıştı. O ani şamata başlamadan önce onu Sicilya istikametine yöneltebilmiştim sanıyorum. Yol ortasında koskoca bir geyik belirdi bir anda. Dişlerini geyiğin etine geçiren üç köpek, hayvan koştukça yele misali havada sallanıyordu ve köpek sürüsünün geri kalanı hayvanın etrafında kaynaşıyordu, hemen arkadan da atları üzerinde adamlar geliyordu. O zaman bile, ne büyük bir tehlikeyle yüz yüze olduğumun farkında değildim; dehşet içinde sahile, suya doğru koşturan, hırlayan av köpeklerini peşinden sürükleyen o zavallı geyiğin halini düşünüyordum. Köpekler Pittacus'a da saldırdı ve eşek gerçek bir ısırık hissedince, telaşla sıçradı, beni de havaya fırlattı. Bir ya da iki köpeğin üzerine düştüm; bu sayede, pek de sert olmadı ama doğrusu, beni kendimden geçirecek kadar sertti yere düşüşüm.

Sonra tuniğimin yırtıldığını hissettim. Leptides ve İonides yanı başımdaydı, atların toynaklarını benden uzak tutmaya ve köpekleri savuşturmaya çalışıyorlardı. Gözlerindeki öfke ve nefret –ve şimdi dört bir yanımı sarmış olan adamların yüzündeki o alaylı ifade– köpeklerin açtığı yaraların sızısından daha beterdi. Bunca zaman sonra, inanmak zor

geliyor ama İonides peleriniyle ve şalımla üstümü başımı örtüp beni atının üzerine, önüne aldıktan sonra, geyiği suya kadar kovalayan ve avcılara hayvanın boğazını kesmelerini buyuran, gerçekten Leptides'ti. Atın üzerinde, teninin tenime değmesiyle, İonides'in birden ürperdiğini fark ettim, kendimi ondan sakınmak için nasıl çabaladığımı görünce yüzü buruştu. Ama ben cahildim, canım acıyordu ve inliyordum. Gösterimi tamamlamıştım ve bundan sonra, yaptıklarımın sonuçlarına katlanmak zorundaydım. Bunu izleyen birkaç saati kasıtlı bir duyarsızlıkla geçirdim. Beni eve geri götürdüler, annemi çağırdılar, olup biteni anlattılar, herkes bir şeyler söyledi. Bir ara Leptides satın alınmış kölelerimizi kırbaçlamaya başladı. Ev köleleri araya giremeyecek kadar anlayış sahibi kölelerdi. Sonunda odama varmıştım, daha çok yetişkin bir kadına yakışacak türden bir elbise giymiştim, merhem sürülen yaralarım hâlâ sızlıyordu. Annem, pencerenin yanında kepenkleri kapatıyordu, sanki odada bir ceset varmış gibi. O zaman, odada gerçekten bir ceset olmasını tercih edeceğimi düşündüm. Kepenkler kapandıktan ve oda sahte bir alacakaranlıkla dolduktan sonra, annem hâlâ oracıkta dikilmiş, beni seyrediyordu.

"Aptal."

Arkasından uzun bir sessizlik geldi. Bir aşağı bir yukarı yürümeye başladı, sonra durdu.

"Seninle ne yapacağız biz?"

Ben, hâlâ duyarsız, düşüncelere dalmış haldeydim.

Sonra annem beni yalnız bıraktı. Ne halde olduğum hakkında söylenecek fazla bir şey yok; bir tür geri çekilişti bu, anbean, günlük yaşamdan uzaklara doğru çekiliyor, çekiliyordum. İnsanın içine kapanmasına benzer bir şey değildi bu geri çekilme; belki de öyleydi, evet sanırım öyleydi. Şu koşullar altında geri çekiliyorduysam bile, kendi içimden başka nereye gidebilirdim ki! Yine de insan kendini toprağın altına iniyormuş gibi hissediyor; derinlere. Ayıbımın bü-

yüklüğünün, utancımın derinliğinin farkına vardıkça, daha da geri çekiliyor, kendimi derine atıyordum, gün ışığından uzağa, insanlardan uzağa, aşağılara. Tanrılardan da uzaklaşıyordum tabii ki. Sanırım tam burada, cahil ama şimdi tek bir noktaya saplanıp kalmış olan kafamda, başka koşullar altında olup düşünseydim beni şaşkına çevirebilecek bir gerçeği fark ettim. Gerçek, tanrıları özlediğim ve aslında yalnızca utanç duymadığım, ıstırap içinde olduğumdu; yanımda hiçkimsenin olmadığı, tanrılarla baş başa kaldığım o an geldiğindeyse, gerçek, kalbimin kırıldığıydı. Şu ya da bu tanrıdan söz ettiğimi düşünmeyin. Kutsal bir alay oluşturacak biçimde bir araya gelmişlerdi. Şu heykelimiz bile, erkeğin mahrem yeri ve bir de sakallı yüzle şu utanmaz sütun bile, iskeleye giden yola bakarken, bana yüz çevirmiş olmaktan memnundu hayallerimde.

Ah, bu çocuk yok mu! Galiba onu düşündükçe gülümsememi sağlayan, bir tür ben sevgisi. Pekâlâ. Bütün çilecilere kulak verecek olursak, bir hadde kadar ben sevgisi, kötü bir şey değildir. Bu, hayatı mümkün kılan şeydir, tabii çileciliğe kendinizi fazla kaptırıp da hayatı tümden kötü sayar, ondan bir an önce kurtulmaya çalışırsanız, iş başka. Ama hakkında ne düşünürseniz düşünün, o kızı nasıl hatırlarsam hatırlayayım, zavallının utancı, ona sırtını dönen tanrılara gücendiği ve acı çektiği su götürmez bir gerçek! O zamana kadar, tanrıların hep orada bir yerde olduğunu düşünmemin sebebi, herkesin –yetişkinlerin demek istiyorum– onlara inanması ve var olduklarını söylemesiydi. İnsanın inandığını söylediği şeye her zaman inanmadığını bilebilmek için fazla genç, fazla cahildim. Her neyse, o kız ot yatağıyla, küçük sandığıyla, bir ya da iki pelerinin asılı olduğu kancalarıyla, o küçük odada, sahte bir alacakaranlıkta kedere boğuldu; utanç duymaktan çok, acı çekiyordu. Suya serpilen bir avuç tuz gibi dağıldı. Ona yüz çeviren tanrıların giderek uzaklaşan sırtları geride kederden başka bir şey bırakmadı. Sonra kayboldular.

Arkalarını dönüp gittikleri zaman, tanrılar geride yalnızca bir boşluk bırakıyorlar. Bu boşluğun huzurunda, tıpkı sunağın huzurunda olduğu gibi, boşluğu düşünmekten ve kederden başka bir şeye yer yok. Zaman geçer ama anlamsızca. Boşluk, onun karşında duyulan kederle birleşince sonsuzlaşır. Kapının mandalının ve düşen ahşap sürgünün çıkardığı ses bile bu düşünceleri değiştiremedi. Annemin sesinde, daha önce hiç duymadığım keskin bir acı vardı.

"Teklifi geri çekti. Leptides denen o budala, teklifini geri çekti. O budala bile –bu kez sanki sözleri tükürür gibi konuşuyordu annem– bize acıyor!"

Hayat kötü değil. Katlanılmaz olduğu doğru, ama o ayrı hikâye. Yavaşça doğruldum. Annemin ayaklarını seyretmeye başladım.

"Bin gümüşten vazgeçiyor, öyle mi?"

"Bir kadın edebi adabı unutmuşsa, sahip olduğu her şeyi Aitolia'nın orta yerinde el âleme göstermeye kalkıyorsa, edepli bir adam başka ne yapabilir ki? Bir çiftliğin vârisi böyle bir oğlanın bize, bizim gibi bir aileye yüz çevirmesi, vay halimize!"

Kapının kapandığını duydum. Mandalın hareket etmesini bekledim ama hiç ses gelmiyordu. Ne desem? Çıplak bir kızı hapsetmek için, sürgüye gerek var mı?

Yatağın içinde yeniden doğruldum, sonra ayağa kalktım. Vücudumdaki yaraları hissettim. Aslına bakılırsa yara da değildi bunlar, sıyrıklar vardı vücudumda. Av köpekleri iyi eğitilmişti – Molossos'ların köpekleri değildi bunlar! Nereyi ısıracaklarını biliyorlardı ve bir geyiğin derisiyle bir insanın derisi arasındaki farkı anlayabiliyorlardı. Küçük zeytinyağı şişemi aldım elime ve yüzümü yağla ovdum biraz. Leptides teklifini geri çektiğine göre, ondan bir ayna istemem gerekir diye düşündüm, ama bana sakin sakin cevap vereceğini düşününce yüzüm buruştu: *Aynayı ne yapacaksın ki sen?* Saçlarımı taradım, ama önce dolaşan yerleri parmaklarımla

açtım. Ne saçım gürdü ne de bir sürü tarağım vardı; doğrusu ne birini kaybedecek haldeydim ne de diğerini. Gözüm katlı elbiselerimi sakladığım sandığa ilişti. Sandık açıktı ve en güzel elbise en üstte duruyordu. Alıp ot yatağın üzerine serdim ve koyu renkli, kolları ve kenarları yıpranmış bir elbise çıkardım sandıktan. Oyalana oyalana elbiseyi giydim, omuzlarını tutturabilmek için iki bronz broş taktım. Kuşağımı bağladım ve uçlarını, küçük olsa bile, yok da dedirtmeyecek göğüslerimin arasından geçirdim, ardından eteğimi kuşağı saklayacak biçimde çekip düzelttim.

Yokluk karşısında, aklından kederden başka bir şey geçmeyen benim, tüm bunları neden yaptığını merak edeceksiniz. Çok basit bir nedeni var. Doğanın emirlerle dolu bir dünyası var ve benim bu emirlerden birine uymam gerekiyordu. Hikâyelerde insanların hiç böyle rahatlatma ihtiyacı duymaması, çiş yapmaması ya da sıkışmaması çok tuhaf, mesela şu Helen denen kaltak âdet bile görmüyor –yok yok kaltak değil– zavallı! Böylece, sürgüsü takılmamış kapıdan çıkıp, helayı buldum ve rahatladım, artık onun huzurunda olmadığımı düşünüyordum. Bu boşluk, kuşkusuz ölüme açılan kapıydı ki, bu da her şeyi açıklıyor, bana bir nebze huzur sağlıyordu. Çünkü artık ölümün bir kaçış, bir sığınak olduğunu biliyordum. Gençler için kavraması zor bir ders bu; hayatın kendisi, insafsızca, katlanılmaz bir biçimde, onları boşluğun huzuruna çıkarmadığı sürece! Ötekiler dans edip şarkılar söylemekte, sıkı dostluklar kurup iyi adamlarla evlenmekte ve çocuklarını sevmekte haklılar. Odama geri döndüğümde bundan sonra ne yapacağımı düşündüm ki bu, hayata döndüğümü ve hatta karnımın azıcık acıkmaya başladığını gösteriyor. Ama ben daha bir sonuca varamadan annem kapıyı açtı ve hışımla içeri girdi.

"Arieka! Hayır, bu elbise olmaz, en güzelini giyeceksin, haydi çabuk giyin!"

"Bunu giyemez miyim?"

"Çabuk ol dedim sana! Tanrı aşkına çıkar şu üstündeki eski şeyi, yumurta mızrak desenliyi giy! Altın küpelerinle bileziğini de takabilirsin bugün. Acele et!"

"Ne oluyor, anne?"

"Çabuk ol! Seni güzel görmek istiyorum."

"Ahh, hayır, Leptides olamaz! Evlenmeyece..."

"Hayır, Leptides değil. Unut onu ve acele et. Baban seni çağırıyor."

Üstümü elimden geldiğince hızla değiştirdikten sonra – annem bu arada etrafımda koşuşturup duruyor, saçlarımı yandan ayırıp topluyor, eteğimi çekiştiriyor ve bir taraftan da söyleniyor, dualar ediyordu– pek tabii ki annem önde; ben, ellerim karnımda birbirine kenetli halde annemin arkasında, odadan çıktık. Ama onlar kendileri geldiler.

Yalnız değildi. Sedirlerden birine uzanmıştı, İonides de bir diğerine. İonides'in yüzünde kederli tebessümüne benzer yeni bir ifade belirdi. Konuşmayı babam başlattı.

"Oturabilirsin, Demetria."

İonides hareketlendi.

"Peki ya kız, eski dostum? Kız da otursun, öyle değil mi ya?"

Babam diğer sandalyeyi işaret etti. Doğrusunu söylemek gerekirse, epey hantal hareketlerle tırmandım sandalyeye. Korkum sanki etrafımda dönen bir girdap yaratmıştı. Babam boğazını temizledi.

"İonides Peisistratides, büyük bir cömertlik göstererek, bize bir çıkış yolu gösterdi. Şeye çare olacak – ne diyelim şimdi buna?"

"Güçlükler diyelim," diye mırıldandı İonides, "yaşamakta olduğunuz güçlüklere. Yoksa tefeci gibi mi konuşmaya başladım?"

"Güçlükler," dedi babam. "İyisi mi güçlükler diyelim. İonides, senin adına bize bir teklifte bulundu. Seni vakfın himayesine almayı teklif ediyor."

Bir sessizlik oldu. Babam önce bana baktı; sonra anneme, sonra İonides'e, sonra tekrar bana.

"Söyleyecek bir şeyin yok mu?"

Ama ben konuşmaya, bir şeyler söylemeye alışık değildim. Ağzımı bıçak açmadı desem yeridir. Babama cevap veremedim, cevabı veren İonides oldu.

"Sanırım dostum, bu işi bana bırakman gerekiyor."

Sedirin üzerinde doğruldu, biraz döndü, bacaklarını toparladı ve ayaklarını yere bastı. Şimdi sedirin ucunda oturuyordu, bir kız çocuğu gibi! O anı hiç unutamayacağım. Gülmemek için kendimi zor tuttuğumu söylemeliyim. Karşımda oturan adamın yüzü, en nazik ifadeyle, hakikaten bir acayipti. Acayip bir yüzdü, ama o kadar kaygılı değil.

"Şöyle izah edeyim sana, Arieka, olup biteni: O kargaşadan sonra –şeyden sonra demek istiyorum– şey, senin biraz vahşi olduğun söylendi, öyle değil mi; öyleyse seyahatlerim esnasında barbarların dilinden öğrendiğim o lafı kullanabilirim. Annenle baban, bu sabah tanık oldukları *harala güreleden* sonra, kendilerini birtakım güçlüklerle yüz yüze buldular, ya da birtakım güçlüklerle yüz yüze olduklarını düşündüler. Şimdi, sen o genç adamı reddetmeye karar verdin ve inan bana, bu konuda sonuna kadar arkandayım; bu sayede, evleneceğini duymadan önce sana teklif etmeyi tasarladığım şey için önün açık olacak. Gördüğün gibi, ben epey önemli bir adamım."

Babam güldü.

"Çok önemli bir adam."

"Öyle diyorsan öyle olsun, dostum. Öyle olsun bakalım. En azından, bir kızın, Delphi'deki tapınağın hizmetine girmesinin uygun olup olmayacağına karar verme yetkisine sahibim. Yani o kadar önemli bir adamım."

"Saçma sapan bir fikre kapılma sakın," diye girdi araya babam. "Yerleri sileceksin."

"Teklifimizi gerçekten iç karartıcı olarak görüp yanlış yorumluyorsun gibi geliyor bana, öyle değil mi? Biliyorsun, güzelim, Delphi'de bir rahipler korporatifi var. Vakıf, yani ilahi bir temel üzerine kurulu bu yapı, tapınağın işlemesini, ayakta durmasını sağlıyor, bilmem anlatabiliyor muyum; ayrıca kimin tanrı hizmetine girmeye layık olduğuna karar vermekle yükümlüdür, söz konusu kişi ne kadar küçük ve önemsiz bir hizmet verecek olursa olsun. Pythia'yı duyduğundan şüphem yok, duydun, değil mi? Aslına bakarsan Pythialar demeliydim. Şu anda ondan iki tane var. Bu olağanüstü hanımlar kutsal ve Tanrısal şahsiyetlerdir; tanrı sözünü dile getirirler" –annemle babam ve İonides kutsal bir işaret yaptılar– "ama bizim onlara doğrudan hizmet ettiğimiz yok tabii. Sonuçta bizler" –ve bir kez daha tebessüm etti– "ayak işi tabir edeceğim şeyleri yapacak kölelere sahibiz!"

"Ne kadar şanslı olduğunu idrak etmen lazım kızım," dedi babam. "Bunun bize fazladan bir külfet getireceğini de düşünme!"

"Vakıf," diye mırıldandı İonides, "bir hayır kurumu değildir. Üslubum mazur görülsün ama bizim de *masrafımız var*. Baban, Anticrates oğlu Anticrates ve ben, aileni ve vakfı temsilen bir anlaşmaya vardık. Çeyizin vakfa ödenecek. Ancak ölümünden sonra –resmi konular konuşurken güzelim, böyle şeylerden de bahsetmek zorundayız– çeyizin resmen vakfa devredilecek ama ondan önce eğer evlenmeye karar verirsen, çeyizin olduğu gibi sana iade edilecek, vakıf sadece faizi devralacak."

"İon, eski dostum, sence kıza miktarı söylemeli miyiz?"

"Arieka gibi genç bir bayanın böyle gereksiz ayrıntılarla ilgileneceğini hiç sanmıyorum. Şunu söylemem gerekiyor Arieka, artık rahat olabilirsin, benim karşımda el pençe divan durmana gerek yok, bilmem anlıyor musun? Aç ellerini. Böylesi daha iyi. Görüyorsun, Arieka, vakfın hizmetine gir-

men, seni evlat edindiğim, senin sorumluluğunu üstlendiğim anlamına geliyor. Buna ne dersin? Buna katlanabileceğine emin misin? Görevlerini yerine getirebilmen için gerekli eğitimi sağlamak benim sorumluluğum. Ey tanrılar, öğreneceğin ne çok şey var! Umarım dost olabiliriz."

Yanımda oturan annemin iyice huzursuz olduğunu, yerinde duramadığını hissetim. Tepesi atmak üzereydi, yılan misali tıslıyordu sanki: "Bir şey söyle!"

Ama dudaklarımdan dökülen sözler yalnızca şaşkınlığımı ifade edebildi.

"Ne, neden ben?"

Babam, aniden ve haşin bir ifadeyle verdi cevabını.

"Çünkü dünyanın parasını verdik..."

"Dostum! Sanırım söylememiz gerekeni söyledik, yeterince konuştuk. Şimdi mesele kızın ne zaman toparlanıp geleceği. Bir uşağı vardır herhalde? Münasip bir araçla gönderirsin, değil mi? Tapınağın saygınlığını gözetmeliyiz, malum! Senin sorunun cevabına gelince Arieka, duyduklarımızdan sonra, bize öyle geliyor ki, senin içinde saklı –ya da içinde uyuyan diyelim– birtakım özel, ya da nasıl desek, tuhaf kabiliyetler olabilir; öyle gurur duyulacak bir şey değil bu, seni temin ederim, onlar öyle kabiliyetler ki – neyse işte, sende onlardan var. Her şey zamanla açıklığa kavuşacak."

"Nerede yaşayacak?"

"Münasip yerlerimiz var, dostum, dert etme sen. Bizimki büyük bir vakıf, biliyorsun, bir yığın insanız! Ben de oranın başında olduğuma göre..."

"Şanslı olduğunu bilmeli," dedi babam kısaca. "Başka bir şey var mı?"

"Anlaşma için sen kendi adamlarına vekâlet vereceksin, biz de kendi adamlarımızı görevlendireceğiz, herhalde hepsi bu. Ama kâğıtlar imzalanmadan da gelebilir. Her konuda hemfikiriz, değil mi? Her şey açık ve net."

"Biz artık kızı istemiyoruz."

"Yani onun tarafından bir itiraz yok, her şey gönlünce olup bitiyor demeye getiriyorsun. Bunu kastediyorsun umarım. Başka bir şey söylemeye çalışmıyorsun, değil mi?"

Annem ayağa kalktı, ben de kalktım. Konuşmaya başladı. "İonides Peisistratides, size teşekkür ederim."

Babam ters bir bakış attı bana.

"Peki kızım, ya şimdi? Bir şey söylemeyecek misin?"

"Muhterem babam."

"İonides'e söyle."

Ama sözlerim yine yanlış sözlerdi ve bir şey ifade edemedim doğrusu.

"Bu muhteşem gün..."

Bu buluşmamızda İonides'i son kez gördüğümde, artık tebessüm etmiyordu, kahkahalarla gülüyordu, nadiren görülen bir şey.

Annem beni usulca itekledi, dışarı çıkardı.

II

Parnassos'un geniş alnında kışın son karı; dağın eteklerindeki vadilerin derinliğinde, orada bir yerlerde Delphi, dünyanın merkezi.

Şafakla birlikte huzursuz uykumdan uyandım. Karmakarışık rüyalar görmüştüm. Bugün hiçbirini pek öyle umursamasam da, o günlerde rüyalarıma çok kafa yoruyordum. Her gün, vücudumuzun pisliğini dışarı atar, kurtuluruz. Sanırım uykuda, rüyalarla yapmaya çalıştığımız şey de, kafamızın pisliğinden kurtulmak. O günlerde böylesi sahih düşüncelerim yoktu tabii ki. Yalnızca belli belirsiz bir tiksintiyle, eylemlerini gördükleri rüyalara göre önceden belirleyen insanların, su üzerinde yürümeye çalıştığının farkındaydım. O gün, ilk ışıkla birlikte, alışıldık biçimde başladı. Tam giyinmiş, mantoma sarılmıştım ki, babam beni yanına çağırttı. Ellerimi saklayarak önünde eğildim, onu selamladım. Sonra babam küçük bir güderi çantayı kaldırıp, bana uzattı. Çantayı alırken, elim babamın eline değdi; bir anda ürperdim ve çantayı alamadan geri çekildim. Onun için nazik sayılabilecek bir ifadeyle, bana bunun önemli olmadığını söyledi.

"Annen bana, senin arınmış olduğunu söyledi. Şimdi elimi öpebilirsin."

Bir kez daha eğildim babamın önünde ve elini öptüm.

"Çantayı aç."

Bizden sonraki nesil –ya da bizim nesilden ama bizden daha aşağı bir konumdakiler– bunu şaşırtıcı bulabilir; ama ben o şeylerin ne olduğunu bilmiyordum. Hepsi yuvarlaktı ve altındandı, üzerlerinde Büyük İlah İskender'in başı vardı. Üstüme takabileceğim bir iğnesi ya da çengeli yoktu bunların.

"Söyleyecek bir şeyin yok mu?"

"Muhterem babam, bunlar nedir?"

Bir an duraksadı, sessizlik oldu. Sonra kahkahalarla gülmeye başladı, müthiş bir yaygara kopardı.

"En azından kimse iyi yetiştirildiğini inkâr edemez! Haydi bakalım. Bunu iyi sakla. 'Muhterem babam, bunlar nedir?' Bütün erkekler aynı diye düşündüğü için kocasının nefesinin kokmasından şikâyet etmeyen taze gelinin hikâyesini biliyor muydun? Menandros bundan bir oyun çıkarır. Peki, şimdi git. İon'a bunların ne olduğunu sor. O sana anlatır; hikâyeyi de iyice öğrenip sürekli anlatırsın artık!"

Elini şöyle bir salladı beni savmak için, hesaplarına geri döndü. En azından *onların* ne olduğunu biliyordum.

"Teşekkür ederim, muhterem babam. Hoşça kalın."

Bir şeyler söylemesini bekledim, ama tüm yaptığı homurdanmak ve elini bir kez daha sallayarak beni savmak oldu. Annem bir köşede beni bekliyordu.

"Her şey hazır. Gel."

Ayrılık vakti gelmiş, sandıklarımı taşıyan yük arabası hazırlanmış, at çoktan koşulmuştu. Khloe doğru dürüst örtünmemişti, yüzü neredeyse açıktı ve çok güzel, çok hoş görünüyordu, ama bir şey söylemedim. Bir süre, azıcık kötü niyetle, İonides'in onu satmama izin verip vermeyeceğini düşündüm. Ama işte o da oradaydı, bekliyordu, seyisi hazır olduğunu ifade eder biçimde atın yularından tutmuş, dikiliyordu. Derken annem elini omzuma koydu, şalımı çekip yüzümü açtı ve beni yanağımdan öptü.

"İyi kız ol, olabilirsen. İnsanlar zamanla unutacaktır. Tüm tanrılar yardımcın olsun."

Bu, en azından, gözlerimi yaşarttı. Ağlaya ağlaya İonides'in yanına gittim, beni arabaya bindirdi; sağa sola yağdırılan emirleri ağlaya ağlaya dinledim. Atlıların kapıya yöneldiğini gördüm. Yerleri silecek birisi için, gerçekten kayda değer bir merasimdi. Ne de olsa İonides, önemli bir adamdı. Dış avluya çıktık, Büyük Kapı'dan geçtik.

"Durun! Durun! Ahh lütfen! Durun!"

Arabadan aşağıya atladım, yere değip kirlenmesin diye eteğimi topladım ve ona doğru koşmaya başladım, eğildim ve kollarımı ona doladım. Bizim eski heykelden söz ediyorum, toprağın derinliklerine kök salmıştı sanki, utanmasızca sergilediği mahrem yeri ve arsız tebessümüyle dimdik ayaktaydı. Kollarımı ona doladım ve yanağımı taştan buklelere dayadım. Evimizden nefret ediyordum ve azıcık cesaretim olsaydı, giderken onu lanetleyebilirdim bile. Ama o ayrıydı, bu bizim eski heykel. Güya tanrının izni alındıktan sonra, bizzat kendisinin uzun bir süre koruduğu Phokis'teki küçük evimizde onca yıl önce bulunmuş eski heykel. Şimdi ben de bulunmuştum, çok üzülmüştüm ve rızam olmadan, başka bir yere naklediliyordum. Güneş geleceğime doğarken ben, orada, mutsuz geçmişime anlamsızca yapışıp kalmış, inliyordum.

"Galiba en iyisi seninle aynı arabaya binmem. Gel, küçük Arieka. Yeterince ağladın, görüyorsun işte, bundan fazlası abartı. Sen böyle abartılı şeyleri hoş görecek bir kız değilsin. Haydi gel bakalım. Tamam, şimdi sağ elinle şuraya tutunursan –işte böyle– sol ayağını da şuraya koy bakalım –çek kendini– aferin. Şimdi otur şöyle. Güzel at, öyle değil mi? Avlanırken ona biniyorum! Ama şimdi seyisimiz var. Biliyorsun, şimdi ben senin koruyucun olduğuma göre, sen de benim vesayetim altında olduğuna göre, yüzünü biraz daha açman daha münasip olur –gerçi bu eski arabaların kaldır-

dığı toza tahammül etmek de kolay değil, haklısın– benim hakkımda da, bu seyahat hakkında da pek bir şey bilmiyorsun, gerçekten bilmiyorsun, değil mi?"

Hiçbir şey söylemedim, çünkü bir erkekle nasıl konuşulacağını bilmiyordum. Ama o çektiğim sıkıntıyı anlayabiliyordu.

"Peki şimdi, nasıl hitap edeceksin bana? Sırası gelmişken, ben sana nasıl hitap edeceğim? İstersen Arieka'da karar kılalım, özel günlerde ve bayramlarda Küçük Hanım derim, olur mu? Evet, galiba en doğrusu bu. Beni nasıl çağıracağına gelince, sanırım 'İon' sana birtakım güçlükler çıkaracaktır, 'İonides' ve bir de buna 'Peisistratides' eklersen, böylesi Delphi'deki korkunç resmi merasimlere uygun olur sanıyorum."

"Evet, Muhterem İonides."

"Ne kadar da edeplisin, evladım. Sence tek bir gözünü görmektense iki gözünü birden görmem daha uygun olmaz mı? Erkeklere alışmak kolay değildir. Emin ol senden fazlasıyla hoşnutum. Benim tercihim hep kadındır. Ama sakın kimseye söyleme. Eş ya da köle olarak tercih ettiğimi düşünme –senin şu kölen fazla güzel, onu satmamız lazım– hayır, ben kadınları dost olarak tercih ediyorum. Bu sebeple, bana soracak olursan, yeni bir kadın arkadaş edinmekten ve dahası ona göz kulak olma ayrıcalığından çok memnunum. Çok konuştuğumu fark etmişsindir. Sense son derece münasip bir tavırla, çok az konuşuyorsun – ne büyük çelişki! Gırtlağımdaki elmanın bir aşağı bir yukarı gidip gelmesini seyrediyorsun. Gerçekten biraz büyük bir çıkıntı. Biz uzun boylu ve sıska mahluklar bu tür aksaklıklarla doluyuz. Eminim yüzümdeki kasları seçebiliyorsun. Peki öyleyse. Biraz daha rahat görünüyorsun, yavaş yavaş. Baban iyi sığırlar besliyor. Ama şimdi bundan söz etmek olmaz! Geleceğini merak ediyor musun?"

"Annem yerleri silmekle görevli olacağımı söyledi, Muhterem İonides."

Gözlerinin çevresinde gizli kederle gülümsedi.

"Belki öyle bir izlenim verdim. Ne kadar aptalım ben böyle! Ahh ahh, işte şimdi her şeyi anlıyorum. Evet. Hakikaten, merasimlerden birinde çalıdan kutsal süpürgeyi taşıyacaksın. Ama aslında..."

"O yerin yakınına gitmem gerekmeyecek, öyle değil mi?"

"Aklından ne geçiyor şimdi? Bu da ne demek oluyor? Hımm evet, anlıyorum. Dini bütün olacağını tahmin etmem gerekirdi. Tabii ya..."

"Yok öyle değil, öyle değil, ben... Ben sadece korkuyorum. O kadar."

"Uzun vadede bu ikisi aynı yere çıkıyor zaten. Affet beni, öyle demek istemedim, en iyisi unut bu söylediğimi. Tiyatro sevgim bazen beni benden alıyor, bayılıyorum hicve, çelişkilere, özlü sözlere... Gerçek nedir? Ama sen tanrılara inanıyorsun, öyle değil mi?"

"Tabii ki inanıyorum, İonides."

"İyi iyi."

"Onlar oradalar, öyle değil mi? Orada olduklarına inanıyorsun, korkmadığın zaman bile inanıyorsun, öyle değil mi?"

"Senin onlara inanmanın en doğrusu olduğuna inanıyorum, zavallı küçüğüm. Sakın onları kaybetme. Kim bilir, belki..."

Adamlardan birinin bağırtısı duyuldu ve kervan yavaşladı, sonra da tamamıyla durdu. Adamlar atlarından indiler ve yol kenarındaki dikenli çalılara doğru koşmaya başladılar. İonides de indi ve onların yanına gitti. Ya arabanın tabanını ya da İonides'in yüzünü seyrediyordum. Şimdi başımı kaldırıp, manzarayı görünce feryadı bastım. O engin mavisiyle körfez ayaklarımın altındaydı, uzakta Peloponnesos sıradağları, karlı başları dimdik, göğe doğru yükseliyordu. Körfezin karşı yakasında, sanki elini uzatsan dokunacağın bir mesafede, Korinthos'un ışıltısı ve dumanı görülebiliyor-

du Akrokorinthos Kalesi'yle birlikte. Dünyanın böyle görünebileceğini asla düşünmemiştim, sonsuza kadar orada kalıp seyredebilirdim.

Ama adamlar işlerini bitirmişti ve geri dönüyorlardı. İonides arabaya atladı ve silahlı adamların önderine başıyla bir işaret verdi. Bunun üzerine adam bağırdı ve yerden toz kalktı, yeniden yola koyulduk.

"Muhterem İonides..."

"Evet?"

"Kutsal süpürge."

"Tanrının da hizmetçileri vardır, biliyorsun – aşçısı, uşakları, temizlikçileri. Bir tanrının yerleri süpürdüğünü düşünebiliyor musun? Ama tabii ki tüm bunlar tamamıyla simgesel. Uşağı bir ayakkabıdan birkaç tutam altıntozu serper ve sen de kutsal süpürgeyi yedi kez sallarsın. Sanırım yediydi. Bu gibi merasimlerde ya üç ya da yedi vardır, nadiren de olsa dokuz da çıkar karşına. Gördüğün gibi, tanrılar saymayı biliyor."

"Herhalde biliyorlar."

"Şimdi daha bir rahatlamış gibisin sanki."

"Şuna bir baksanıza, şu koca dünya!"

"Bakıyorum, sıkça bakıyorum."

"Orası, aşağısı bizim orman ve otlaklar – ahh, Aitolia gerçekten çok güzel!"

"Aitolia'lı değilim ama dediğin doğru, Aitolia çok güzel. Ben Atinalıyım. Atina'yı duydun herhalde, öyle değil mi?"

"Barbarların hezimete uğradığı yer."

"Evet. Epey zaman önce bu dediğin. Atina şu tarafta, sol tarafımızda olmalı, ilerideki tepelerin ardında, Megara ile hemen hemen aynı doğrultuda."

"O tarafta Korinthos var. Sicilya sağ tarafımızda olmalı, o tarafta, öyle değil mi?"

"Vay canına, sen ne çok şey biliyorsun böyle! Evet. Sicilya sağ tarafımızda, birazcık güneyde ve çok, ama çok uzaklarda."

Bir süre sessiz kaldık. Ağabeyimi düşündüm ama onun hakkında hiçbir şey söylemedim. Söylenecek ne vardı ki? Sessizliği bozan, sonunda İonides oldu.

"Şimdi ne düşünüyorsun?"

"Geleceği. Daha doğrusu geleceğimi. Tüm o soruları. Ne? Nerede? Nasıl?"

"Belki hatırlarsın, daha önce konuşmuştuk, iki tane Pythia var. Birisi, hükümran Pythia, gerçekten çok seçkin bir hanımefendidir. Kördür ama yalnızca, bizlerin de sürekli tersi istikamette yol aldığımız bu dünyaya kördür. Diğeriyse daha genç bir hanımefendi. Kör hanımefendiye pek benzemez. Tanrı, sözlerinin dile gelmesi için kimi isterse onu seçer. Bilici olmak, bir Pythia olmak herhangi bir marifet gerektirmez. Onlar oldukları gibidir, hükümran hanımefendi yaşlıdır, seçkindir ve denebilir ki kutsaldır. Genç olanın nasıl olduğunu kendin de göreceksin çünkü –simgesel olarak– onun hizmetçisi olacaksın. Tabii ki asıl işleri yapacak kölelerimiz var. Senin şu şımarık mahluk değil; vakıfta doğmuş olan köleler. İnan bana, bazen onların bu konuda bizlerden daha çok şey bildiğini düşünüyorum! Onca tanrının her birinin, kendine özel bir rahibi, bir de hizmetçisi var. Hepsi birden cemaatin parçasıdır ve ben de onların Koruyucusuyum, yoksa daha önce söylemiş miydim bunu? Galiba söylemiştim. Böyle tanındığımı söylemeye çalışıyorum sadece, gerçek bir üstünlük değil bu. Sen iyi bir dinleyicisin güzelim, beni konuşturup duruyorsun, bak gevezelik etmeye bile başladım. Pythia sarayı dediğimiz yerde, kendine ait bir mekânın olacak. Kendi hizmetçilerin de olacak. Bense, sana görevlerini ve bir gün atanacağını umduğum o mevkinin yol yordamını öğretmekle yükümlüyüm."

"Neymiş o, İonides?"

"Sen tanrının sözlerini dinlemeyi ve o sözleri dile getirmeyi öğreneceksin."

Sanki dünya başıma yıkılmıştı.

"Tanrım bana yardım et! Hayır! İonides..."

Sesini yükseltti.

"Yarı kızarmış balıklara can vermen ve bir çocuğun sayende şifa bulup ölümün eşiğinden dönmesi, bunlar hep bu yolun habercisi."

"İonides, lütfen! Hata ettim, inan bana insanlar olup biteni abarttı..."

"Evet, tabii ki hata ettin. İki kez hata ettin demek daha doğru. Ama tamamen haklısın. Sen" –tuhaf bir ürpertiyle, omuz silker gibi– "sen bir bakiresin. Sahip olduğun o şeye... o şeye sahipsin işte. Cahilsin ve seninki gibi cehalet, sıradan bir insanı bir anda bir kâhine çevirir."

"Ama neden? Neden?"

"Şunlara bak, şunlara bir bak. Körfezin bir yakasında Akhaia, bu yakada Aitolia. Orada Sparta ve Argos. Diğer tarafta, ilerde, tüm ışıltısıyla Atina, Thebai, adalar –birçok isim var, uzun mu uzun tarihleri var her birinin– ama Atina bir köy. Atina uyduruk işler yapan uyduruk adamlarla dolu. Aitolia –sıra sıra çiftlikler– ve Delphi – kralların elçilerini görderdiği Delphi, İskender'in gelmeye can attığı Delphi – Sokrates – ahh, evladım! Sana hepsini anlatacağım! Diyeceğim o ki, orada, sağ tarafımızda, evet, Sicilya var. Ama ondan çok daha yakında, korkunç bir gelecek bekliyor bizi. Kralların kralının tehditlerinden çok daha büyük bir tehlike var bizim için."

"O nasıl bir bakış öyle? Nefret dolusunuz!"

"Evet, öyle. Nefret edilecek insanlar. Romalılar."

Başıma sardığım şal çözülmüş, gevşek bir halde boynumda duruyordu.

"Ama ben ne yapabilirim ki? Ben bunları hiç bilmiyorum."

"Sen mi? Sen Hellas'ın kurtarılmasına yardım edebilirsin. Atina'nın kurtulmasını sağlayabilir, Delphi'nin eski günlerini geri getirebilirsin."

Kahkahalara boğulmamak için büyük çaba harcadım, kendimi güçbela zapt edebildim. Kahkahalarım da mutluluğumu ifade eder nitelikte olmazdı herhalde. Sözde benim koruyucum olacak bu tuhaf adam, anbean daha da tuhaflaşıyor, beklenmedik, umulmadık sözler sarf ediyordu; bugünün olayları aracılığıyla yarınınkilerin kolayca öngörülebildiği, hayatın o dosdoğru ve sıkıcı yolundan çıkıyordu sanki. Aklım, vaktiyle yanımızda çalıştırdığımız bir köleye gitti, evimizin kölelerinden biri; hayatın gemi seferlerinden bile daha düzenli olduğu evimizin ölçüleri göz önüne alındığında dahi iyi huylu, sakin bir köle olduğu söylenebilirdi. Ama öyle bir gün geldi ki bizim bu iyi huylu, sakin köle durduk yere dans etmeye, kahkahalar atmaya başladı ve bir türlü durmak bilmedi, dolayısıyla birilerinin onu kendine getirmesi şart oldu ve sonunda, köle öldü tabii ki. Bir şey, acayip bir şey girmişti içine. Ölümünden sonra her yerin iyice arınması için çok büyük emek harcadık, bu tür şeyler insanın aklını alıyor malum. Şimdi, bu pek muhterem ve büyük adam karşıma geçmiş o büyük isimleri –Hellas, Aitolia, Akhaia– sanki bunlar kumsalda oynanan bir oyunda sağa sola fırlatılabilecek çakıl taşlarıymış gibi telaffuz ediyordu. Gözlerimden bir şeyler okumuş olmalı, gerçi zamanla, yani öğrenmem gerekenleri öğrendikten sonra, bir yüzde, şeyleri, duyguları, düşünceleri ya da amaçları okuma kabiliyetinin pek de güvenilir bir kabiliyet olmadığını anlayacaktım. Hem, kahkaha atma isteğime rağmen, korkuyordum. En azından bunu görebildiğini söylemeliyim, bunu fark etti ve geri çekildi.

"Daha çok erken. Bu sorular neden aklını kurcalıyor? Romalıları duymuş muydun daha önce?"

Düşünmeye başladım. Ağabeyim? Bir gün yanımdayken, Roma'dan ve Kartaca'dan bahsettiğini duymuştum. Sicilya'da birbirleriyle savaşıyorlardı.

"Bir şeyler biliyorum ama çok az, ağabeyim..."

"Demetrios."

"Onu tanıyor musunuz?"

"Tanıyorum. Düşündüğün kadar şaşırtıcı değil bu, inan bana. Delphi birçok şey bilir, Küçük Hanım. Bak işte bu tarafta Parlak Kayalar*'ın arkasında en yüksek binaların bazıları görünüyor."

Neden Delphi'yi anlatıyordu? Delphi'nin, Apollon'un dağının bağrından nasıl yükseldiğini bilmeyen yoktu. Yolun vadiye ve vadinin aşağı tarafındaki nehre açıldığı yere çok yaklaşmıştık. İnsanlar Delphi'nin havası hakkında konuşup durur. Onu gördüğünüzde içinizi saran korkudan nadiren bahsederler; taze, güzel ve ölümcül. Dört bir yanda tanrılar vardır; bir yerlere gizlenmişlerdir ama varlıklarını sezdirirler, sanki bir anda, parlayan bir ışıkla ya da çakan bir şimşekle aralarından biri ortaya çıkıp, amacını ve gücünü gözler önüne serecekmiş gibi. Suyun karşı yakasındaki Korinthos'u daha önce de görmüştüm ama oraya hiç gitmemiştim. Yani Delphi benim için ilk şehirdi, küçük ve tuhaf bir şehir. Sakinleşmeye çalıştım.

"Gözlerini örtme sakın, Arieka. Görmen gerekiyor. Bunlara alışmalısın."

Her tarafta insan vardı. Müthiş bir kalabalıktı, askerlerimiz kalabalığın ilgisini çekmiş olmalı, kervanın etrafına toplanmaya başladılar. Şimdi artık askerlerimiz o ciddi yürüyüşü bir tarafa bırakmıştı, yeri geldikçe kılıçların kabzalarını da kullanmaktan çekinmeden, mızraklar omuzlarda, hızla ilerliyorlardı. Kalabalığı püskürttüler; tabiatıyla, bağırış çağırışın, itiş kakışın sonu gelmek bilmedi. Yine de aradan sıyrılan bazı adamlar arabamıza ellerini sürdüler. Öyle görünüyor ki bunun onlara şans getireceğine inanıyorlardı. Kadının biri mavi boncuklu bir tespih uzattı ve her zaman itaatkâr olan ben de ona dokundum. Bir zafer narası attı, yanlış yapmıştım. Kalabalık bir anda, uğuldayan, askerlere saldıran vahşi bir güruha dönüştü. Tespihlerini, bilezikleri-

* Phaedriades kayalıkları. (ç.n.)

ni, muskalarını ve hatta değneklerinin uçlarını, dokunayım diye bana uzatmak için uğraşıp didiniyorlardı. Kalabalığın arka tarafında birisi, görebileyim diye bir bebeği havaya kaldırmıştı. Adamlar ve kadınlar düşüp yerlerde süründüler. Adamın biri kalabalığın içinde ezildi. Yüzünde kan vardı ve gözleri kapalıydı. Sürücümüz, hışımla atı kırbaçladı ve arabamız yeniden yol almaya başladı. Kalabalığı ve kokusunu ağır ağır geride bıraktık. Önümüzde açık kapılar vardı. İçlerinden geçtik ve dönüp de arkama baktığımda kapıların kapandığını gördüm. Arkalarında kendilerinden de yüksek kayalıklar olan o kocaman ağaçların gölgesinde, iyice yavaşladık, neredeyse adım adım ilerlemeye başladık. Şimdi sağa sola sıçrayan suyun şırıltısını ve bastırılmış bir gülüşü andıran sesini duyabiliyordum. İonides sonunda derin bir nefes aldı.

"Gel. İnmene yardım edeyim. Hizmetçin burada, sandıklarının başında bekleyebilir."

Beyaz taştan inşa edilmiş bir yapıydı, sütunları ve kemerleri vardı. İonides beni iki kanatlı büyük kapılara giden o alçak merdivenlere doğru götürdü. Kapılar sessizce açıldı ve kocaman, serin bir salona girdik. Karşıda, salonun sonunda muazzam bir tanrı heykeli vardı. Soğuk, güzel bir yüzü vardı ve tıpkı Büyük İlah İskender gibi, o da sakalsızdı, ama o Tanrı Apollon'du. Önündeki üç ayaklı sehpanın üzerinde duran buhurdandan, incecik bir duman yayılıyordu. O gün için ona cüppe ve pelerin giydirilmişti. İonides'in peşinden gittim, ikimiz de buhur aldık ve için için yanan közlerin üzerine serptik. Duman kalınlaştı. Yüzünü göğe çeviren ve ellerini kaldıran İonides, tanrıya fısıldamaya başladı. Sonra beni heykelin etrafından dolaştırdı ve kapı bizim için açıldı. İonides yeniden dost canlısı bir ifadeyle konuşmaya başladı.

"Sağ taraftaki odalar Büyük Hanımefendi'nin dairesi. Sol taraftaki odalarsa, tahmin edebileceğin gibi, Genç Hanımefendi'nin dairesi. Sen de burada yaşayacaksın."

Bir köle bize bir kapı daha açtı, bu seferki nispeten küçük bir kapıydı.

Oda ışıkla dolup taşıyordu. Dışarıda, koyu bir gölgenin içinde, şehrin çatılarının üzerinden dağın çıplak tarafı görülüyordu. Köle, ilk pencerenin karşısındaki pencerelerden birini açıyordu. Dönüp o tarafa baktım. Kepenkler yavaşça açılırken, ışık odaya doğru hücuma geçmiş gibiydi, deli bir aydınlık; doğrudan Apollon'un güneşinden gelen ışık değildi bu; dört bir yandan geliyordu içeri. Şimdi gördüğüm bu göz kamaştırıcı ışık beyaz taştan, uçuyormuş gibi, parça parça havalanıyormuş gibi görünen binaların eseriydi. Burada taş taş üzerinde durmuyordu da, taşlar birbirini göğe itiyor, hep birden dünyadan kaçarcasına uçuyorlardı sanki, mavi göğe hücum eden bir kuş sürüsü gibi. Gözlerim ışığa alıştıktan sonra, uzaklıklar daha bir belirgin olunca, binaların birbirinden nasıl ayrıldığını gördüm; mücevherlerle süslü birer kadın gibi, her biri kirişlerin ve sütun başlarının etrafında dans eden ya da sıra sütunların gölgesinde parlayan zarif renklerle bezenmişti. En ileride de Parlak Kayalar'ın, mavi gök kubbeyi yerinde tutar gibi görünen sarp duvarı vardı.

"Ahh ne kadar güzel!"

"Biz Yunanlar hiçbir şey yapmasak bile bunları yapmışız işte. Öyleyse, Küçük Hanım, özgürlüğünün ilk gününü tebrik ederim. Evine hoş geldin."

Galiba ona gülümsedim.

"Teşekkür ederim, İonides Peisistratides."

Etrafıma bakındım, gözlerim odanın serin gölgesinde dolaştı. Ne bir yatak vardı ne bir tabure ne de bir sandık. İonides güldü.

"Bu oda değil. Burası sadece girişi. Gel."

Köle odanın içinde telaşla koşturmaya başladı ve ileride bir kapı daha açtı.

"Git ve daireni gez, hepsini gör, Arieka. Ben burada kalıp seni bekleyeceğim."

Şaşkınlığımı ve sevincimi hatırladıkça bugün bile neşeleniyorum – oturma odası; ortasında, alışık olduğum ot yatağın bir insandan çok bir hayvana yaraştığını düşündürecek kadar büyük ve güzel bir döşekle o güzelim yatak odası! Doğal ihtiyaçlar için ayrılan küçük bir özel odası bile vardı ve rahatlamak için bu küçük odayı kullandım, çünkü şafakta başlayan gün gerçekten uzun olmuştu benim için. Hizmetçi için de bir oda vardı; daha küçük, sade bir odaydı ama doğrusunu söylemek gerekirse, annemle babamın bana uygun gördüğü odadan çok daha rahat bir odaydı. Bütün odalarda, adlarını ya da ne işe yaradıklarını bilmediğim nesneler duruyordu. Ben odama çekilip, Delphi ikindisinin donuk ışığı odanın içini doldursun diye tüm kepenkleri birer birer açarken, köle ne istediğimi anlamış gibi, beni yalnız bıraktı, etrafta gezinmeye başladı. Hava serindi, insanı rahatlatan bir serinlik. Şimdi burada, dağlar ve tepeler arasında olmama rağmen, yeni evimin bir nehir yatağının yanı başına kurulmuş olduğunu fark ediyordum ve bu sebeple, aslında "dağın başında" olduğum söylenemezdi, yine de hava fark edilir biçimde serindi. Kışın buraların gerçekten soğuk olacağını düşündüm ve sonra, gezerken fark etmediğim, ama hiçbir odada eksik olmayan demir kapların ne işe yaradığını anladım. Bunlar mangaldı. Genç Pythia'nın hizmetçisi bile hoş tutulmalı, üşütülmemeliydi. Ardından girişteki hole koştum. İonides gülümsüyordu.

"Çok geçmeden alışacaksın tüm bunlara. Şimdi bana hoşnut olup olmadığını söyle bakalım!"

"Gerçekten çok sevindim, gerçekten!"

"Şimdi, eğer meşgul değilsen –ki sanırım değilsin, çünkü hanımın bu saatte uyur, doğrusunu söylemek gerekirse, sadece bu saatte de değil, zamanının çoğunu uyuyarak geçirir o– eğer, söylediğim gibi meşgul değilsen, sana göstermek istediğim bir oda daha var. Gel."

Büyük salona geri döndük ama bu kez Apollon'un arkasındaki duvarda bulunan başka bir kapıdan girdik. Ba-

samaklar aşağıya iniyordu; oldukça karanlık basamaklar. Sonra bir kapı daha çıktı karşımıza, o kapıdan da geçtikten sonra, özellikle aydınlatılmış bir bölgeden ve binanın bir yanı boyunca uzanan sıra sütunların gölgesinden geçtik. Derken, ayrı bir binaya girmek için birkaç basamak tırmandık. Dev kapılar vardı, açık dev kapılar; ardından bir giriş salonu, sonra yine kapılar. Kapılardan geçtik. Buranın bir tapınak olduğunu düşündüm.

Oda çok büyüktü. Boşluğun diğer ucunda heykel yoktu; yalnızca açık pencereler. Hakikaten, dört bir yanda duvarların tepesindeki geniş oyuklarda göğsünü kabarta kabarta gezen ve öten güvercinler vardı. Onların altında duvarlarda birbirlerine çaprazlamasına geçen ahşap dilmeler vardı ki bu da, aralardaki kare biçimli boşlukların birer kuş yuvası olduğu izlenimini veriyordu. Ama güvercinler aldanmama sebep olmuştu. Bunlar kuş yuvaları değildi.

"İşte buradayız, Küçük Hanım. Bunu bilmiyor muydun? Keçiler süt verir. Krallarsa altın. Öyleyse şairler ne yapar? Biz buraya kitaplık diyoruz. İstediğin zaman kullanabilirsin bu odayı; ne de olsa okumayı öğrendin. Evet, biz de biliriz okumayı. Tanrı bilir ne zamandan beri bu böyle, ama bugün de her yazarın eserinin bir nüshasını vakfa yollaması âdettendir elbet. Bunların bazıları – her neyse, burada yazılan tüm oyunların bir nüshası vardır bizde. Hangi birinden başlasak acaba?"

Oyukları kuş yuvası olmayan ahşap sıralarla bezeli duvarları seyretmeyi bırakmıştım; oturma yeri olarak düzenlenmiş ahşap sıralar da çarptı gözüme ve dört ayak üzerinde duran sandıklar gördüm. Aralarında büyük boşluklar yoktu. İonides büyük salonun ortalık yerindeki sıralardan birine doğru yan yan yürüdü.

"Homeros'la başlayabiliriz herhalde."

Kapağın iki kanadını açtı. İçerideki ahşap yüzeyin üzerinde bir rulo vardı; yarı açık bir rulo.

"Benim için ilk sözcükleri okur musun?"

"Ben – 'Öfkenin şarkısı, Ey Musa…'"

"Evet. Çok güzel. Hayır. Homeros'un nüshası değil tabii ki! Muhtemelen yazma bilmiyordu; en azından alfabeyle yazmayı bilmiyordu. Ama sana ne diyeceğim, biliyorum musun? Aslına uygun bu nüsha bize nesiller önce atam Peisistratus tarafından gönderilmiş. Adını duyduğunu hiç sanmıyorum, Aitolialı'sın ne de olsa. Atina'nın en saygın kişilerinden biriydi, Homeros'un hangi versiyonunun en iyisi olduğuna karar verip bize bu nüshayı gönderdi. Tabii onun kendi el yazısı olduğunu söyleyemeyiz. Muhtemelen, tüm bunları kağıda döken bir kâtipti; belki de on, hatta yirmi kâtip bir araya gelip bu nüshayı hazırladılar. Şu kenara yazılmış olan notu görüyor musun? Bu yorumcu dediğimiz kişinin imzası, sanırım, aslında neredeyse eminim, bunu buraya Peisistratus'un kardeşi yazmış olmalı – bizim kehanetlerimizdeki tahrifattan sorumlu olan kişi! Çok haylaz bir adamdı, ama akıllıydı. Şurada, gördüğün gibi, bir hece hatası bırakmış. Koca *İlyada* ne hale gelmiş görüyorsun. İşte şimdi senin gözden geliyor, *Odysseia*'nın yirmi dört kitabından biri. Buna da uzun zaman ayıracaksın herhalde, öyle değil mi? Sonra Arktinos var – biz ona *Küçük İlyada* deriz. Bence böyle denmesinin sebebi Homeros'unkinden kısa olması değil; kastedilen seviyesinin Homeros'tan düşük olduğu. Bence bunu da okursun. Euripides. *İon.* İon'u duymuş muydun daha önce? Atam değildir o ama burada, şu an benim bulunduğum konumda bulunmuş bir zaman. Euripides yazdı oyunu – şuradaki rulo, bak neredeyse paçavraya dönmüş, kitabın aslı işte orada gördüğün; onu saklamamıza izin verdi. Çok feci bir hikâye, düşündüm de belki hoşuna gitmez. Sophocles. Aeschylus – ahhh ah, istediğin tüm tragedya yazarları var burada. Ama eserlerin tümünün asıllarına sahip değiliz, tahmin edersin. Kral Ptolemaios İskenderiye'deki dev kitaplığı için nüshalarını çıkarmak istediğini söyleyip bazı

orijinalleri bizden aldı. Bize geri gelen orijinaller değil, nüshalar oldu. Düpedüz dolandırıcılık, ayan beyan. Edepli bir Yunanın doğu etkisiyle nasıl bozulabildiğini görüyorsun işte. Tabii Ptolemaios –ilkinden bahsediyorum– Makedondu, bu da bize şunu gösteriyor ki... Neyse, ne diyorduk biz? Hımm, işte lirik şairlere geldik. Pindaros, bence o şahlarıdır, Simonides, Bacchylides, Erinna – o da senin gibi bir kızdı. Şurada gördüklerinin hepsi ona ait, nelerimiz varmış... Şuna bak!"

Bir başka ayaklı kitap kutusuydu bu. Kapakları açtı ve içine baktım. İçinde bir kitap vardı tabiatıyla. Sade bir altın yüzük de gördüm orada, bir tutam saç sarılmıştı yüzüğe. Eski bir kaz tüyü de vardı, buruşmuştu ve siyah lekeleri vardı.

"Onuncu Musa, Küçük Hanım. Lesbos'lu Sappho, Lesbos. Vahşi kadınlar Orpheus'u parçalara ayırdıktan sonra, kafası bu ada sahiline vurmuştu. Bana öyle geliyor ki Sappho senin yakın dostlarından biri olacak. Şimdi sakın onunla yüz yüze görüşme lütfuna ereceğini düşünme. Öleli yüzlerce yıl oluyor, ama bunun ne önemi var? O da senin gibi küçük bir hanımefendiydi; çok duygusal, çok tutkuluydu, kızlarla birlikte olmaktan hoşlanırdı, tıpkı benim şeylerden hoşlanmam gibi – şey, sanırım tahmin ettin. Perseus! Bize katılmak ister misin?"

Daha önce fark edemediğim genç bir adam kitapla dolu iki dolabın arasından çıktı.

"İonides. Muhterem Hanımefendi."

"Bu Perseus, güzelim, ebediyen bizim en değerli kölemiz olarak kalacak. Özgürlüğünü hiç kabul etmeyecek misin, Perseus?"

"Sonra bu kitaplığı terk edeceğim, öyle mi İon? Asla! Sizin için ne yapabilirim?"

"Bu Küçük Hanımefendi'ye –kim olduğunu biliyorsun– kitaplar ve diğer şeylerden bahseder misin biraz?"

"Pekâlâ. Kalem, yazıda da belirtildiği gibi, Sappho'nun

kalemi. Yüzük onun yüzüğüydü ve tabii ki saçın da onun saçı olduğu söyleniyor – Onuncu Musa için pek de öyle etkileyici değil, ne dersiniz? Ama ufak tefek bir insan olduğu söyleniyor – Lesbos'lu minik kara bülbül, diyordu ona Alcaeus. Hangi şiirlerini görmek istiyorsunuz acaba?"

"Buna vaktimiz olduğunu sanmıyorum, Perseus. Hikâyeyi anlatman yeterli."

"Ah peki, sonunda bir erkeğe âşık olmuş; alfa'yı beta'dan ayıramayacak kadar cahil bir balıkçıymış âşığı. Bunun bir önemi yok tabii ki. Ama adam onu terk etmiş. Adam için çok gösterişsizmiş bizimkisi. O güzel vücutlu kadınları severmiş. Kız da kendini Leuktra civarında uçurumdan aşağıya atmış. Adam ondan aldığı kitabı ve yüzüğü satmış. Zavallı kız, o yüzükle adama büyü yapmaya çalışmış. Saça gelince – hayır, hiç sanmıyorum."

"Evet, işte böyle, Küçük Hanım."

"Beni affedin İon, çok meşgulüm."

"Kitaplarla ilgili kitaplarla ilgili kitaplarına dön bakalım! Biz kitapların yaratıcılarıyla yetineceğiz. İşte böyle, Küçük Hanım. Burada dilediğin kadar zaman geçirebilirsin ve bana kalırsa epeyce zamanın olacak. İleride, şu uçta nesir var – Histiaeus, Herodotos ve Afrika'nın etrafından dolaşan şu adam... ismini hatırlayamadım şimdi – İskender'in donanmasının komutanı. Yüzlerce kitap var burada, yüzlerce. Ama en çok şiir okumanı istiyorum. Özellikle de heksametreyle yazılanları okumalısın. Heksametreyle yazılmış dizelerle konuşmaya alışmanı istiyorum. Ama şimdilik tüm yapman gereken okumak, okumak, okumak!" Sonra birden sesini alçalttı. "Arieka! Gel, seni gidi sulu gözlü, ne oldu şimdi? Özgürsün, özgür, özgür! Burada, bu bina içinde dünyanın en büyük hediyesi seni bekliyor; dünyanın en görkemli buluşu! O olmasaydı hâlâ kiremitin üzerine boğa kafaları ve kulplu kaplar çiziyor olurduk! Alfabe, evladım, Tanrı Filistinlileri korusun!"

Ama ben hüngür hüngür ağlıyordum ve yakın zamanda gözyaşlarıma hâkim olabilecekmiş gibi görünmüyordum. Üzgün müydüm, mutlu mu, kaygılı mı, yoksa bütünüyle hedefe varmış mıydım, kestirmem hakikaten imkânsızdı.

III

Beni Genç Hanımefendi'nin önüne çıkaran İonides oldu. Bir Pythia'dan umduğum özelliklere sahip birisi olduğunu söyleyemeyeceğim. Tıpkı bir erkek gibi, bir sedirin üzerine uzanmıştı ve dirseğine dayanmıştı. Onda ilk bakışta fark edilen şey, aşırı şişman oluşuydu, dadımdan bile daha şişman bir kadındı. Gerdanı sanki her an yere düşebilecekmiş gibi sarkıyordu. Ayakları çıplaktı ve ben, hayatımda ilk kez o zaman, boyalı ayak tırnağı gördüm. El ve ayak tırnaklarındaki boya aynıydı. Doğrusu böyle şeyler yapıldığını duymuştum daha önce. Annem böyle şeyler yapan kadının, hakkında konuşulmaması gereken ya da mesleği ağza alınmayacak kadın olduğunu söyleyip beni uyarmıştı. "Kibar fahişe" ya da "hataera" demek istemişti aslında, her ne kadar ben, bundan da pis bir meslek olduğuna inansam da. Ona ne dendiğini bilmiyorum ve o zamanlar da bilmiyordum.

"Yanıma gel, çocuk. Yüce gökler aşkına, sen hakikaten çocuksun. On dört mü? On beş mi?"

"On beş, Muhterem Hanımefendi."

"Otur şöyle, evladım. Hayır, tabureye değil, oraya oturma. Sen de rahat etmek istersin, öyle değil mi? Şu iskemleyi bir dene. Daha rahat değil mi? Açıkçası öyle ahım şahım bir

güzelliğin olduğu söylenemez ama sesin gerçekten hoş. Şarkı söylüyor musun?"

"Bilmiyorum, Muhterem Hanımefendi."

"Ahmaklık etme. Tabii ki biliyorsun!"

Nazik olmasına nazikti de, dediği dedik olduğunu da gösteriyordu yeri geldikçe. Böyle düşündüm.

"Bir iki ninni. O kadar. Birkaç türkü, herkes gibi ben de birkaç tane bilirim."

"Biraz ses çıkar yeter. Az da mırıldan. Yeri gelince çığlıklar bile atabilirsin, tabii sen de uygun bulursan."

"Nasıl yani Muhterem Hanımefendi?"

"Hakikaten çok küçük, öyle değil mi İonides? Söyle bakalım, nerede buldun onu?"

"Büyük Hanımefendi'yi görmemiz gerekiyor."

"Gidin öyleyse. Hepsi bu, evladım."

"Muhterem Hanımefendi..."

"Evet?"

"Ne zaman başlamamı istiyorsunuz?"

"Neye başlayacaksın?"

"Size hizmet etmeye."

"Sen bana hizmet etmeyeceksin, çocuk. Tanrıya hizmet edeceksin. Doğrusu budur, öyle değil mi İon?"

"Daha öğrenecek çok şeyi var. Şimdi gidebilir miyiz?"

Muhterem Hanımefendi yavaşça sırtüstü uzandı, tavana bakakaldı; orada değilmişiz gibi davranıyordu. İonides selam verdi ve dedi ki:

"Öyleyse gidelim artık."

Karşı taraftaki kapının önüne kadar, peşinden gittim. Bir parmağını dudaklarına götürdü, kapıyı açtı. İçeride bir bekçi rahat duruşta ayakta dikiliyordu. Bizi görünce toparlandı. İonides, bir baş selamı verip, bana yol gösterdi. Büyük Hanımefendi'nin kocaman odası günün o saatinde hâlâ karanlıktı, kepenkler kapalıydı. Öte uçta bir sandalyede oturan birini seçebildi gözlerim yalnızca. Bize bakıyordu sanki.

Bekledik. Sonra konuşmaya başladı; sesi uzak diyarlardan geliyordu sanki.

"İonides?"

"Buradayım. Size bugün Muhterem Hanımefendi diye mi hitap edeceğim, yoksa Anne mi demeliyim?"

"Ben Pythia'yım."

"Size çocuğu getirdim. Bahsettiğim o çocuğu."

"Yaklaşsın öyleyse."

"Muhterem Annemiz, biz göremiyoruz."

"Yaklaşsın dedim. İşte böyle. Bana elini ver, evladım."

"Elim burada, Muhterem Annemiz."

"Yüzünü hissedeyim. Sen daha çok bir oğlana benziyorsun, içinde var bu, ne öylesin ne de böyle. Onun hoşuna gidecektir böylesi. Rüya görür müsün? Sana rüya görür müsün diye sordum?"

"Evet."

"Rüyalarını hatırlar mısın?"

"Hayır, Muhterem Annemiz."

"Bana böyle hitap etmek senin haddin değil. Senin için Muhterem Hanımefendi yeterli. Vakti gelince bu değişecek. Anlıyor musun?"

"Hayır, Muhterem Hanımefendi."

"İonides, ağzı çok küçük. Yırtılacak."

"Gücün geri geleceğine hâlâ inanıyor musunuz?"

"Ya sen?"

"Hayır."

"Muhterem Hanımefendi..."

"Ne var, evladım?"

"Ağzımı yırtmak... Neden buradayım?"

"Ona söylemeliydin, İonides."

"Size bırakmanın daha iyi olacağını düşünmüştüm."

"Neden öteki değil?"

"Sizin çok daha uygun olacağınızı düşünüyorum."

"Evladım, olduğun yerde kal. İonides, kepenkleri aç."

Derken o uzun ve göz alıcı gün ışığı huzmesi odanın içini doldurdu. Beyazlar giymişti ve başında da bembeyaz bir örtü vardı; beyaz yüzü dışında her yerini sarmıştı. Gözleri sabit duruyordu, kafasını nereye çevirse oraya bakıyordu sanki. Çok zordu bu gözlerin görmediğine inanmak. Gözbebeği ve hare tabir edilen şeyler mevcut değildi onlarda; gözü göz yapan şeylerden iz yoktu. Parlıyorlardı ve sanki insanın içine işliyorlardı ama hareket etmiyorlardı. Yüzünün geri kalanına gelince, yaşının gerektirdiği gibiydi her şey, eti kemiğine yapışmıştı.

"Evladım, sen çok özel bir görev için seçilmiş bulunuyorsun. Bazen sadece bir tane Pythia vardır, genellikle iki tane ama zaman zaman, gelecek tıpkı benim gözlerim gibi kör ve karanlıkken, üç tane vardır. Bu süre zarfında sen üçüncü Pythia olacaksın."

Ne söylediğimi ya da ne yaptığımı hatırlamıyorum. İonides, *oraya*, aşağıya inmeyeceğimi haykırdığımı söyledi; beni zapt etmenin hayli güç olduğunu da ekledi. Yavaş yavaş kendime geldim, çırpınmayı bir yana bıraktığımı görünce beni salıverdi. Pythia'nın sesini duydum ve ona döndüm.

"Muhterem Hanımefendi..."

"Boşuna uğraşma, evladım. Ona ne dersen de, görüyorsun işte, bizi avucunun içine almış. Akıntıya kapılıp gitmek çok daha kolay. Kendisinden olana gayet merhametlidir. Çok şey görmeye başladığımda, onu da görmeyeyim diye, gözlerimi kör etti. Ama bu uzun zaman önceydi. Belki de sadece bir rüyaydı her şey. Kesin olan, gözlerimin görmediği. Şimdi neden burada olduğunu biliyorsun. Güçlü ol, belki böylece tanrı, gözlerini kör etmekten ya da ağzını yırtmaktan kaçınır. Güçlü ol. Bilge kişiler sana rehberlik edecek. Sonrasına gelince, bekâretini korumalısın. Tanrı onlar hakkında bizzat hüküm verecek, günah işlersen başına kötü şeyler gelecektir. Çok zamanım kalmadı benim; yaşlıyım, hiçbir kadının varmaması gereken yaştayım. Hazırla kendini."

"Bunu nasıl ve ne için yapacağımı bilmiyorum!"

"İonides nasıl yapacağını biliyor ya da en azından bildiğini söylüyor. Bana gelince, benimki çok önceydi. Çok ama çok eski bir hikâye. Bildiğim kadarıyla sana okumanı tembihleyecek, okumalısın diyecek, ta ki konuşurken dudaklarından başka insanların sözlerinin kırıntıları tatlı bir kusmuk gibi dökülene kadar."

"Seni, 'ev' demeni emrettikleri o yerden kurtardım, Arieka. Şimdi sana söylediğimi yapmalısın. Ben senin koruyucunum ve sana kaba davranmayacağım, güven bana. Şimdiden sana bir kitaplık verdiğimi düşünsene bir!"

"İonides her şeyi bilir, evladım. Onun gibisini asla göremezsin başka yerde. Ben bile, bunca yılın ardından şunu söyleyebilirim rahatlıkla, böyle bir adamla hiç karşılaşmadım. Onun ne istediğini bildiğimi düşünüyorum, ama bir türlü emin olamıyorum. Diyeceğim o ki, iyi bir işçi, alet edevatına sahip çıkar. Her zaman temiz ve ışıl ışıl tutacaklar seni, yağlar sürüneceksin. Bilenmiş olacaksın."

"Onu sade, büyüleyici ve saf tutacağım..."

"Safdil demeye getiriyorsun..."

"Şimdi, akıllılık eden kim? Bu sözü unutmalısın Arieka, benim de senin ismini unutmam gerekecek. Pythia'ya kendi ismiyle hitap etmek kutsal değerlere saygısızlıktır. Hepimiz unutmalıyız o ismi, küçüğüm. Baş başa kaldığımızda sana böyle hitap edeceğim."

"Bu tahrikler sana bir şey kazandırmaz, İonides. Eğitimini tamamlayınca o da Pythia olacak, sakın unutma bunu. Tanrıya ait olacak o zaman, sana değil."

"Beni utandırdınız, Muhterem Annemiz."

Güldü.

"Bu da benim inanamayacağım şeylerden biri. Bugünlük, uğurlar olsun, evladım. Gel, sık sık gel beni ziyarete. Basit kır çiçeklerinin kokusunu severim."

"Size onlardan getiririm, Muhterem Annemiz."

"İyi kız, İonides. Görüyor musun?"

"Gerçekten öyle. Gel küçük, geleceğin Pythia'sı."

Benim dairem olduğunu söylediği yere kadar İonides'in peşinden gittim. Vardığımızda bir şeyler yememiz gerektiğini söyledi ve bana eşlik edip edemeyeceğini sordu. O gün yaptığımız yolculuk, kitaplık ve şimdi de, bir sandalyede dimdik oturmak yetmiyormuş gibi, bir erkekle karşılıklı yemek yeme düşüncesi beni sarsmıştı; ama ne de olsa o benim koruyucumdu, elimden geldiğince Genç Hanımefendi'yi taklit etmeye çalıştım. Bize kapıyı açan köle ortadan kaybolmuş, ama göz açıp kapayıncaya kadar, ekmek ve zeytinyağı, salatalık dilimleri ve o güne dek tattığım en leziz keçi peyniriyle geri geldiğinde, daha uzanamamıştım bile. Şarap da vardı. Bana ikram etti ve ben ne yapacağımı bilemedim. İonides konuştu.

"Sanırım üçe bir, Muhterem Hanımefendi."

Onay belirten işaretime itaat eden köle, şarapla suyu karıştırdı; iki masaya da birer kupa koydu ve çekildi. Hiç ses çıkarmamıştı. Hatta köle kupaya şarap koyarken, gümüş gümüşe değdiğinde en ufak bir çınlama dahi gelmemişti kulağıma; yalnızca şaraba karışan suyun belli belirsiz sesi.

"Sormak istediğin bir şey var mı?"

"Hayır. Evet. Kimsin sen?"

Neyi kastettiğimi anlamıştı.

"Senin koruyucun olduğumu biliyorsun. Ben aynı zamanda rahipler korporatifinin yöneticisiyim –çünkü burada, Delphi'de her tanrının rahibi var– ve ben Apollon'un yüksek rahibiyim. O emirleri, Pythia'nın ağzından çıkan sorulara Apollon'un verdiği cevapları, yani bilici aracılığıyla edinilen tüm bilgiyi, saf ve kutsal haline, asıl haline çevirmekle yükümlüyüm. Eğer Apollon bizi bundan mahrum bırakırsa..."

Sonra uzun bir sessizlik oldu, bu arada yiyip içmeye devam ediyordu; cümle havada kaldı, hiç tamamlanmayacak-

mış gibi görünüyordu. Sonunda bir peçeteyle dudaklarını sildi ve konuşmaya başladı.

"Tabii ki bu mümkün değil, hep bizimle olacak. Ama ne zaman, nasıl ve kimin aracılığıyla ve ne amaçla? Bir amaç olması zorunlu. Ne demek istediğimi anlıyor musun?"

"Galiba anlıyorum. Sen gerçek bilicilik istiyorsun."

"Ben senin yardımını istiyorum."

Cevabım dosdoğru ve içten oldu.

"Sana yardım etmek için yapabileceğim her şeyi ama her şeyi yapmaya hazırım."

"Sana inanıyorum. Tanrılar seninle olsun, evladım. Delphi dünyanın merkezi. Daha doğrusu, Delphi bir zamanlar dünyanın merkeziydi. O zamanlar Atina da dünyanın sanatsal ve düşünsel merkezi sayılırdı. Ben bu iki yerin de canlanmasını istiyorum. Ahh, evet, Delphi şehrinin durumu fena değil. Burada herkesten uzakta, kendi köşemizde; küçük, korunaklı bir yerde yaşıyoruz, dünyanın başka hiçbir yerinde görülmeyen bir uygarlık seviyesine ve kültür seviyesine eriştik. Ama dünyanın merkezi şimdi dilsiz. Pythia sessiz şimdi. Erkeklerle kadınlar, tapınağa hakaret niteliğinde aptalca sorular soruyorlar: "Doğacak çocuğuma ne isim koymalıyım?" "Kaybettiğim broşu nerede bulabilirim?" Cevaplar da en az sorular kadar önemsiz. İnsanların tanrı sesi saydığı o eski sese ihtiyacımız var bizim. Apollon'un sesine ihtiyacımız var."

"Diyordun ki 'Eğer Apollon bizi bundan mahrum bırakırsa…'"

"Dur bakalım. Ben bir Roma lejyonu gördüm, anlıyor musun? Onların arasındaydım; kurban merasimi seyredenler arasında. Tek bir adam gibi hareket eden altı yüz adam; sessiz, yavaş, ölümcül. Hepimizle alay ediyorlar. Kargılarının ucunun yumuşak demirden yapıldığını biliyor muydun? Eti parçalayabilir ama kalkana çarparsa bükülecektir. Yani bize atılan kargıyı onlara geri atmanın hiçbir anlamı yok.

Açık ve net, öyle değil mi? Düşman, ki pek saf mahluklar oldukları bir gerçek, geri atılabilecek, sağlam, ışıl ışıl kargılar kullanıyor. Kendi kargısıyla öldürülen kaç tane barbar var bilemezsin. Onlar daha ne olduğunu anlayamadan, Romalılar tepelerine biniveriyor. Kalkanlarını kaldırıp önlerine katıyorlar düşmanı, hançerlerini kasığına, bir insanın her durumda korumak zorunda olduğu yegâne yerine saplayıveriyorlar. Düşman daha toparlanamadan, o kısa saplı keskin pala kalkıp, zırhıyla miğfer kayışının altına saplanıyor ve gırtlağında temiz bir kesik açılıveriyor. Sonra lejyon uygun adım devam ediyor ilerlemeye ve merasim tekrarlanıyor. Basit. Dünyayı fethedecekler. Yani Apollon'un bizi yüreklendirmesini ve sana tavsiyelerde bulunmasını sağlamalıyız. Anladın mı?"

"Evet, anladım. Ne yapacağız?"

"Tanrının istediğimizi yapmasını sağlayacağız."

"Tanrıları kim zorlayabilir ki?"

"Her adam... ya da her kadın."

"Sen mi?"

"Hayır, pek sayılmaz. Ben ancak sürece katkıda bulunabilirim, hepsi bu. Onu –onları– bir başkası harekete geçirmeli. Görüyorsun, ben onlara inanmıyorum bile."

Ciddi olup olmadığını bugün bile bilmiyorum. Ya da farklı bir biçimde ifade etmem gerekiyorsa, daha ne kadar bu iddiasına tutunacaktı, tutturduğu bu teraneden ne zaman bıkacaktı, tavrını daha ne kadar sürdürecekti, bilemiyorum. Ama o an için iddiası, içinde bulunduğu duruma uyuyordu doğrusu. Saf bir kızın aklını başından almaya çalışıyordu ve bunu yaptı da. Bazı insanların tanrılara inanmadığı herkesçe bilinen bir gerçekti. Gelgelelim, bu insanların başka yerlerde yaşadıkları ve insani sayılamayacak kadar dehşet verici bir hayatları olduğu varsayılırdı. Eğer zalim baba, itaatkâr anne ve evden kurtulmaya can atan çocuklarıyla, deniz kenarında yaşayan bizim ailelerimizde hayatın ne kadar insani olduğu-

nu soracak olursanız, size başka bir soruyla cevap vermem gerekir: Yunanistan'ın şimdi ne kadar mutlu olduğunu sanıyorsunuz, ya da sizce Yunanistan ne kadar mutluydu o zamanlar; Yunanistan, ya da bütünüyle Hellas? Hiç kuşku yok ki hepimiz tanrılardan korkuyorduk. Şans getiren bir tılsım kadar küçük ve kişisel olmadığı sürece, herhangi bir tanrının sizin yanınızda olup olmadığını anlamanız mümkün değildi. Bu yüzden, yetişkin bir erkeğin inançsızlığını ilan edişini ilk duyduğumda korkmaktan çok şaşırmış, inançsızlığına inanamamıştım. Ama bu sözlerine bir de sonradan söyledikleri eklenince, apışıp kaldım.

"Şey, evet, evet. Tabii ki inanıyorum. Ben iflah olmaz ölçüde saygısız ve hoppayım. Sen dert etme bunu."

"Meraklanma."

"Ona ihtiyacımız var. Evet. Bu öyle zor bir soru ki, insan kolay kolay bir yana bırakamıyor. Biz bu işi yapalım. Söyle bakalım, sen de gönüllü müsün?"

"Her şeye hazırım."

"Bu heksametreyle ilgili bir mesele. Dat-da-ta dat-ta."

"Pek anlayamadım."

"Homeros'u Musa'nın esinlediğine inanıyorsun, öyle değil mi? Yani –Apollon'un–, tanrının? Tabii ki inanıyorsun, herkes gibi sen de inanıyorsun buna. Yine de onlar –insanlardan bahsediyorum– tanrının sorulara 'Arkadaki dolaba bak güzelim, sol tarafta,' gibi cevaplar vermesini beklerler. Bu tabii ki tanrının sesi olamaz! Uzun zaman önce, Hellas'ın görkemini koruduğu günlerde, sorulara verilen cevaplar heksametreyle gelirdi; şiirdi bu, yüce, özel bir dil, çünkü sorular da en az cevaplar kadar yüceydi. 'Hellas'ın tanrılarını düşmanlarından nasıl koruruz? ' Ya da, 'Perslere boyun eğmeyeceğimize göre, nasıl yaparız da yeneriz onları?' Bazen tanrı, bir adamın ölümüne hükmederdi. Şu rahip. Savaş şart denmişti ona, ama sen bilmiyorsun, öyle değil mi? Cevabı heksametreyle verdiler."

"Ama ben bunu yapamazdım!"

"Tanrı seninle iki kez irtibata geçti. Geçmedi mi?"

"Hayır, onların hepsi uydurmaydı. Ben değildim uyduran ama sanırım sebep oldum. Ya da doğrusu, buna göz yumdum."

"Neden böyle konuşuyoruz biz? Senin ne düşündüğünün hiç önemi yok. Hatta yer yer benim bile ne düşündüğümün bir önemi olmuyor. Asıl mesele ikimizin de arzulanan hedefe doğru yol almamız. Bu yolda ilk adım heksametre. Eğer tanrı senin aracılığınla konuşmaya tenezzül etmezse, yapılacak bir şey yok. Ama araç her an elimizin altında hazır olmalı. Ne dersin?"

"Ama tanrılar gerçek, öyle değil mi?"

"Evet, evet. Tabii ki gerçek. Aksi düşünülebilir mi? Neden böyle saçma sapan sorularla vakit kaybediyoruz? Sen de söyledin. On iki Olymposlu var, sonradan eklenenle yine de on iki. Onlar da heksametre gibi –şiir gibi yani– hayat böyle. Her şeyi tartışabilirsin, her yerde sorgulanacak bir şeyler bulabilirsin ve hatta her şey sana acı verebilir; yani Sokrates'e olduğu gibi. Bu anlamda o gerçekten bilge biriydi. Ama orada burada yoldan çevirdiği o adamları bir düşün –dostlarından bahsetmiyorum, yoldan geçen insanlardan bahsediyorum– nereye kaçacaklarını şaşırırlarmış, bunun farkında mısın? Görüyorsun işte, onların dünyası değildi bu. O insanlar attıkları her adımı sorgulamazlardı, çünkü yürümek tabiatlarında var."

"Ben Sokrates hakkında hiçbir şey duymadım."

"Ve hayatın boyunca Delphi'ye çıkan yolun başında yaşadın. Ne büyük ayıp!"

O an İonides bana göz ucuyla şöyle bir baktı ve ürperdi:

"Ah sevgili çocuğum! Neler düşünüyorum ben böyle? Yaşayan bir ölüymüşsün sen meğer! Biraz dinlen, yarın sakin kafayla konuşmak istiyorum seninle. Hoşça kal."

İşte böyleydi özgürlüğümün başlangıcı. Bir zamanlar yapacak hiçbir şeyimin olmadığını düşünmek çok tuhaf geli-

yordu bana; yapacak bir şeyim yokken kendimi bir mahkûm gibi hissetmiştim. Oysa şimdi her şeyi yapmam gerekiyordu ve ben kendimi özgür hissediyordum! Ama en tuhaf his, ki o da yavaş yavaş beliriyordu içimde bir yerlerde, mutluluktu. İnsanın mutlu olmaktan başka yapacak bir şey bulamadığı çocukluk yıllarından kalma bir mutluluktu sanki benimkisi; gerçekleşmediği sürece tehditlere kulak asılmayan yıllar. İonides bana heksametreyi ve daha birçok ölçüyü öğretti. Ama onun dışında hiçbir erkekle baş başa kalmama müsaade edilmedi. Bir adam gelip bana bir oda dolusu insanın duyabileceği biçimde konuşmayı öğretti. Başlı başına bir dil oluşturan ve duyulan insan sesinden çok daha fazlasını ileten müthiş vücut hareketleri öğrendim o adamdan. Bir başka adamdansa yazıyı kâğıda dökmeyi öğrendim ki şu anda bunları yazmamı sağlayan odur. Başımda tanınmamamı sağlayan şalım, örtülmüş bir halde, tıpkı kocasını izleyen itaatkâr ve iyi huylu bir kadın ya da babasının arkasında yürüyen bir kız çocuğu gibi, Delphi sokaklarında İonides'in peşinde gezdim. Tapınaklar ve hazineler gördük, boşalmış hazineler. Stadyumu ve tiyatroyu, caddeleri ve sokakları, malikâneleri ve küçük evleri, birahaneleri, haz evlerini ve yolcular için yapılmış olan hanları gördüm. Her gün saatlerce kitaplıkta kalıyordum. Bazen tuhaf adamlar geliyor, Perseus'a bir şeyler danışıyordu, ya da yüzü kaygısızca açık, bir köşede kendi başına esneyip duran zavallı Khloe'ye bir göz atıyorlardı. Bana bakmaya tenezzül eden olmuyordu; yüzünü gözünü örten, açılmamış bir rulonun başında, kafasını bir an kaldırmaksızın düşünüp duran biri. Beni büyüleyen bir şeydi bu. Bir süre sonra, İonides'le her buluşmamda –ki Pythiaların sarayına hemen hemen her gün geliyordu– karşıma geçip bir heksametre okuyor, başını yana yatırarak, bir cevap almaya hazır bekliyordu. Başta çok utangaçtım ve benden istediği sözler bir türlü çıkmıyordu ağzımdan. "Haydi ama ne var bunda, yarım mısra da yeter, dat-dat-ta dat-

dat bile yetecek!" derdi. Bir gün ona, asıl sorunun, benden ne istediğini bilmemem ya da benden istediği şeyi yapmayı arzu etmemem olmadığını söyledim; utanıyordum, hepsi o kadar – bu konuşmanın ardından sözlerimin sular seller gibi aktığını gördüm bir anda. Mısralar dudaklarımdan dökülüverdi ve İonides o an bastı feryadı, sesi kitaplıkta yankılandı ve hatta Perseus'u bile telaşlandırdı; hücresinden koşup geldi adamcağız. İonides bana zafer selamı verdi.

"Bu büyük bir adım!"

İşte bu olayın ardından altı heceli mısralarla uzun uzun konuşmalar yaptık; ölçüyü gözeten konuşmalar. Zamanla, ölçüyle konuşmak bir yana, ölçüyle düşünmeye başladım. Pythia'nın cevaplarını böyle vermesi gerektiği gerçeğini zihnimin bir köşesine kazımış mıydım, bilmiyorum. İonides, büyük soruların cevabını mısralara dökebileceğinden emindi. Her kız çocuğu gibi, ben de onu memnun etmek için çabalıyordum. Khloe'den kurtulmayı bile tasarlamıştım. Çok güzeldi. Bunu İonides'e de söyledim, benimle aynı fikirdeydi. Onu sattık ve böylece o da çok rahatladı. Hatta ben de öyle rahatlamıştım ki, annemin annesinden kalma iki Mısır kolyesinden birini ona verdim. Benim onları takma şansım yoktu zaten. Ama İonides buna çok şaşırdı.

"Tanrı aşkına, neden?"

"Boynuna her bakışımda aklıma gelen ilk şey o kolyeydi, önce kolyeyi boynuna takmak, sonra da onu boğmak geçiyordu içimden."

"O kolyenin ne kadar kıymetli olduğunu biliyor musun sen? Onunla kendi özgürlüğünü bile satın alabilir! Sahibi olacak ihtiyar keçi o kolyeyle bir servet yapabilir kendine, tabii aklını kullanırsa."

"Artık yanımda değil ve ben onu unutmak istiyorum."

İonides bana başka bir yer daha gösterdi. Oraya ne dendiğini bilmiyorum. Herhalde ona en uygun isim güvercinlik. Küçük bir yapıydı görünüşte ama değildi. Bunun sebebi,

ardında bir mağara saklamasıydı; bu yüzden insan içeride mi, yoksa dışarıda mı, toprağın altında mı, yoksa mağarada mı olduğunu anlayamıyordu oraya girince. Bir mağara gibi değildi artık, değiştirilmişti. Parlak sözlerle beni, gördüklerim hakkında asla konuşmamam konusunda uyardı. Doğrusunu söylemek gerekirse, beni oraya götürmesinin, orası hakkında sahip olacağım bilginin bana getireceği faydayla bir alakası olduğunu düşünmüyorum; sanırım zekâsı ve önemiyle beni etkilemeye çalışıyordu. Ahh, evet, İonides çoktandır etrafımda dolanıyordu, bu yüzden giderek daha çok hoşlanıyordum ondan. Her kadın, erkeğin yanında *–erkeğinin* yanında demek daha doğru sanırım; İonides herkesten çok benim erkeğimdi– erkeğe varlığını hissettirebildiği ve erkek farkında olmasa dahi, onun içine nüfuz edebildiği sürece, güvende hisseder kendini. Güvercinlikte çalışan birçok erkek vardı, hepsi köleydi tabii ki. Sayısız merdiveni olan bir yapıydı; sonradan öğrendiğime göre merdiven değil, basamak demeliymişim onlara. Bütün basamakları tırmandık, öyle yapılmışlardı ki bu basamaklar, bir kadın ya da şu koşullar altında bir adam bir yerlerini uygunsuz biçimde teşhir etmeden tırmanabiliyordu onlara. Yukarıda güvercinler için yapılmış birçok oyuk vardı ve biz oraya varır varmaz, bir güvercin çırpına çırpına oyuklardan birine girdi. Çırpınırken, ayağına takılmış olan çan çınlıyordu; içeri girdi ve oyuğun dibine çöktü kaldı. İonides elini içeri uzattı ve güvercinin ayağına bağlanmış olan kâğıdı çözüp çıkardı.

"Smyrna. Ege Denizi'nin ve Attike'nin ötesinden ta buralara kadar gelmiş. İşte burada, Ariston, al bunu."

"Bu kuş, ta Asya'dan buraya bir haber mi getirdi yani?"

"Evet. Gördüğün gibi, hâlâ böyle yerler de var, onlar hakkında bir şeyler duymuşsundur. Delphi ile ilişki halinde olmak onları memnun ediyor. Delphi, hâlâ dünyanın merkezi. Bir gün gelecek..."

"Ne haberiymiş bunlar?"

"Bu bir sır, Küçük Hanım. Ama tanrı sözünün dile getirildiği başka yerlerin de olduğunu biliyorsunuz sanırım. Mesela Dodona?"

"Tabii ki."

"Tegirai, Delos, Patara? Brankhidai, Klaros ve Gryneion? Afrika'da Siva?"

"Bir kuş, ta Afrika'dan buraya nasıl uçar?"

"Bu mümkün değil tabii ki. Tanrınızın... Tanrımızın da söylediği gibi... Her şeyin bir ölçüsü var. Böyle bir şey için bir Anka beslemeliydik."

"Ne haberiymiş bunlar? Tanrıdan mı geliyor? Ama niçin?"

"Buğday fiyatı belki. Kabilelerin marifetleri. Kim gelmiş, kim gitmiş, kim çıkmış, kim düşmüş..."

"Tanrının tüm bunları haber almaya ihtiyacı olduğunu söylemeyeceksin herhalde!"

"Hatırlatılmaya ihtiyacı var, diyelim. Bu önemli bir teolojik ayrıntı. Tanrının neyi bilmesi gerekiyor? Sonuçta sorulan sorunun ne olduğunu bilmesi gerek. O halde, öğrenme ihtiyacı duyduğu bir şeyler var. Öyleyse Asya'da, Afrika'da ya da Akhaia'da neler olduğunu bilmeye ihtiyaç duymaması için hiçbir sebep yok..." Bir an duraksayıp devam etti: "... ya da Roma'da."

"Anlıyorum."

Anladığımı düşünüyordum.

"Anladığını hiç sanmıyorum, evladım. Elli yaşına varana kadar çok fazla bilgiden azade olacaksın."

"Ama o zaman yaşlı bir kadın olacağım!"

"Pythia'nın yaşlı bir kadın olması âdettendir. Büyük Hanımefendi'yi bir düşün. Neredeyse yüz yaşında şimdi. Koskoca bir asır. Genç Hanımefendi'nin durumuna bakılacak olursa, sanırım bu süreci hızlandırmamız gerekiyor."

"Ne kadar bekleyeceğim?"

"Kırk yaşına kadar desek?"

"Otuz."

"Öyleyse otuz olsun. Sen ve ben, özel bir anlaşmayla, Üçüncü Pythia'nın otuz yaşına bastığı gün, İkinci Pythia olacağına karar vermiş bulunuyoruz. Birinci, İkinci ve Üçüncü Hanımlar. Bazen bu konu hakkında konuşurken kendimi kadınlara fazla düşkün olan, doymak bilmeyen bir hükümdar gibi hissediyorum. Şimdi görüyorsun, bu akşam pek de dindar değilim senin karşında. Aslına bakılırsa tanrı, Büyük Hanımefendi'ye, zalimce demeyelim ama çok acımasızca davrandı. Ona tecavüz etti. Seni çok şaşırtıyorum. Sakın kaygılanma güzelim, biz çok sağlam bir üçlü olduk sen de gelince. Sırası gelmişken, konuyu değiştirelim, şu gördüğün Kastalia pınarı. Tanrı sözünü iletmeye başlamadan önce bu pınarın suyundan içmen gerekiyor. Korkarım her zaman temiz değil suyu. Karşısında bir bina var, görüyor musun? Oraya gireceksin ve bir oğlan altın tasta sana suyu getirecek; Kraliçe Olympias'ın, oğlunun doğumu için şükranlarını sunmak amacıyla bağışladığı tas olmalı. Ama ne yazık ki ataların onu buradan alıp götürdüler, yalnızca onu da değil, gerçeğiyle bire bir ölçülerde saf altından bir Pythia heykelini de götürdüler. Suyu içeceğin tasın doğasına ilişkin yapılan değişiklikler sana Delphi'nin tarihi hakkında da bir fikir verecektir kesinlikle. Şimdi orada bulundurulan tasın tahtadan yapıldığını ve güvenliği için bir zincirle bağlandığını da göreceksin. Üzerine 'Dodona'dan bir hediye' sözleri nakşedilmiş. Hayır, yanılıyorum. Kafa mı kaldı artık bende! Kassotis'ten olmalı tabii ki. Kastalia pınarı senin yıkanacağın yerdir. Suyunun soğukluğu ürkütür insanı; doğrudan dağın donmuş kalbinden gelir o su ama sanki tanrıdan kıskanıyorlar dağın suyunu. Şimdi, eğer şöyle bir bakarsan, damla damla aktığını göreceksin. İşte bu yüzden kışın üç ayı boyunca tanrı sözü saklı kalır. Aslında birkaç ay daha ayini göremeyeceksin. Tabii büyük bir kahraman, ya da bir firavun, mesela Mithridates acil bir cevap talep ederse, dağın nasıl da uyumlu bir tavır

sergilediği şaşırtır insanı. Ama bu yıl, diyorduk ya, kutlama yılı – bahar gündönümünde verilen Tanrı sözüne göre dört ya da sekiz yılda bir yapılır. Gezginleri buraya çekmek için biçilmiş kaftan."

"Gezginler mi?"

"Bizim –ve şimdi aynı zamanda senin– bu güzel topraklarımızı gezip görmeye gelen topluluklar. Ekonomimizi canlı tuttuklarını söylemek zorundayım ama kışın bir faydası dokunmaz bu işin. Yine de bir aya kalmaz baharın ilk süslü kelebekleri çıkar karşımıza, bunlardan bazıları erkencidir."

"Bahar kelebekleri"yle kastettiği şeyin gezginler olduğunu anlamak uzun zaman aldı benim için; böyle deniyordu "dünyayı görmek için" yollara düşen tuhaf insanlara. İzledikleri güzergâh şöyle olurdu genelde: Peloponnesos'tan Atina'ya, sonra bizim gemimizle geriye Korinthos'a. Gündönümüne neredeyse koca bir ay vardı daha, hayatımda gördüğüm ilk Romalıya daha bir ay vardı. Delphi'li küçük bir topluluk gördüm, sanırım erkeklerden oluşan daha da küçük bir topluluğun peşinden gidiyorlardı. Onlar yanımızdan geçip gidene kadar İonides beni yol kenarında tuttu; sonra da şalımın örttüğü kulağıma "Romalı" diye fısıldadı. Romalı çok uysal göründü gözüme, hiç de tehditkâr bir havası yoktu. Bembeyaz, keten kumaştan dikilmiş gösterişli bir cüppe giyinmişti ve cüppenin yan tarafında da mor renkte bir şerit vardı. Boynuna hiçbir şey takmamıştı ve her ne kadar yaşını başını almış, koca bir adam olsa da, gencecik bir oğlan gibi tıraşlıydı. Kısacık kesilmiş bir tutam gri saçı vardı başında. Tek süsü parmağındaki altın mühür yüzüğüydü. Delphi'li bir Zeus rahibi tuhaf bir dilde, tane tane konuşuyordu onunla.

"Latince," dedi İonides. "Fazla kurallı, edebiyattan yoksun bir dil."

"Yunanca konuşamıyor mu?"

"Ancak iyi eğitim görmüş olanları Yunanca konuşur. Metellus'un iyi bir eğitim gördüğü söylenemez. Nasıl sırıttığını gördün mü? Yunanistan'da olduğu sürece yüzünden eksik olmaz bu ifade. Onlar, yani Romalılar hem sanatlarımıza ve el sanatlarımıza büyük hayranlık duyarlar hem de bizi hor görmeye kalkarlar. Bu bir çelişki ve beni her daim rahatsız etmiyor. Gördüğün gibi, insanlara gülümseyip duruyordu. Bizi hor gördüğünü gizlemeye çalışıyor sadece. Onlar güçlü, hepsi o kadar. Dünyayı ele geçireceklerini düşünmek çıldırtıyor beni, ne biçim bir kâbus bu böyle! Beşer hukuku dediğin şey asla mükemmel olamayacağına göre yeri geldiğinde onu eğip bükmek gerekir. Onlar bunu anlamıyor. Dünyanın belli yerlerinde, 'dürüstlük' denen şeye tutkuyla sarılıyorlar, ama sonunda dürüstlük dediğin onu sahiplenende kalıyor. İbraniler mesela ve tabii Romalılar. Onlarda kamu hizmeti verenler rüşvet alıp vermez ya da en azından pek az görülür böyle vakalar. Mahkemeler zengin adamları hiç tereddüt etmeden mahkûm eder. Yoksul adamlar kolayca salıverilir oralarda. Asıl göremedikleri şey ne biliyor musun, herkesin rüşvet alıp verdiği yerde, kimse rüşvetçi değildir!"

"Ben bunu hiç anlamadım."

"Anlayacaksın."

Gerçekten anladım. Uzun süre beklemem gerekmedi anlamak için. Ama gerisini sonraya saklayalım. Metellus, rehberleri ve onları izleyen topluluk, geçip gitmişti. Bence onlarla ilgili en dikkat çekici şey, Metellus'un etrafındaki insanların ona saygıyla yaklaşması ve arka saflarda kalanlarınsa adamın arkasından kıs kıs gülmesiydi. Kalabalığın arkada kalan tarafı, İonides'e göre, uluslararası bir ilişkinin doğasının en kestirmeden gözleneceği yerdi. Metellus'u izleyen kalabalığa bakarak verdiğim hükme göre tüm söyleyebileceğim, Yunanların, güçleri ve ayrıcalıkları sebebiyle Romalıları kıskandığı, yine de Romalıları kendi amaçları için kullanabildikleri kadar kullanacaklarıydı. Romalılar

bize güvenmiyor ve doğrusunu söylemek gerekirse güvenmemekle de akıllıca davranıyorlar.

Bu yürüyüş sırasında gördüm Mağara tapınağını. Mağara, Apollon'un koca yılanla, o ejderhayla savaştığı, onları mağlup ettiği yerdir. O mahluku burada öldürmüştür, kehaneti bizzat üstlenmiş, sonra da bir kadını –bir Pythia'yı, bir dişi ejderhayı!– onu dile getirmekle görevlendirmiştir. Tanrıların sıkça ziyaret ettiği, muhteşem bir havası olan, hem doğal güzellikleri hem de medeniyet seviyesiyle sahip olduğu görkemle Delphi şehrindeki bu Tanrı sözü tapınağı, tüyleri diken diken eden bir yer. Böylesine kalabalık bir yerde, mümkün olduğu kadar kenarda köşede bir yere inşa edilmiş. Alçak bir yapı aynı zamanda, hatta çömelmiş gibi durur. Sütunlu girişi gördüğümüzde durduk, ya da en azından ben durdum ve İonides de artık yanında olmadığımı görünce durmak zorunda kaldı.

"Ne oldu?"

"Bu o."

"Evet."

Bir havası vardı, buna hiç şüphe yok. Nasıl bir şey olduğunu tarif edemiyorum. Belki de basit, belirsiz bir korkuydu benimkisi; mekânı daha önce hiç görmemiş olsam da sütunlu giriş kâbuslarımda sürekli karşıma çıkmış gibi.

"Eve gitmek istiyorum."

"Ve beni hayal kırıklığına uğratacaksın, öyle mi?"

Öyleyse biliyordu! Bir Romalı kadar hevesliydi gücünü kullanmaya.

"Hayır, tabii ki hayır."

"Ne diyeceğimi bilemiyorum. Umarım – ama işte orada."

"Biliyorum. Açıklaman gerekmiyor."

Bir süre sessiz kaldık, binanın önyüzünü seyrediyorduk.

"Peki, Hanımefendi?"

"Titrediğimi görmüyor musun? Bunu durduramıyorum. Dişlerim takırdıyor."

"Demek haklıydım."

"Ben..."

Bedenim kendiliğinden döndü. Kendimi koşarken buldum ama daha birkaç metre bile uzaklaşamadan beni bileğimden yakalayıp sarstı.

"Bunun anlamı, ailene dönmen."

Bir süre öylece kalakaldık, ne kadar bilmiyorum; ben bu arada titreyen vücudumu zapt etmeye çalışıyordum. Yavaş yavaş bileğimi serbest bıraktı.

"Cesur kız."

Bunu duyunca gülmeye başladım. Beni serbest bıraktı.

"Böylesi daha iyi. Böyle gülmeye başladıysan üstesinden geliyorsun demektir."

"Başka türlü gülünebilir mi?"

"Ahhh, tabii."

"Yerin dibinden çıkıp gelmiş."

"Başka nereden gelecekti ki? Haydi!"

"Daha yakına gitmem."

"Kendin başar. Ben sana dokunmayacağım."

Korkumu sorguladığım bir an oldu. Çok büyük, yoğun ve şiddetliydi, o mekânla benim aramdaki mesafenin aşılmasını imkânsızlaştırıyordu.

"Sana güvendiğimi çıkarma aklından."

Galiba bir kadının zaafını yakaladığını bilen her erkek bu türden bir hüner geliştiriyor. Hiç adilane değil bu. Doğrusu, bilemiyorum, emin değilim ama erkekçe olduğundan da şüpheliyim. Nasıl olur da erkekçe olmaz? Belki de bu erkeğin zaafıdır. Erkekler ve kadınlar – hiçbir fark yok aramızda.

"Hazırım."

Birlikte yürümeye başladık. Artık titremiyordum. Korku hâlâ oradaydı ama karmaşıktı, neden ve nasıl bilemiyorum ama acı ile harmanlanmıştı. Sanırım kadınlarla ilgili bir acıydı benimkisi. Erkeklerin ya da tanrıların elinde birer araç oldukları için acı çekiyordum sanırım. Sütunlu girişin ötesinde

aşağıya inen birkaç basamak vardı; çok uzakta değildi. Küçük bir hole benziyordu orası. Loş ışık vardı, ama yalnızca merdivenin yukarısından gelen bir ışık değildi, şimdi merdivenin iki yanında, ortada bir yerlerde iki kandilin yandığını gördüm.

"İn aşağıya ve orada dur."

Korkumu içime atarak, itaatkâr bir tavırla indim aşağıya ve basamakların sonunda durdum. Burada hiç ışık yoktu. Bir holdü orası, mutevazı bir hol. Karanlıktı da ama kör karanlık değil; kışın dahi, o koca dağların gölgesinde dahi, gün ışığı merdivenin aşağısına sızmayı başarabiliyordu. Belki de karanlık değil de loş demeli; donuk bir ışığın belirsiz aydınlığı. Neredeydi Apollon'un aydınlığı, neredeydi Güneş Tanrısı?

Şimdi gözlerim bu loşluğa biraz alışmıştı. Tamamen çıplak bir hol değildi burası. Önümdeki duvarda bir açıklık vardı. Karaydı. Buradan sonrası mabedin iç odasının girişiydi artık, üçayakla ocağın yeri. Tanrı tarafından ele geçirilen Pythia, üçayağının üzerinde kıvranıp feryat ederken, Tanrı sözü Pythia'nın ağzında nefes olup çıktığında, toprağın derinliklerine inen bir boşluk. Hiç kimsenin sevmediği küçük Arieka'nın kaderi işte buydu.

Sonunda arkamı döndüm ve yolda İonides'e yetiştim.

"Ne oldu?"

"Korkudan öleceğim."

"Onlar korkmuyor, biliyorsun."

"Ama ağızlarını yırtmışlar."

"Bu mecazi. Sen Yunanistan'ın –ve hatta dünyanın– en saygın kadını olacaksın."

"Herhalde Romalılar da bu biliciye başvuracak."

"Çoktan yaptılar bunu. Bir zamanlar biliciye siyasi meseleler hakkında danışılırdı – kimlerle ittifak yapılacak, hangi savaşa girilecek, hangisinden kaçınılacak? Biliciye bu gibi konularda danışılması, böyle soruların sorulması yüzlerce

yıl önceydi, deniyor. Bu doğru değil. Yalnızca artık gizli gizli soruluyor bu sorular. Neden düşmanımıza işine yarayacak bilgiler verelim? İnsan öğrenir, göreceksin."

"Hiç Herodotos okudun mu?"

"Evet evladım, Herodotos okudum, neden soruyorsun?"

"Hazineyi düşünüyordum. Tüm o altınlar! Kroisos'un verdiği altın bile yeter. Nerede saklıyorlardı?"

"Aitolia'lı ya da öylesini daha uygun görüyorsan Phokis'li ataların alıp götürmeden önce, burada, girişteki holde. Bir kısmı da aşağıda, iç odada, senin göremediğin bölmeler var her iki yanda, oralarda saklanırdı. Sütunlu girişin her iki yanında dağ oyulmuştur. Orada odalar var. Şimdilerde odalarda binanın bekçileri kalıyor, ama bir zamanlar orada Delphi'ye gelen hediyeler saklanırdı. Bazıları Romalılar tarafından getirilmişti. Bana kalırsa onlar fazla, ne diyelim, tutumlu davrandı. Belki de sevgili efendilerimiz istedikleri cevapları alamadılar. Yine de ben buna hiç inanmıyorum."

Benim aklım kendi işlerimdeydi.

"Korkunç bir gündü."

"Asker olduğunu düşün. Bir Yunan askeri – Thermopylai, Marathon, hatta Salamis! Senin dehşetin, hemen şimdi olmasa da bir gün korkusuyla yüzleşmek zorunda kalacağını bilen bir askerinkine benziyor."

*

İşte böyle gidiyordu hayat. Büyük Hanımefendi öldü. Gerçi İonides'e göre, bunu böylece söyleyivermek, hiç de öyle göründüğü gibi kolay değildi. Yıllarca iskemlesinin üzerinden inmemiş, bir kez olsun bir yatağa uzanmamıştı; görmeyen ama ışıl ışıl parlayan gözleri, kucağına düşen kemikli elleriyle, oturup durmuştu. Sonunda yemeden içmeden de kesildi ve bir gün hizmetçilerden biri yanına gidip de bedenine dokunduğunda, iskemlenin üzerinde yana doğru eğildi – ve eminim ki– bedeni dağıldı. Ama Birinci Pythia konumuna

yükselen İkinci Pythia geleneklere göre zorunlu olduğu üzere onun cansız bedenini gördükten ve bir zamanlar Üçüncü Pythia'yken şimdi İkinci Pythia konumuna yükselmiş olan benim de o ürkütücü törende kendisine eşlik etmemden sonra hayat yine hiçbir şey olmamış gibi devam ediyordu; artık daha güzel bir mekânda yaşamam, daha çok hizmetçi edinmem ve hiçbir şey yapmadığım halde birçok hediye alınam dışında bir şey değişmemişti.

İonides, bu hediyeleri kabul etmem gerektiğini söyledi.

"Kabul etmekle bir taahhütte bulunduğunu düşünme," dedi. "İnsanlar sana değil, hakikate yatırım yapıyorlar. Kızarmış balıkların hayata dönmesine ve tek bir dokunuşunla şifa bulan bebeğe dair hikâyeler kulaktan kulağa yayılıyor. Sen zengin bir kadın olacaksın ve buna hakkın var güzelim. Tapınağın da işine yarıyorsun. Maddi evrenle manevi kozmos arasında aracılık etmeye uygun olduğun yolundaki haber, şimdilik soracak bir şeyleri olmasa bile, günün birinde olabileceğini hesap eden birtakım şahsiyetlerin seni hediye yağmuruna tutmasına neden oldu. Her zaman olduğu gibi sallantıdaki tahtlarında oturan krallar, zengin tüccarlar, şehir meclislerinde önemli konumlarda bulunan geçimsizler, tiranlar ve haydutlar. Gelecekte bizi bunlar bekliyor ve geriye kalan Yunanlar gibi o geleceğe doğru gerisingeriye yol almaya mahkûmlar. Ta ki kayıkçı küreklere son bir kez asılıp onları gerisin geriye, dönüşü olmayan o yere saptırıncaya kadar."

"Umarım..."

"Ne? Kendinize gelin! Genç Hanımefendi'nin kendisi için dileklerde bulunması sık görülen bir şey değildir."

"Her neyse."

"Ben hâlâ senin koruyucunum ve ısrar ediyorum. Haydi evladım, bana ilk kez karşı geleceksin, öyle mi?"

"Bir evim olmasını diliyordum. Evim diyebileceğim bir yer olsun istiyorum. Deniz kıyısındaki o mekân hiç kimseye

ev olamadı. Beni kundakta karıştırmış olmalılar. Babamdan hiçbir şey kalmadı geriye, muhterem babamı hatırlamıyorum bile. Bir ev. Seni hoş karşılayacak bir yer; insanların senin gelişini sevgiyle beklediği bir yer. İşte isteğim bu. Bir ev istiyorum."

"Ulusların tarihinde, insanoğlunun hikâyesinde oynayacağın rol seni hiç çekmiyor mu? Bunu tercih etmez misin?"

"Tabii ki hayır. Bir kere ben bu hikâyeye inanmıyorum; ağzımdan çıkan sözlerin insanları etkileyebileceğine inanmıyorum."

"Ses senin sesin ama sözler tanrının."

"Sana söyleyeyim mi? Dua ettim. Bir kez dua ettim; utancım, acım ve kederim yüzünden, bir kez dua ettim. Gerçekten yaptım bunu. Ne zaman olduğunu tahmin edebilirsin, açıklamayacağım şimdi. Ama tanrılar beni terk etti. Daha doğrusu, ben onları giderken gördüm. Keyifleri yerindeydi. Tüm o insanlar arasında bana, yalnızca bana sırtlarını dönmüşlerdi."

"Musa diye bir isim duydun mu hiç?"

"Ne?"

"Büyük bir Yahudi önderi. Onlara yasalarını verdi, nasıl tapınacaklarını öğretti. Ayinleri de. Tanrısını görmek için yakardı ama Tanrısı pek tabii ki ona kulak asmadı. Görüyorsun ya, eğer Tanrı'yı görseydi, Musa ölürdü. Semele ve Zeus'a benziyor biraz. Musa'yı bir kayanın oyuğuna sakladı, eliyle onu örttü ve yanından geçti gitti; Musa Tanrısını ancak arkadan görebildi. Ama Tanrısı Musa'yı terk etmemişti. Hiçbir surette."

"Bana sırtlarını döndüler."

"Sen de onları arkadan gördün. Herhalde seni elleriyle örtecekler ve tapınakta bir oyuğa yerleştirecekler ve..."

"Sakın söyleme!"

"Arieka, seni temin ederim sen kadınların en şanslılarındansın. Neden dua etmiyorsun? Sen Pythia'sın –belki de bir

Pythia'sın demek daha doğru!– ve ben de Apollon'un yüksek rahibiyim. Her istediğimizi söyleyebiliriz ve biri kalkıp şikâyet ederse, esinlendiğimizi söyleriz."

Talihsizlikleri defetmek için bir işaret yaptım: "Tanrılar bu söylediklerini duymasın!"

"Tanrı dediğin gündüz vakti uyur, eğer aklı varsa. Ben baharı hissedebiliyorum yine de. Bir ay daha ve sonra Soruların zamanı gelecek. O şişman tembel fahişe ne tür sesler çıkarırsa çıkarsın, kimse Apollon'dan daha iyi bilemez. Ballı kekle kendini öldürüyor. Onu tapınağın girişine götürüp, merdivenlerden aşağıya atmak lazım."

"İonides Peisistratides!"

IV

Fakat tanrıların başka tasarıları vardı. Yeni Büyük Hanımefendi, aynı gece uykusunda horlarken can verdi. Pythiaların hayatları ve ölümleri hakkında çok şey bilmek insana şans getirmez. Ya oradadırlar ya da değildirler. Bilinçsizce de olsa İki Hanımefendiden söz etmeye alışmış insanlar, şimdi kendilerini bilinçli olarak Hanımefendi'den söz eder bulmuşlardı; bu Hanımefendi tapınağın tarihini iyi bilen bazılarının sevinçle "Tıpkı eski günlerdeki gibi!" diye haykırmalarına vesile olmuştu. Aslına bakılırsa tapınağın eski günleri dedikleri dönem, gelişigüzel bir hesaba göre altı bin yıl kadar öncesiydi. Bu da yetmezmiş gibi, ölümle bahar gündönümü şenlikleri arasında en fazla iki hafta kadar bir süre vardı, dahası Oyunlar ve Sorular da şenliklerle birleştirilecekti. Kafamda bunun dışında yüzlerce soru vardı ve bir de eşyalarımın İkinci Pythia'nın dairesinden Birinci Pythia'nın dairesine taşınması gerekiyordu.

Dehşete düşmüştüm. Bu dünyayla ilgili bir dehşet hissi değil. Bu dünyada hiçbir şeyi önemsemiyordum. Kefene sarılmış gibiydim şimdi, Delphi'nin yüzü asla açılmayan tek kadını. Gelmiş geçmiş tüm Birinci Pythiaların en genci olduğum söylentisinin yayıldığının farkındaydım ama kim-

se benim kaç yaşında olduğumu bilmiyordu. Kaç yaşında olduğumu bilmiyorlardı ama bir bahaneleri vardı tabii ki; bakireydim, kocasından uzakta yaşayan, yaşını başını almış –elli yaşlarında– evli bir kadın değildim ben. Söylentiye göre ben tanrı tarafından seçilmiş olduğumu çoktan kanıtlamıştım; işaretler bunu gösteriyordu. Delphi'nin muhteşem temiz havası zaten hiç yoktan hikâyeler yaratmaya elverişliydi. İnsanlar yalnızca Olymposlulara inanmıyordu. Bazen her köşe başında, tartışan; şu ya da bu cinin gerçek olduğuna, şu ya da bu kocakarı ilacının cin gördürdüğüne ya da alternatif olarak cin görmeyi önlediğine dair yemin eden gruplar olurdu. Kulağıma çalındığı kadarıyla, mesela yeni Birinci Pythia'nın arkasında gözleri olacaktı; tabii mecazi anlamda. Yanından eksik etmeyeceği bir tabur cini olacağı da rivayet ediliyordu ve onların buyruklarını yerine getirmek zorundaydı. Aslına bakılırsa Delphi yalan dolandan ibaret bir saçmalıktı. Onunla uzaktan yakından bir alakam olmasını istemiyordum. Bir Pythia olmak, tanrının onu kullanmayı tercih etmesi ihtimali olduğundan, heksametreyle konuşma eğitimi almak yeterince dert olmuştu bana. Kitaplığa gömdüm kendimi ve Perseus'tan başka hiç kimseyle tek bir kelime konuşmadım. Perseus var olan bütün dilleri konuşabiliyordu. Ama bu, Yunanca telaffuzundaki o tuhaf vurgunun, o kusurun önüne geçebilmiş değildi; "pe" sesi onun ağzında "ke" oluyordu. O harf de öyle sert çıkıyordu ki ağzından, "ka" mı yoksa "ha" mı bir türlü anlaşılamıyordu. Konuştuğumuz zamanlarda –özellikle de, sıkça yaptığımız gibi, kitaplar üzerine tartışıyorsak– karanlık yüzünün bir köşesinde bir gülücük seçebiliyordum. Eğitimli, ayrıcalıklı bir adamdı ama hâlâ bir köleydi ve bu yüzden –ne yalan söyleyeyim– onunla, İonides'le olduğum kadar samimi olmayı uygun görmüyordum. Evli olmasak bile –yani İonides ve ben– kadın tenine karşı beslediği, herhangi bir fiziksel teması imkânsız kılan o iştahsızlığa, tiksintiye rağmen, bizim belli aralıklarla yaşadığımız duygu ve

düşünce birliğini görüp geçirmiş evli bir çift hiç olmuş mudur, doğrusu bilemiyorum; en azından ben kendi adıma bu birliği hissettim ve sevdim de. Perseus'un her zamanki gibi kendi köşesine çekilip bir Girit tuğlası üzerindeki resim yazıyı anlamaya çalıştığı günlerden birinde, İonides kitaplığa geldi. Çok neşeliydi.

"Muhterem Hanımefendimiz, iki haberim var! Birincisi, Euripides'in *İon*'unu getiriyorlar! İlk tragedyanı göreceksin! İkincisi, iki hanımefendinin ölümünün, ancak ve ancak tanrının özel bir tasarısı ve ihtiyacı olduğu anlamına geldiği düşünülüyor –düşün bir, ihtiyaç sahibi bir tanrı, Ey Atina!– tanrının şimdiki hanımefendiye özellikle ihtiyacı olduğundan söz ediyorlar. Atina bugüne kadar eşi benzeri görülmemiş bir şölen tertip edecekmiş!"

"Şölen mi?"

"Şehrin ileri gelenleri, eski ve yeni tüm tanrıların tüm rahipleri, akademi üyeleri, at sırtında şövalyeler, sen hiç daha önce – hayır, tabii ki hayır, görmedin! Canını sıkma bunlarla, gevezeliğimi de mazur gör. Unutma ki ben Atinalıyım. Arkhon, bizzat kendisi gelip şehri adına soruyu soracak. Tabii bugünlerde Atina'nın hali de Delphi'ninkinden pek farklı değil. Ama sakın sıkma canını, elimizden geleni yapacağız. Ne soracağını öğrenir öğrenmez..." Bir an durdu. "Bu kadar kaygılanma güzelim, tüm bunlar sıradan işler..."

"Tanrı bundan hoşnut olmaz. Boşuna değil Delphi'nin yarısının yıkılmış olması, diğer yarısının da tanrılara dileklerini iletenlerden çok gezginler için hanlara kalması."

"Neredeyse ben bile unutuyordum. Affedin beni Hanımefendi, tabii ki sorular hakkında hiçbir önbilgiye sahip olmamalıyız. Böyle bir şey düşünülemez bile."

"Dilim tutulabilir."

"Bu deyimi çok seviyorsun, öyle değil mi? Değersiz olduğun yolundaki eski korkun geri dönüyor anlaşılan. Pekâlâ. Sen bakiresin. Bu sanırım bütün tanrıların elini kolunu bağlar. Vahşi hayvanları uysallaştıracağı, sarhoşluğa engel ola-

cağı ve hasadı zenginleştireceği de söylenir. E derdin ne o zaman? Senin yerinde olmayı çok isterdim."

Evli olmadığı için, bununla ne demek istediğini anlayamadım ama bir açıklama da beklemiyordum doğrusu.

"İonides."

"Efendim?"

"Okuyordum."

"Her zamanki gibi. Güzel. Güzellikten başka bir şey getirmeyecektir sana. Eğer herkes okuyup yazabilseydi – ne bilgece bir devrim olurdu ama!"

"Bilicilikle ilgili bir şeyler okuyordum. Bu kez bir efsaneyle ilgiliydi ve Eski Din'in, kadınların dini olduğu yazıyor. Bazı heykellerin gömüldüğünü ama sonra yeniden çıkarıldığını da... Devasa, şişman kadınlar..."

"Öyleyse öyledir. Her yerde bilicilik olduğunu biliyorsun. Bizimki kadar namlı değil tabii ama her biri kendi yöresi için faydalı. Bu sabah meclis Atina'da karar aldığında..."

"Bu sabah mı?"

"Güvercinlerimizi unuttun mu yoksa? Neden! Atina'da ne karar alındığını Atinalılardan önce biz öğreniyoruz."

"Ama kim?.."

"Haydi ama! Atina'da da bir tapınak var. Bir ayak tek başına yürüyemez."

Korkunç aydınlık, yoğun bir ışık huzmesi sardı zihnimi.

"Öyleyse *o*..."

"Bu işler böyle yürür. Evet Arieka, bu işler böyle yürür. Sana bunu söylemek istemiyordum ama görüyorsun işte, boşboğazlık ediyorum bazen. Gerçi bu kendime saklayamayacağım kadar ağırdı. Dört bir taraftaki tapınaklar, tüm biliciler –kimi bir güvercin uçuşu mesafede, kimi on iki– ama hepsi de Delphi'nin hizmetinde!"

"Bu insafsızlık, onca insan!"

[Buradan sonra elyazmasının bir bölümü eksiktir.]

V

Delphi'de dolaşmayı alışkanlık haline getirdim; pazarda gezip tezgâhlardaki sebzelerle peynirleri tadan, tanınmayacak biçimde sarılıp sarmalanmış bir kadın. Kimsenin bana ilgi gösterdiği yoktu. Hatta hiç güçlük çekmeden tapınağa kadar gidebildiğim zamanlar oldu; sütunlu girişin daha boyanmamış olduğu gözüme çarptı. Girişteki merdivenleri tırmandım ve aşağıya, tapınağın ürkütücü iç kısmına inen merdivene baktım. İşte oradaydı, iç odanın ortasında, kayanın içindeki o derin yarıktan çıktığı söylenen buhar. Belki de o yarık bir zamanlar, Apollon'un yüz yüze dövüşüp mağlup ettiği dev yılanın yuvasıydı aynı zamanda. Ben de o zaman yılanın kendisiydim bir şekilde ama evcilleştirilmiş, tapınağın hizmetinde itaatkâr bir uşak olmuştum; ağzının yırtılması gereken, et ve kemikten olma bir araçtım. Gün ışığı basamaklardan aşağıya sızıyordu, ama güçbela. Her iki tarafta da oyuklar ve oyukların içinde taştan oturma yerleri vardı. Aşağıya indiğimde, bu yerlere yaşayan insanların oturmasını gönülden istiyordum. İonides de orada olacaktı, biliyordum – oturacağım üçayağa çok yakın olacaktı, sonra közlerin üzerine kuru defne yaprakları atacaktım ve dumanı içime çekecektim. Geri döndüm. O gün çok yakındı. Neden acelem vardı ki?

Ama Delphi büyük bir çaba içindeydi, buna hiç kuşku yoktu. Vakfın, tanrıların bağışladığından fazla bir geliri yoktu herhalde, ama şehirdeki her tüccar sanki şehri ziyarete gelen gezginlere "gerçek Delphi"yi göstermeye kararlı görünüyordu. Her yanda resimler vardı, duvarlara çiçekler asılmıştı; hepsi satılık değildi bunların, bazılarını sırf süs olsun diye koymuşlardı. Büyük gün hızla yaklaşıyordu, ayın yedisi. İonides şafak vakti geldi, huzura kabul edilmek istiyordu, ama ben daha izin vermeden içeri daldı. Bir kadeh şarap ikram ettim.

"Davetliler babanın evinde ağırlanıyormuş, biliyor muydun? Ne kadar cömert! Sanırım sonunda seninle gurur duyması gerektiğini anladı. Konumun insana neler getiriyor, görüyor musun? Alabildiği kadar misafir almıştır eve, adım atacak yer yoktur şimdi. Megara'lılar sahilden gelip tırmanacakmış. Korinthos da burada olacak tabii. Şimdi. Sanırım soruları şöyle bir gözden geçirsek iyi olacak."

"Benim o sorulardan haberdar olmam uygun olmaz!"

"İşleri daha da zorlaştırmak mı istiyorsun? En önemlileri şehirler tabii ki. Önce Atina gelir. Şehrin asırlar süren bağımsızlığını koruyabilecek miyiz – koruyabilecekler mi? Cevabımız, tabiatıyla evet olmalı. Şu malum kaçamak cevap, biliyorsun işte. Bir Romalı olacak. Resmi olarak sivil bir yurttaş. Onun da geleceğini ancak bu sabah öğrenebildim. 'Sadece bir gezgin.' Hep aynı masal!"

"Eğer sivil bir yurttaş olduğunu iddia ediyorsa, ona öyle muamele edelim."

"Hayır, mümkün değil! Gücün gerçekleri, güzelim. Bizim gücümüz manevi bir güç. Roma'nın gücüyse başka türden. Yani o özel biriymiş gibi davransa da, biz dişi kurdun oğullarıyla ilgili bir hikâyeye hazır olmalıyız. Romalıların ne kadar saf olduğunu bilemezsin. Bizim çok azına sahip olabildiğimiz o altın sikkelerin milyonlarcasına bedeldir soru."

"Vakıfta on tane var."

"Amacına ulaşabilecek mi, onu bilmek istiyor. Dikkat et, amaçlar demiyorum, amaç diyorum. Konsül olmak istiyor, hepsinin isteği aynı. Spartalı krallar gibiler gerçekten, biri gelince diğeri de geliyor, ötekini takip etmek için. O kadar da kötü bir fikir değil tabii, her zaman işe yarar."

"Bana ihtiyacın yok, İonides. Neden kendin yapmıyorsun biliciliği?"

"Ha ha, çok komik, Muhterem Hanımefendi. Adı Metellus Cimber ve genç, soylu dostlarından biri hakkında bir şeyler öğrenmek istiyor; Caesar hakkında. Hangisi yükselecek bilmemiz gerekiyor. Ey tanrılar, Caesar hakkında bir şeyler biliyorum ama Cimber hakkında hiçbir şey duymadım şimdiye kadar."

"Ben de duymadım."

"Tabiatıyla. Kötü bir his var içimde – ahh, hayır! Bunu söylememeliydim! Neden bir Pythia beslerken bütün işi kendim yapıyorum ki? Bu iki Romalı delikanlı hakkında bütünüyle belirsiz konuşmalısın. Bir şeyler hissediyor musun?"

"Apollon hiç kadar uzak görünmemişti bana. Arka tarafını bile göremiyorum şimdi."

"Latincede Cimber'in anlamı kuzeyli gibi bir şey olsa gerek; Kutupyıldızı'na daha yakın bir yerlerden gelen adam. Caesar'a gelince, kesmek gibi bir şeydi herhalde. Ne saçma bir dil şu Latince! Caesar'ı Kutupyıldızı'na yakın bir yerde keseceklerini söylesen, olur mu?"

"Yok bu hoşuma gitmedi. İonides, beni hiç anlayamadın. Ben inanıyorum. Bana sırtlarını dönmüş olsalar da, inanıyorum. Belki de etrafımdaki insanlar yüzünden ama ben Delphi'de tanrıların hazır ve nazır olduğunu hissediyorum. İşte hepsi bu – senin yaptığına kutsal değerlere saygısızlık derim ben, yasanın cezalandırılmasını emrettiği türden saygısızlık değil belki, ama seninki de en az onun kadar kötü. Tanrıların bizzat kendilerinin cezalandıracağı saygısızlık seninkisi!"

"Tam da öyle olmalıydı güzelim. Görmüyor musun, ben de çok istiyorum gerçek olmasını –aşağıya inmeni ve sonra da tanrının seninle konuşmasını o kadar çok istiyorum ki–, gerçekleşmesini diliyorum, ama buna inanmıyorum."

"Madem diliyorsun, neden bu kadar hazırlık yapıyorsun?"

"Bak. Bütün ciddiyetimle konuşuyorum. Ben düzenbazın biriyim, senin gibi sağduyulu değilim. O basamaklardan aşağıya inip üçayağa tırmandığında, özgürsün. Hellas'ın en özgür kadını sen olacaksın o andan sonra – hatta dünyanın en özgür kadını! Ne söylersen söylersin o zaman. Eğer sessizlikten başka bir şey çıkmazsa karşına, tanrının sözleri değil, bizim cevaplarımız dökülür dudaklarından. Ben, bir parça da olsa gün ışığı gören, sana en yakın locada oturuyor olacağım. Birçok tabletim ve kalemim olacak orada. Bizim burada anlaştığımız cevapları vermek yerine tanrının sözlerini dile getirmeye başlarsan, 'İonides bir sahtekârdır ve hemen buracıkta boynu vurulmalıdır' desen bile kayda geçirip halkın önünde okuyacağım!"

Böyle söyledi ve sustu, ikna olmuş görünüyordu. İonides etrafındaki insanlardan çok hep kendini ikna ederdi, en iyi bunu becerirdi, çok başarılıydı bu konuda. Konuşurken bir sıcaklık, bir tutku vardı sesinde ve çok etkileyiciydi, sözlerini bitirdikten sonra glottisinin en az üç kez bir aşağıya bir yukarıya gidip geldiğini gördüm.

"Pekâlâ."

"Bu kadar sert konuştuğum için beni bağışla. Ama bir an biliciliğin bir düzmece olduğunu düşündüğünü sandım. Hayır güzelim, hayır. Ben insan diliyle konuşuyorum. Sen Kutsal Haberciler'in diliyle konuşmalısın. Ama..." –işte o an o harikulade, kederli tebessümü belirdi yüzünde–, "eğer biri olmazsa, bari öbürüyle teselli bulalım."

"Peki öyleyse, başka diyeceğim yok."

"Ah ama bu aşamada senin katkın çok önemli, çok ama çok önemli! Sen iki ayrı düzlemde yaşamak zorundasın. Bense, heyhat, sadece tek düzlemde! Canını sıktığına göre Romalının sorusunu bir tarafa koyalım şimdi. Unut onu ve yaşamaya devam et; işin özü gereği iki farklı düzlemde. İşte! Anlıyor musun güzelim, insanlar politikayla ilgili sorular sormaya devam edecek. Romalıların sorusu politik. Ama soru sorulduğunda, sessizlik çıkarsa karşına, Pythia'nın tüm dünyayı ilgilendiren bir soruya cevap olarak, canının istediği şeyi söyleyebilmesini riske mi atacağız? Tanrı konuşmazsa en doğrusu sessiz kalmak. Ama o zaman, bir daha kim biliciye danışır, söyler misin bana?"

"Anlıyorum."

"Bazen köydeki biliciden başka kimseye danışmayan basit bir köylü olmak istiyorum; avuç içlerini okuyan ve akan suya bakarak kehanette bulunan bir kocakarı ya da çatallı bir değnekle kurak diyarlarda su arayan dindar bir ihtiyar! İnsana keder veren akılcı dünyadan bir an kurtulmayı sağlayabilecek her şey! Ama şimdi konumuz Atina. Tabii ki özgürlükle ilgili soru laf olsun diye; Atina'nın ne kadar da özgür olduğu cevabı verilmeli, çocukları analarına iyi baktığı için. Herkes bunun ne anlama geldiğini bilecek. Asıl soru, Hellespontos'u tahıl getirip götüren Atina gemilerine açık tutmak için ne tarafta olmak gerektiği. Yanlış cevabı seçersen, kıtlık olur, açlıktan ölürler. Ama ne yapalım, üzülme. Görüyorum ki durum senin için yeterince ağır. Buna ben cevap vereceğim. Tanrı, bunun iki tiran arasında bir yazı tura olduğunu biliyor. Tavsiyede bulunabilir miyim? Senin dürüstlüğünden hiç kuşkum yok. Ama bizimkisi bir nevi halka açık bir gösteri. Bazen melodrama dönüşen dramalara bizzat meylediyorum. Yalın ol, güzelim, sade, son derece yavaş bir yaratık gibi davran, herkesin annesi değilse bile teyzesi ol. Bir aksilik çıkarsa borazanları çaldırırım, soluklanmaya fırsatımız olur. Ne olursa olsun şunu aklından

çıkarmaman gerekiyor, en önemli şey mümkün olduğunca yavaş davranman, istersen yarım saatte yerleş üçayağa, dünyanın tüm zamanı senin, sakın unutma. Aslında..." –ve yine tebessüm etti– "görünmez olacaksın gerçi ama bu yine de *senin* gösterin!"

Gidecekmiş gibi doğruldu ama durdu ve yine bana döndü.

"Neredeyse unutuyordum. Defne yanığı kokusuna katlanabilir misin?"

"Doğrusu bilemiyorum. Buna katlanmam mı gerekiyor? Beni etkisi altına almasına izin vermemem mi gerekiyor?"

"Belki de denemeliydik – ne kadar aptalım! Büyük Hanımefendi daha ben doğmadan önce kullanıyordu onu, diğeriyse üçayağa hiç yanaşmadı. Ne yapacağız biz şimdi?"

"Bir kez daha söyleyeyim, bilmiyorum. Çok şey biliyormuş gibi görünmüyorum, öyle değil mi?"

"Zaman yok. Şansımızı denemekten başka çare yok. Keşke bu basit bir inkübasyon meselesi olsaydı."

"Ne dedin?.."

"Latince bir terim. Dilek sahibi mekânda uykuya dalıyor ve rüya görüyor, işte hepsi bu kadar. Çok basit. Pekâlâ güzelim, yapacak bir şey yok, 'İyi Şanslar' diyebilir miyim o halde?"

Başını eğip beni selamladı.

Pythia sarayının avlusunda borazanlar çaldı. Başımda örtüyle, gelenek olduğu üzere, hiç görmediğim arabaya götürüldüm. Beni arabaya bindirip oturttular. Araba tunçtan tekerleklerin üzerinde ilerliyordu ve ne dışarısını ne de gürültücü döşeme taşları üzerinde giden arabayı çekmekle onurlandırılan genç adamları gördüm. Tekerleklerin gürültüsü borazanların gürültüsünü bastırıyordu neredeyse. Bu gürültü kesildiğinde üçüncü bir gürültü başladı; denizin uğultusunu hatırlatan bir ses yükseliyordu kalabalıktan. Öyle bir tırmalıyordu ki kulaklarımı, onları başımdaki ör-

tünün üzerinden ellerimle kapamamak için zor tuttum kendimi. Ama Pythia halkın arasında örtülü kalmalıdır başını açamaz, elleri bile bakirelere has süslerin altında, birbirine kenetlenmiş halde gider göksel güveyinin yanına. Şehirde onlara yer kalmadığı için Delphi girişinde durmak zorunda kalan ünlü Atina alayını hiç göremedim. Ama uğultunun giderek azalarak neredeyse sessizliğe dönüştüğünü, sessizliğin de insanların soluklarıyla, uzaktaki atların taşların üzerinde yürürken çıkardığı seslerle dolduğunu duydum. Soluk alıp veren sessizliğe az sonra dört kez çalan borazanların sesi karıştı. Dördüncü ses de yitip giderken elimi yoklayan bir el fark ettim. Elimi yakaladı ve sonra da Apollon'un Yüksek Rahibi, kulağıma "Gel," diye mırıldandı.

Araba mıydı neydi, o araçtan indirildim, adak keçinin kurban edilirken çıkardığı sesi duydum.

"Elimi tut. Merdivene varmak üzereyiz, tam önünde."

Kör bir mahluktum, böyle bir mahluk nasıl bulursa öyle buldum ilk basamağı, kendimi güvende hissetmek ve biraz rahatlamak için koluna yapışmıştım. İlk basamak. İkincisi.

"Yavaş yavaş."

Bir adım daha. Bir tane daha. Sanki o canlıların soluğu üzerime çöküyordu. Sonra kendimin de çok sık soluk alıp vermeye başladığımı fark ettim. Kalbim yerinden fırlayacak gibiydi.

"Dur."

Durdum ve eli elimi bıraktı. Başımdaki örtünün altında kalan kulaklarımı tıkamaya çalışıyordum ki duymayayım, güvende olayım. Aşağısı karanlıktı işte. Öte yanda kalabalığın gürültüsü, körfezden sahile vurup, yine körfeze geri dönen dalgaların sesine benziyordu. Ama körfez uzaktaydı. Burada ötekinden başka bir şey yoktu. Ellerim yine kavuştu, kollarım gerildi; yerimden kımıldamamam gerektiğini biliyordum, yoksa kaybolurdum. Ani bir dehşetle şalımı tuttum ve yüzüm açılana kadar çekiştirdim. Ama görecek bir şey

yoktu; hâlâ karanlıktı. Birden bir titreme aldı tüm bedenimi, tenimde bir ürperti değildi bu, etimden kemiğimden gelen bir titreme, beni yere yatıran sonra da yuvarlanmama sebep olan bir çırpınma.

"Evoooee!"

Tanrıydı bu. Gelmişti. Neydi bu böyle? Çığlığı koyverdim, göğsümden fışkıran hava, yine çırpınma.

"Evooee-ee, Bakkkhe!"

Neydi bu? Kulaklarımı tırmalayan o uğultu kesildi ve sütunlu girişin ötesinde, güneşin alnındaki kalabalığın aniden bahtsız bir sessizliğe büründüğünü fark ettim. Tanrı. Ne tanrısı, hangi tanrı, nerede? Sonra birden mezarın her yanı dalgalarla doldu, bitip tükenmek bilmeyen kahkaha dalgaları, gittikçe yükselen bir ses ve ben şunun farkındaydım ki bedenim bir araç haline gelmişti, ses benimdi. Sonrası, yine ani, ani olduğu kadar da ürkütücüydü. Yok, hayır, beni ürküten pirinçten çıkan madeni ses değildi, ama sesin duyulmasıyla kesilmesi bir oldu ve sonra sessizlik geldi. Borazanlar sessizliği deldi ve onlar sustuğunda kalabalık iki tanrının çığlığını haykırdı ve sonra yine sessizlik çöktü. Kendimi dizlerimin üzerinde buldum, iki elimle yerden destek alıyordum. Ne kadar olduğunu bilmediğim bir süre, korkamayacak kadar yorgundum. Ama kahkahalar atan tanrıyla konuşabiliyordum: "Merhamet et!"; tanrının sözlerine aracılık ederken kanayan aynı ağzın, dizleri üzerinde zavallı bir kadının sözlerine de aracılık etmesi, doğrusu çok tuhaftı. Hangi tanrı merhamet etmiş ki bugüne kadar? Üzerimdeki bakirelere has giysi gittikçe ağırlaşıyordu, terden sırılsıklam olduğunu düşündüm. Gözlerimi açtım ve gördüm. Şimdi ışık vardı. Güneşin dünyasının ışığı denebilecek ışık değildi buradaki. O ancak burada, yeraltındaki ölüler ülkesinde görülebilecek bir ışıktı; en azından, etrafta başka bir şey olmadığı zaman görülebilecek bir ışık. Mangaldan yükselen kor bir parıltıydı bu; kendimi korkuyla yere attığımda, üç bacağı kutsal üça-

yak üzerinde dikilen, iskelete benzeyen o öbür dünya yaratığını gördüm. Ona doğru sürünmeme ve onun tunçtan kalın, soğuk bileklerine tutunmama yardımcı olan tanrının kendisiydi, bunu hissettim. Bir dağa tırmanmıştım inleye uluya ama artık kaçış yoktu benim için. Tanrı beni orada, kutsal oturakta tutacaktı; ben istesem de istemesem de, ah evet, bir tecavüzdü bu; beni oraya oturtan Apollon'du, bir şekilde beni sarıp döndürmüş, sonra da kaybolmuştu. Yanımdan ayrılınca bir an cesaret buldum ve avazım çıktığı kadar bağırdım, çenem ağrıdı, hatta dudaklarım acıdı:

"Ha bu ağız, ha diğeri!"

Kahkaha dalgası yeniden başladı.

Sonra, daha ben ne olduğunu anlayamadan kesildi. Kalbim ve ciğerlerim rahatlarken, kafamdaki kargaşa son bulmuştu. Biraz rahatsız olsam da, bir yerlerde oturuyordum sonuçta; odanın tabanını göremiyordum, yüksekteydim. Yüzümden otuz santim aşağıda duran yuvarlak mangalın içinde hafifçe parlayan közler, sisin içinden doğan dolunayı andırıyordu. Hiç bu kadar temiz hissetmemiştim bilincimi. Burası bir kadının yeriydi, Pythia'nın yeriydi. Şu fazlasıyla erkek tanrı, diğer iki erkek tanrıyla birlikte içeri girip, benim bükülen ve hâlâ kan tadı aldığım ağzımdan tapınma feryatlarını haykırarak düpedüz tecavüz etti bana. Bu deliliğe en basit cevap şuydu: Beni yapmaya zorladıkları o şeyi yapmayı reddetme. Oturdum, şimdi közlerin uysal alevinde ellerimi ısıtıyordum. Tüm bunlar ne işine yaramıştı o kalabalığın? Örtülü Pythia iç odaya iniyor. Bir sessizlik var, sonra iki bağırış; kadın sesinden çok erkek sesine benziyor, ardından kahkaha. Sonra "Ha bu ağız, ha diğeri!" Bu konuda tartışacaklar.

Şimdi daha net görebiliyordum. Merdivende ve boş localarda gün ışığı vardı, biri dışında hepsi boştu ve orada da İonides'in ışık vuran bacaklarını görebiliyordum. Locasında büzülüp kalmıştı. Kahkahalar onu ürkütmüş müydü? Hâlâ

inançsız mıydı? Şimdi, başını seçebiliyordum orada. Benim karanlığıma dikmişti gözlerini. Sohbet eder gibi konuşmaya başladı, ses tonunda duygudan hiçbir iz yoktu.

"İsimlerinin ilan edilmesinde mahzur görmeyen Romalı misafirlerimizden bir soru. İsimleri Julius Caesar ve Metellus Cimber. Tanrıya, kimin ötekinden yukarı çıkacağını soruyorlar."

Ne yalan söyleyeyim, içimden gülmek geldi. Sanki bir tanrı onların işleriyle ve çekişmeleriyle uğraşacakmış gibi! Ama biliyordum ki eğer kahkahayı bassaydım, kahkaha Pythia'nın değil, benim olacaktı. Kendi sessizliğimde kalabalığın kahkahalarını duyabiliyordum. Bunu Romalı misafirlerin eğlence diye bilerek yaptığı bir şey sandılar; iyi, ne kadar da nazik misafirlerimiz varmış böyle! Sonra Apollon'un Yüksek Rahibinin, kalabalığa, kendisinin duymadığı ve Pythia'nın da vermediği cevabı okuduğunu duydum.

"Bir çekişme olacak ve çekişenlerden biri, diğerine bir gömlek üstün gelerek öbürünün önünü kesecek."

Yine kahkahalar, derken alkış koptu. Sanki İonides ve Romalı iki misafir, arkadaş toplantısında kendi aralarında bir oyun oynuyordu. Ama ben Pythia'nın ta kendisiydim ve bir cevap vermemiştim – dahası defne yapraklarını da unutmuştum! İşte oradaydılar, mangalın orta yerindeki közün etrafını kenarlık benzeri bir girinti gibi saracak biçimde yerleştirilmişlerdi! Elimi bana en yakın yığına uzattım. Toz halindeydiler, elimde ufalanıp dağıldılar. Yaprakları serpiştirecektim ki, bir zıvana ya da demir çubuğun üçayağın ön tarafındaki yerine takılmamış olduğunu gördüm. Kuşkusuz bu korkuluk, belimin hizasından geçip üçayağın arka tarafında bir yere takılacaktı. O olmadığı takdirde, yapraklar beni kendimden geçirdiğinde öne düşüp yüzümü mangalın közüne gömecektim. Yine aniden, bir korku sardı içimi. Bilinmeyenlerle doluydu burası, kimsenin beni uyardığı da yoktu. Ayin dediğin her zaman için, imanlının kendi-

sini feda etmesi anlamına geliyordu – öyle olmasa, imanlı sözcüğünün bir anlamı olur muydu? Keçi tehlikeye atmıştı kendini. Kaybetmişti. Tanrılar beni koruyacak mıydı acaba? O ne düşünüyordu kim bilir, Apollon'un omzuma dokunup kulağıma şu sözleri fısıldayacağını mı: "Lütfen korkuluğu yerine takmayı unutma güzelim. Yüzünü yakmanı istemeyiz." Belki de yüzümü yakmamı isterdi, babam yıllar önce şöyle söylerdi: "Yüzün hiçbir zaman sana talih getirmeyecek güzelim." Apollon bunun Ölümsüzleri güldürüp eğlendirecek bir şaka olduğunu düşünebilirdi. Şu aynı koltuğa, kendi koltuğuna, benim, bizim koltuğumuza benden önce oturan isimsiz Pythia, "Bir evin yıkımı senin sonun olacak," demişti. Tanrılardan susturulamayan bir kahkaha yükseldi. Düşünmek bile bedenimi şiddetle sarsmaya yetiyor. Birden büyük bir sarsıntıyla iki büklüm oldum. Elim havaya kalktı –tanrının meskeni değil mi burası!– kötülüğü defetme işareti yaptım. Kurumuş ve kırılmış yapraklar dağıldı, bir bulutun içinde uçmaya başladı. Bazısı közlerin üzerine düştü. Mangalın üzerinde havada dans edercesine süzülen göz alıcı kıvılcımlar vardı. Aniden parlayan zayıf alevler gördüm. Duman vardı. Hedef almış gibi, yüzüme yüzüme geliyordu sanki. Korkudan soluk soluğa kaldım ve ciğerlerim dumanla doldu. Sonra beni bir öksürük nöbeti tuttu. Tüm mağara ve bu iç oda büyüdükçe büyüdü, sonra tekrar küçüldü, mekândaki hareketlilik nabız atışı gibi giderek yavaşladı. Çok yüksek bir ses duydum, sonrasıysa, hiçbir şey.

Uyandım, bilincim, başımın ağrısını bir yana bırakacak olursak, yerinde değildi. Uzun süre gözlerimi açmaya bile yeltenmedim. Büyük Hanımefendi'nin gösterişli yatağında yatıyordum. Başımı çevirdim ve ağrısı beni inletti. İonides odanın diğer ucunda oturuyordu. Hareketlendiğimi görünce ayağa kalktı.

"İç."

Dirseğimden destek alarak doğruldum. İçtiğim şeyin tadı acıydı, söğüt suyu sanıyorum ama içer içmez kendime geldim.

"Neler oldu?"

"Az daha yangın çıkarıyordun, olan bu. Yanardağdan bu kadar duman çıkmazdı herhalde."

"Nasıl çıktım dışarı?"

"Bilmiyorum. Tuhaf bir yer orası. Bir sürü insan vardı, muhafızlar dolaşıp duruyorlardı. Seni taşıyarak yan taraftan götürdüklerini gördüm."

"Nereden çıktı ki onlar?"

"Sana dağın oyulduğunu söylemiştim. Muhafızlar Pythia'ya göz kulak olurlar, hepsi bu. Seni burada buldum."

"Peki ya kalabalık..."

"Hayatlarının macerasını yaşadılar; onca duman, kahkahaların. Tek umudum her şeyin kutsal olduğuna inanmaları, gülünesi bir şey olarak görmesinler yeter."

"Tanrılar oradaydı."

"Tanrılar mı?"

"O. Ve diğeri."

"Tepedeki adamdan mı söz ediyorsun? Dionysos da olabilir, ne dersin?"

"Onları duydun."

"Ben seni duydum, hepsi o kadar. Yine de..."

"İonides, kalabalığın duyduğu neydi?"

"Önce iki kez bağırdığını duydular, sonra da şu tuhaf sözlerini: 'Ha bu ağız ha diğeri.' Bazısı kıs kıs güldü. Sonra Romalı misafirlerimize senin cevabını ilettim. Bunun ardından sen gevelemeye başladın. Hepiniz yapıyorsunuz bunu. Neden tanrı temiz bir iş yapamaz ki? Sonra sıra Atinalınınkine geldi, resmi sorudan bahsediyorum tabii ki, tahıl ve Hellespontos'la ilgili olandan değil. Anlaştığımız gibi cevabını verdim ama sen hâlâ geveliyordun. Senden ne duyduğuma gelince, durmadan tekrar ettiğin birkaç söz var aklımda,

'yalanlar ve kayırmalar.' Resmi bir topluluğa uygun değil, öyle değil mi?"

"Sen haklısın, İonides. Gerçekten bir şeyler söylüyor muydum? Yani geveleme dediğin o şey sırasında?"

"Tabii ki konuşuyordun. Kim olsa konuşurdu; sihir ya da büyü yok burada, öyle mukaddes bir şey değil bu. Herkes bazen sayıklar, uyurgezer de sayıklıyor. Ardından senin yangın çıktı, siyahlar giymiş muhafızlar seni taşıyarak dışarı çıkardılar. Sıkma canını. Hiç kimse görülmemesi gerekeni görmedi. Biz zaten hazırlıklıyız bunlara."

"O kadar karışık ki bu iş. Hiç hoşlanmadım olup bitenden."

"Hoşlanmanı bekleyen yok zaten. Dinlenebildiğin kadar dinlenmelisin. Yarın yine iş başındasın."

"Bir günlük olmayacak mıydı?"

"İki cevapla kurtulacağını mı sanıyorsun? Romalılar ve Atinalılar, o kadar, öyle mi? Ah evet, en önemlileri onlardı tabii ki. Ama diğerlerini göz ardı edemeyiz, onca insanı böylece bırakamayız. Hem sonuçta, Hanımefendi, biz yaşamımızı böyle kazanıyoruz. Küçük insanlar olacak yarınkiler, canını sıkmana değmez."

"Onlar için canımı sıkmak istemiyorum!"

"Neden üç Pythia'mız olduğunu sanıyorsun? Beklenmedik biçimde ikisini kaybettik, biliyorsun. Dert etme sen. Casuslarımız iz üstünde. Casuslarımız değil, memurlarımız diyelim. Atinalıların bir kızı varmış, kısa sürede çıkaracaklarmış ortaya. Eğer tuhaf bir yüz görürsen etrafta, sakın şaşırma."

"Güzel mi?"

"Şu senin Khloe var aklında herhalde? Bilmiyorum. Kimse bana bir şey söylemiyor – kendim araştırıp bulmak zorundayım. Pekâlâ, benim gidip genç Julius Caesar'la biraz ahbaplık etmem gerekiyor şimdi. O genç adam huzurumu kaçırana kadar soru soruyor bana. Bu arada, Atinalının so-

rusu yarın diğerleri arasında kaynar gider. Asıl sorudan bahsediyorum, önemli olan sorudan. O soruyu hafife alamayız, biliyorsun."

"Hiçbir şeyi hafife aldığımız yok! Tanrılar oradaydı!"

"Tabii ki. Eğer bir şeyler öğrenecek olursam sana da haber veririm, merak etme. Ama her şey aramızda kalmalı. Senin hiçbir şey bilmediğini söyleyip duruyorlar. Gördüğün gibi, gerçekten korktular. İyi kız ol ve tanrının sana dürüst ve kutsal bir cevap vermesini sağla."

"Ben bundan hiç hoşlanmıyorum, İonides."

"Sen büyük umutlarla getirildin. Ama o uyuz şişko da öyle getirilmemiş miydi? Ah, güzelim. Bıçak sırtında bir hayat bizimkisi. Aklıma bir şey geldi. Sana kendim bir soru sorabilir miyim? Sadece kendim için? Benim işlerimle ilgili? Onu da diğerlerinin arasına sıkıştırırsın, olur mu? Sonuçta cevaplarını ileten de benim, değil mi? Yarın görüşürüz."

Bir sonraki gün daha küçük bir kalabalık vardı. Arabamla sessiz alanlardan geçtim, orada burada geçişime aldırmayan tek tek kişilerin ya da sohbet eden iki kişinin sesini duyabiliyordum. Sesinden anlayabildiğim kadarıyla tanrıya sunulan keçi dişiydi, zavallı dişi keçicik. Ben de kurbandım tanrıya; ikimiz de kullanılıyorduk, ikimiz de belli niteliklerimiz yüzünden el üstünde tutuluyorduk ama yaptıklarımız için ödül vermiyorlardı bize – bir tek, bir tek ne? Arabadan indirilip merdivenlerin başına getirildiğimde kendi kendime bu soruyu soruyordum, bir cevap arıyordum hâlâ. Merdivenlerden inerken öyle tefekküre dalmıştım ki, kapıldığım huşunun neden olduğu titreme dışında tefekkürüme karışan başka hiçbir şey yoktu; çok tuhaf bir histi ama tanrıların bana bu kez nazik davranacağından emindim. Sakin sakin başörtümü açabilmiş, gözlerimi ovuşturup etrafıma bakabilmiştim ve karanlığın koyulaşmasını beklemeye başladım. Beklerken, bir anda, dışarıdaki kalabalığın sessizliğinin ne

kadar derin olduğunun farkına vardım. Gerçekten de küçük bir kalabalıktı; yine de çıt çıkarmıyorlardı, tek ses yoktu, öksüren tıksıran bile yoktu. Hepsi oradaydı, her biri derin derin soracağı soruyu düşünüyordu; herhalde hayatları ve ölümleriyle, refahları ya da sefaletleriyle ilgili sorular. Büyük Hanımefendi, Pythia, acım büyümeye devam edecek mi? Nasıl iyileşebilirim acaba? Hekim benden umudu kesti artık, Hanımefendimiz. Ama Hanımefendi sıradan bir kadındı, anne bile değildi, güzel hiç değildi, tanrıların orta yaşlıyken ona verdiği acıya katlanan sıradan bir kadındı yalnızca.

Karanlık yok olmuştu. Akşam güneşinin ışığı gibi bir aydınlık vardı, görüyordum. Mağarada yerler tuhaftı. Yerler işlemeli taşlarla döşenmişti ve en azından bir yerde yere saplanmış bir demir çubuk vardı ama kırılmıştı. Phokis'li atalarım, diye geçirdim içimden, hazineyi burada bulmuş, kayanın içinden söküp çıkarmış olmalılar: Saf altından, aslına uygun ölçülerde bir kadın heykeli; her biri yirmi üç santimetre genişliğinde, eni sekiz, boyu kırk altı santimetre olan tam yüz on yedi altın külçe; karıştırma kapları, fıskiyeler, leğenler, neredeyse çeyrek ton ağırlığında bir altın aslan. Acaba üzerinde açılan deliklerle o kaya, aslana boyun mu eğdirmişti? Yoksa insanın tamahkârlığından o kadar mı bihaberdiler ki sadece aslanın ağırlığının onu koruyacağına, onu yerinde tutacağına inanmışlardı? Pythia için gerdanlıklar ve bilezikler de vardı, değil mi? Ama ilk onlar gitmiş olmalı, Pythia gibi erken göçmüş olmalılar, uzun vadede yağmur damlaları gibi unutulup gitmişler. Pekâlâ, dedim kendi kendime, siz kapıdaki samimi insanlar, küçük kaygılarınızla siz yağmur damlaları, elimden geleni yapacağım sizler için! Üçayağın üzerine tırmanıp oturdum, ilk kez zanaatkârın oturağa nasıl özenle oyarak şekil verdiğini, oturakla sırtlığın bu oyukla nasıl birleştiğini, ikisinin birbirini tamamlarmış gibi göründüğünü anladım. Mangalın tunç ayakları yılan ve fare şekilleriyle bezeliydi. Mağara denen bu taştan kutuyu

biçimlendirmek için birçok el emek vermişti. Koltuğa tırmanırken yüzüm mağaranın arka tarafına dönüktü ve orada bir perdenin asılı olduğunu gördüm. Etim kemiğimden ayrılıyor sandım bir an, öyle ürperdim. Yoksa bu perde, bir zamanlar, dünyanın merkezinden kopup gelen buharın çıktığı, kaya üzerindeki o destansı yarığı mı saklıyordu? Perdeye sırtımı dönüp oraya oturmak için bayağı bir uğraştım.

Derin bir sessizlik vardı ve sessizliğin sonundaysa İonides'in çok korktuğu şu aynı komedyadan bir sahne geldi çattı. Kendisi de buna katkıda bulunuyordu. Dışarıda, açık havada davullar çalındı ve sonra yine sessizlik çöktü. İonides'in locasının köşesinden göz ucuyla beni süzdüğünü gördüm.

"Söylemeyi unuttum, bugün borazan yok."

Aptalcaydı, doğrusu bu beni güldürdü, tanrıların bitip tükenmeyen kahkahası değil, benim kendi gülücüğümdü ağzımdaki. Bir kadın için tok sayılabilecek bir kahkaha, ama çok da tok değil. İonides hemen birer birer soruları iletmeye başladı. İlk sorunun ne olduğunu hatırlamıyorum ama kendimi, önce tanrıyı ya da tanrıları beklerken, sonra da onlarla konuşurken buldum. Oldukça sıradan bir olay gibi geldi bana. İşte buradayım, dedim, hazır ve nazırım. İstediğinizi yapın. Orada mısınız? İkiniz de orada mısınız? Dionysos, üç kış ayı boyunca kış tanrısısın, Apollon, dün bana rehberlik eden sen, yine istediğini yapmaya hazır mısın? Ben sizin Pythia'nızım.

Bir cevap gelmedi. Tek söz yok. Kendi kendime düşünmeye başladım; uzun zaman önce bana sırtlarını döndüklerinde boşlukla baş başa kalmıştım. Yine boşluğa mı konuşuyorum? Apollon? Orada mısın? Yoksa Parnassos'ta avlanmaya mı çıktın? Ya da bir defne ağacını kovalıyor olabilir misin? Apollon, sana inanıyorum. Bilmek istiyorlar. Her biri sana bir hediye getirmiş. Cevap verecek misin?

Sanırım aklıma getiren oydu, bilmiyorum ama ilk kez çanağın etrafındaki çukur bölüme yerleştirilmiş olan kuru yaprakları düşündüm. Bir tutam aldım, aldığım miktarın boşalttığı yerin, açtığım o küçük çukurun, toza dönen defne kurusuyla hemen dolduğunu gördüm. Elimi kızgın közlerin üzerine götürdüm ve defne kurusunun tozunun parmaklarımın arasından akmasına izin verdim; böylece mangaldan bana doğru küçük kıvılcımlar yükseldi, közlerin üzerinden alevler ve duman fışkırdı. Gerçekten eğlenceliydi bu, suda taş sektirmeye ya da topla oynamaya benziyordu. Bir kez daha yaptım aynı şeyi, sonra bir kez daha, bir kez daha, bir kez daha.

Sonra bir kez daha, bir kez daha. Ama ellerim karnıma, yatak örtüsünün üzerine düştü.

"Apollon?"

Tek söz yoktu. Birinin etrafımda gezindiğini duydum ve Dionysos olmalı diye düşündüm. Ama İonides karşılık verdi.

"Benim. Aferin. Uyu."

Ama aynı gün ilerleyen saatlerde, İonides'in söylediği gibi, yine "sahnedeydim." Dramatik temsilden, kendine özgü bir dili olan bu sanattan ne kadar büyük zevk aldığını yavaş yavaş anlamaya başlamıştım. Sadece seyirciler önünde, sahnede konuşulan bir dil değil de, oyuncuların yalnız başlarınayken ya da temsilde görev alan teknisyenler eşliğinde konuştuğu, apayrı bir dil. Burada tanrı ya da tanrıların işleriyle uğraşırken kullandığımız dilin, ilahi olmaktan ziyade; yalnızca fani işleri konu edindiğini, asalet ve dindarlık gibi erdemlerden uzak olduğunu duyduğum çağdaş tiyatroya uygun olduğunu düşünmeye başlamıştım. İonides'in kullandığı dil sebebiyle tapınağın çehresinin nasıl da değiştiğini anlamaya başladım. Tapınağın basık halinden ve mesela seyirciye hiç yer bırakmamasından, eski günlerde Delphi'nin çok sade bir yer olduğunu, büyük ihtimalle bir köy tapınağından başka bir şey olmadığını kavrıyordum.

Ama Apollon onca yer içinde burayı seçmiş, –uzun zaman önce olsa da– uğraş verip burayı koruyan canavarı alt etmiş, tanrının hakikatinin dile gelmesini sağlayacak koşulları böyle hazırlamıştı. Yavaş yavaş ünü yayılmış, sözlerinin güvenilirliğine her geçen gün daha çok inanılmış; arkası kesilmeyen bu sözlerin hakikati saklayıp kutsadığına inanılmıştı. Peki ya biz? Biz çağdaşlar? Biz bundan bir oyun çıkarmıştık, sahnesi ve oyuncularıyla, tüm o bayağılığıyla. Hal böyle olunca, o da çevresindeki bu şeylere ayak uydurmuştu tabii ki. Parlayan her şey altındı, sözler dışında. Dudaklarımdan sözler dökülmüştü ve ben bu sözleri hatırlamıyordum bile. Onlar tanrının sözleriydi.

İonides'in sözleri başkaydı tabii. Derin bir sancıyla hatırladım bu gerçeği. İki Romalının sorduğu soruları kendi kafasından cevaplamıştı – benim cevaplarım değildi onlar. Tanrının bu işle uzaktan yakından alakası yoktu. Güvercinleriyle ilgilenmeliydi o. Ama bunun yerine gelip benimle uğraştı.

"İonides. Kutsal değerlere saygısızlık ettik."

"Evet."

"Ne kadar rahatsın."

"Eğer o ifadeyi kullanmaya bu kadar hevesliysen, şunu da bil ki tanrıyla ilgili yaptığımız her şey saygısızlıktır. Bir tanrının hakikati, diğer tanrı için kutsal değerlere saygısızlıktır."

"Akıllılık taslama bana."

"Ey tanrılar, nedenmiş?"

"Ben sadece emin olmak istiyordum, hepsi o kadar. Görüyorum ki bana güven vermiyorsun ya da vermeyeceksin, her neyse!"

"Ama güvenmen, emin olman lazım bu kadar laftan sonra! Dinlemedin mi beni? Size söylüyorum Muhterem Hanımefendi, neticeye bakın!"

"Neye bakayım?"

"Neticeye. Hizmetimizin karşılığına demek istiyorum. O iki Romalı, ey tanrılar! Vakfa nasıl bir bağışta bulunduklarını bir bilsen, sana hediye ettikleri gerdanlığı bir görsen. Atina güzelim, can sıkıcı geleneklerine bağlı Atina; tüm bilginleri, doktorları, âlimleriyle kalbimin baş köşesinde yer eden o büyük şehir; o Atina bir üçayak bıraktı. Oldukça zarif bir hediye, hem bize devrettiler adeta. Tabii benim için de biraz para bıraktılar ama fazla değil, lafı bile olmaz. Artık hiçbir şey eskisi gibi değil. Neyse, onlar da bir gerdanlık gönderdiler sana. Hiç öyle çekingenlik etme, fazla mal göz çıkarmaz. Büyük Hanımefendi, senden önceki iki uyuzun kıdemlisinden bahsediyorum, kuyumcu Leontes'le iyi bir anlaşma yapmıştı. Her şeyi nakde çevirmeye hazır. Sokak sokak gezip mücevher satmanı bekleyen yok!"

"Netice."

"Evet, öyle. Bu arada, seni tebrik etmeyi unutuyordum neredeyse. Dünkü gösterin için seni tebrik ederim. Gerçekten harikaydın, güzelim benim."

"Dünkü gösterim mi? Hiçbir şey yapmadım ki!"

"Bir şey yapmadın mı? Onca mankafa küçük insana verdiğin cevaplara ne demeli?"

"Uyuyakaldım ben."

"Bana bayağı uyanık gibi görünüyordun, tam bir inancı ileten sesindeki o esrarlı tını tam kıvamındaydı."

"Esrarlı mı?"

"Romalılar böyle der. Tekinsiz demek. Güven onlara, bu dünyanın en batıl inançlı insanlarıdır onlar. Nasıl oldu da buralara geldiler, Tanrı bilir. Ama ölmüş kızı hakkında bir şeyler öğrenmeye gelen kadına verdiğin cevaptan sonra, hemen herkes ağlamaya başladı. Hatta ben bile ağlayacaktım neredeyse. Çocuğun adının Lelia olduğunu nereden biliyordun bakayım?"

"Hangi çocuk?"

"Ne olursa olsun güzelim, tatmin edebildiğimiz müşterilerimiz de var. Şu senin 'gücünün' basit işlere gelince bir işe yaramayıp da böyle çapraşık meseleleri halletmesi, doğrusu beni çok şaşırtıyor! Kadın o kadar etkilendi ki, küpelerini de çıkarıp drahmilerin yanına koydu. Pek bir şey ettiklerinden değil, gümüşmüş güya. Meraklanma, Leontes söyler bize ne ettiklerini."

"Ben hiçbir şey bilmiyordum. Uyuyakalmışım dedim ya! Bana inanamaz mısın?"

"Öyle diyorsan öyledir. Ama sırf tozu serpip dumanı kokladın diye bu hallere düşüyorsan, kim bilir eskilerin ayinlerinde nice olurdu halin! Eski Pythialar yaprakları çiğnermiş, hem bildiğin taze yaprakları. Bilmem fark ettin mi ama hayvan yanaşmaz defne yemeye, böcek bile yanaşmaz. Onlar bilir. Keşke biz de bilebilseydik. Ama şimdi hazırlanma vakti."

İonides bilebilmeyi istediğini söyledi ama ben ciddi olduğunu hiç sanmıyorum. Artık onu anlamaya başlamıştım. Kafası büyük ölçüde fikirlerle, nükteli cevaplarla dolu bir kabuktu. Bu kabuk içinde verilen bir karar değişime kapalıydı; çünkü bu, İonides'in her şeyi kendisinin bildiğine dair başlıca inancıydı. Bizzat bu kabuğun içinde karşıtlarıyla birlikte ürettiği aykırı fikirler barınıyordu, böylece bu fikirlerden herhangi birine inanmak zorunda kalmıyordu. Zamanla tapınağın da, tıpkı İonides gibi çelişkilerle kuşatılmış olduğunu kavramaya başladım. Tapınağın merkezinde, soru soran hem bilge hem de alçakgönüllü bir kişi salt doğru yorumu seçebilsin diye çoğunlukla bilmece gibi mesajlar veren o gizemli kalbinde, orada duran ve zaman zaman konuşan, varoluşun gizli merkeziyle bağlantılı bir şey olduğuna inanıyordum, hayır, aslında bunu bildiğimi hissediyordum.

O gün bilici ayininin üçüncü günüydü ve İonides, sadece iki kişinin geleceğini, dahası havanın bu kadar kötü olacağını bilseydi kuşkusuz ayini iptal edeceğini söyledi.

Dışarıdaki merasime devam etmek aptalca geliyordu. Sarılıp sarmalanmış Pythia, hiç göremediğim şu gösterişli araba ve huşu uyandıran İniş merasimi. Örtülere sarınmış olsam da, etrafımı göremesem de, arabanın bu kez farklı olduğunu anladım, dışarıdan izleyicilerin sesini duymadığım için etrafıma bir göz atma cesaretini gösterdim. Sıradan, hatta pis bir arabada yol aldığımı gördüm sonra. Tek bir sürücü ve tek bir at vardı, yeleli ve yavaş bir at. Doğrusu bu, dedim kendi kendime. İşte böyle olmalı, Tanrı canavarı öldürdükten sonra da işte böyleydi her şey. Kendi kendime eğlenmeye başladım, bir gün yine bu arabanın beni mağaraya götüreceğini ve Apollon'un rahibinin mağaraya kadar bana sürücülük edeceğini düşündüm. Ama şimdi yağmur yağıyordu, damlalar giysilerimi koruyacağını hesap ettikleri koca pelerini dövüyordu ve benimse yağmurdan kurtulup bir an önce iç odaya varmak kadar istediğim bir şey yoktu. Bir an geldi ki at durdu ve sokağın ortasında işemeye başladı, neredeyse sürücüye bağıracaktım. Sütunlu girişe vardığımızda İonides arabadan inmeme yardım etti, bir yandan da söyleniyordu, "Kaldıramayacağım seni, artık kendin yapmayı öğrensen şu işi."

İçeri adımımı atar atmaz pelerini çıkardım, aşağıya inen merdiven gözlerimin önündeydi. Islanmıştım, pelerin sırılsıklam olmuştu, öfkelenmiştim de. Sert bir ifadeyle seslendim İonides'e, İon diye hitap etmiştim bu kez, niçin Pythia'yı kuru tutacak kadar becerikli olmadığını sordum ve o da, Pythia'nın bir tanrının yardımıyla kendini yağmurdan sakınabilmesi gerektiği cevabını verdi. Tanrının tapınağına giden o merdivenlerin başında hiç de aydınlatıcı bir tartışma değildi aslında. Islak ve kaygan basamakları inerken fark ettim bunu ve tanrı beni düşürdü, gerçi hak etmiştim cezalandırılmayı ama en az benim kadar suçlu olan İonides'e hiçbir şey yapmamıştı. Uzun zaman önce babamın sarf etmiş olduğu sözler çalındı yeniden kulağıma: "Böyle du-

rumlarda güzelim, kabahat hemen her zaman kızlardadır." Dirseğimi incitmiştim, ağrıyan kemiğimi ovarak üçayağın önünde dikildim. Sanırım iç odanın arka tarafındaki perdeyi incelememe fırsat veren bu küçük kaza ve beraberinde gelen aksamaydı – varsın beklesinler! Oysa uzaktan bakıyordum, yaklaşamamıştım. Üzerinde Apollon ile canavarın savaşını temsil eden bir çizim olduğunu fark ettim. Gördüğüm çizim eski usul bir çizimdi, en azından bu kadarını anladım. Ama daha önce fark edemediğim bir şey daha vardı, yan yana duran iki perde olduğunu gördüm, her iki yanda ipler sallanıyordu. Perdeleri açıp sakladıkları şeyi açığa çıkarmak için tek yapmam gereken iplerden birine asılmaktı. O tarafa yaklaşıp Apollon'un gizlerinin bir bölümünü öğrenmek geçti içimden. Kendi kendime bir karar alabilmek için düşünürken, İonides'in sesini duydum.

"Korinthos'lu Krates –*zengin* Korinthos'tan geliyor– Tanrıdan, ona şunu bildirmesini diliyor..."

Krates'in ne istediğini tamamen unuttum. Ama aldığı şey İonides'in aniden yalakalaşan ve yüksek miktarlarda para telaffuz eden ağzının dile getirdiği bir cevaptı. Diğer katılımcıysa çiftliğinin "hasta" olduğunu söyleyen ve bu konuda ne yapabileceğini soran bir çiftçiydi. Gerçek yoldan çıkmış olduğumuzu düşündüm. İonides basamakları tırmandı, sokağa bakındı ve sonra geri döndü.

"Hepsi bu kadar. Arabayı geri çağıracağım."

Hiç canını sıkmamasını, benim yürüyerek de gidebileceğimi söylemek geldi içimden. O, kollarındaki kutsal simgelerle, bense durum gereği çıplak yüzümün altında boynumu saran şalımla, tıpkı oyundan sonra perdenin arkasından çıkıp seyircilerinin arasına karışan kukla oynatıcıları gibi, birlikte gezinebilirdik biraz. İşte, diye geçirdim içimden, tapınağı tam da bu hale getirdiler.

İyi ama – tapınağın kayıtlı tarihinin en eski günlerinde bile, buradaki biliciliğe her zaman şüpheyle yaklaşılmıştır.

O eski ölçülü mısralar –eğer doğruyu söylemem gerekiyorsa burada– pek de öyle başarılı değildi hani. Bilicilere gelince, hiç kuşku yok ki çatal dilliydiler. En azından bundan emin olabiliriz. Ya tanrı "bir evin yıkımı" diyerek kendi neşeli kahkahasını atardı, ya da öyle kurnazca bir şey gelirdi ki herkes üzerine alınırdı. Bunda hemfikirdik. Kimse tapınaktan kafa karıştırıcı bir bilmeceden başka bir şey beklemiyordu zaten; ona başvurduğunuz zaman, tanrının sözlerinin gerçek anlamını kavrama yolunda bir adım atmış oluyordunuz. Ama başka bir şey de vardı. Mısralar o kadar da etkileyici değildi ama Apollon hâlâ sanatların tanrısıydı, şiirin tanrısıydı! Neden şiiri Homeros'unkinden daha zayıftı? Neden Apollon'dan daha iyi şiir yaratabilecek altı tane şair vardı? Bu soruların cevabı var mıydı acaba? Bilicilikle ilk korkunç karşılaşmam geldi gözlerimin önüne, tanrıyla ilk buluşmam; nasıl da ağzımı kanatmıştı. Herhalde tanrı sözünün bir bölümü her zaman Pythia'nın kanıyla lekeleniyordu, ölümlülüğü yüzünden, önüne geçilemez biçimde kirleniyordu söz. O zaman tanrı da ancak kullanabildiği kadar kullanıyordu Pythia'yı. Nasıl ki kavaldan çıkacak ses kavalın boyutuna bağlıysa, Pythia'nın dudaklarından dökülecek söz de Pythia'nın becerisine bağlıydı. Böyle olmalı, diye düşündüm.

İonides bekliyordu.

"Arabayı çağırdım. Şu Korinthos'lu. Büyük tüccar. Oralara kadar yükseldik..."

"Oralara kadar düştük."

"Pekâlâ, öyle olsun. Bir tarafını incitmedin umarım? Önceden sorup öğrenmemiz gerekiyordu. Gördüğüm kadarıyla adam bayağı sıkıntılıydı. Üçüncü gün kabul edilmek ona çok dokunmuş, belli. Tabiatıyla. Böyle büyük tüccarlar beklemekten hoşlanmaz, o da öyle söyledi zaten. Onu Pythia sarayına yemeğe davet etmek zorunda kaldım."

"Olamaz!"

"Bunu yapmak zorundayız. Burası Delphi güzelim, harala güreleyle vakit öldürülecek bir kasaba değil burası. Bir parça gizemli olsan yeter, güzelim. Ne dersin, yapabilecek misin?"

"Galiba biz tümden çıktık yoldan! Tek istediğim..."

Gitmek. Ama nereye? İonides, bir şey söyleyemesem de ne yapmak istediğimi anlayacak kadar akıllıydı.

"Bu gibi şeylere kafa yormak gerek, sevgili Muhterem Hanımefendi. İş çığırından çıkıp da çirkinleşmeye başladığında, asıl o zaman iyi bir sınav vereceğiz demektir. Biz o büyük buluşmalarla geçiniyoruz. Daha göreceksin. Sonuçta her ay bir kez yapıyoruz. Yetmez mi bu kadarı? Beni soracak olursan – pekâlâ, sanırım ben ihtiyar dolandırıcının biriyim. Ya da istersen ne yaptığını bilen, gerçekten dürüst bir adam diyelim ve" –bu noktada bir anda karşıt iddia ve görüşe tutkuyla sarıldı– "ve aslında önemli olan tek şeyin tapınak olduğunu bilen bir adam. Tapınak, tapınak, tapınak! Onu korumak her şeyi korumak demek!"

Delphi tuhaf bir yerdi. Kış aylarında küçük bir kasabaya dönüyordu, ıpıssız, ölü bir şehir. Bu üç ay süresince Dionysos ağırlanırdı. Ama yılın geri kalanında her yeni ay yeni bir şenlik oluyordu onun için. Nüfus gitgide azalmıştı. Evlerin üçte biri boştu, yalnızca şenlikler sırasında ziyaretçilere tahsis edilmişti. Çevredeki toprak sahipleri –benim babam değil tabii ki, o da gemiyle Korinthos'a gitmeyi tercih ederdi– kendileri kadar zengin olmayanların masrafını karşılayamayacağı büyüklükte evler edinmiş; birisi hatta şehirde terk edilmiş bir tapınağa yerleşmişti. Bizim toplumumuz böyle insanlardan ve nasıl desem, tanrıları hâlâ hayatta olan rahipler ve ailelerinden ibaretti. Biz kadınlar yüzümüz açık geziyorduk. Atina'yla yüzyıllardır paylaştığımız medeniyetin bir parçasıydı bu. Oldukça derli toplu bazı insanlar kadınlarının yüzlerinin açık olmasından memnundu sanırım, çünkü böylece pahalı bir başörtüsüne verecekleri paradan tasarruf

ediyorlardı. İnsanımız, birkaç şanslı şehir dışında tüm Hellas gibi, yoksulluğun ne olduğunu biliyordu. Zaman zaman kendime bu çilenin ne zaman sona ereceğini soruyordum, bunu kendi hesabıma Apollon'a sormayı düşünüyordum, ama şu saatten sonra, böyle bir sorunun sorulmaya değer olmadığını anlayabilecek kadar çok şey biliyordum. Apollon'a sormaktansa İonides'e sordum ben de. Hem de o büyük tüccar için verdiğim yemekte. Tüccar yanında bir de yüzü açık, ayrıca fazlasıyla güzel bir kadın getirmişti. Karısı olduğunu hiç sanmıyorum – ya da, en azından, nikâhlı karısı olduğunu sanmıyorum. Aristomakhos ve karısı Demareta da yemekte bize katıldılar. Daha önce bahsettiğim toprak sahiplerindendiler ama tapınağı ev yapanlar onlar değildi. Demareta geveze bir kadındı. Bir kadının gevezelik huyu olması benim için alışıldık bir şey değildi. Onların gerçekten şehirde bir eve ihtiyacı vardı. Kırsal bölge her yıl daha tehlikeli oluyordu. Kocası böyle konularda konuşmaması gerektiğini söyledi; ama sonra, kocasının da aynı şeyi söylediğini ve bir de uzun uzun açıklamaya kalktığını duydum.

"Hep bu Makedonlar, anlıyorsunuz değil mi? Sınırlarını korumak zorundalar ve bunun için Epirus'la anlaşmaları lazım. Ama dağlar haydutlarla dolu. Bilemiyorum, Muhterem Hanımefendi. Bazıları İllirya'lı, bazılarıysa –eee– bizzat Aitolia'lı; her yerden insan var, ne oldukları belirsiz vahşi yaratıklar, kim bilir nedir dertleri! Makedonlar ne zaman güney sınırında bir temizliğe girişse, suç artışından anlıyoruz neler olup bittiğini. Şimdi, benim hoşuma gitmeyen şey, birbirleriyle savaşmayı bir tarafa bırakıp akıllarına eseni yapmaları."

Ona cevap veren Korinthos'lu oldu.

"Valiye şikâyette bulundunuz mu? Bir Romalı için hiç de fena sayılmaz. Bir hediye işi kolaylaştırabilir, ama her halükârda asker yollar bence, hatta ceza niyetine bir saldırı bile düzenleyebilir. İyi tanıyorum kendisini. İsterseniz bir şeyler

söylerim. Sonuçta, oradaki, Peloponnesos'taki adamlarının yapacak işi olmadığından şikâyet edip duruyor."

İonides'in suratı asıldı.

"Romalı askerler mi?"

"Yeteneklerine göre herkese iş verilebilir diye düşünüyorum."

"Söylemeye çalıştığınız, sevgili dostum, Helenlerin ve Makedonların savaşamadığı yerde Romalıların savaşabileceği mi?"

"Evet, bu sonuç çıkıyor. Ben gerçekçiyim. Bir tüccar gerçekçi olmak zorundadır. Rahipler ve soylular için eski tanrılara tapınıp, o tanrılar için yapılması gereken günlük işleri takip etmek yeterlidir ama ticaret başkadır. Romalı askerlerden böyle kibirle söz etmeniz, konumuz ticaret olsaydı –lütfen beni affedin hanımlar ama– size bir servet kaybettirirdi. Siz Yunanlar..."

"Siz Yunan değil misiniz?"

"Konuşmamdan anlaşılmıyor mu bu? Ben Fenikeliyim. Hayır, siz Yunanların cesur olduğu doğru, ama ancak birbirinizle savaşırken cesursunuz."

Aristomakhos kıpkırmızı kesildi. Belki de rengini belli ettiği içindi.

"Görüşlerinizi, sizi karşıladığım gibi hoş karşılamayacağım sanırım!"

Sıra bana gelmişti.

"Lütfen bize Romalılardan bahsedin biraz. Burada çok az Romalı görebiliyoruz, onlar da tapınak için geliyorlar. Neden savaşta bu kadar iyiler?"

"Kimse bilmiyor," dedi Korinthos'lu. "Vaktiyle, biz Helenlerin asla öğrenemediği bir şey öğrenmişler. Biz Helenler, şu günümüzde bile öğrenemedik onların bildiğini."

Korinthos'lunun karısı İonides'e tatlı tatlı gülümsedi.

"Siz söyleyin bize Yüksek Rahip, ne düşünüyorsunuz?"

"Ne düşündüğümü söyleyeyim. Benim görüşüm bu, ama kanıtım yok doğrusu. Bence her şey şu kanayan baş yüzünden. Roma'yı kurup da inşa etmeye başladıklarında, yedi tepeden birini kazıyorlar ve toprağın altında yeni kesilmiş bir insan başı buluyorlar, hâlâ kanayan bir baş. Oraya hâlâ başkent diyorlar, düşünsenize bir, 'baş' kent. Şimdi, eğer sizin başınıza böyle bir şey gelseydi, dehşete düşerdiniz, değil mi? Ödünüz patlardı. Sizi terk etmeyecek, içinize işleyen bir korkuya kapılırdınız. Anlayacağınız, Romalılar bizim gibi dindar değil, sadece batıl inançları var. Düşünün bir! Kazdığınız yerden bir insan başı çıkıyor ve hâlâ kazmaya devam ediyorsunuz. Ürkmüş bir Romalı bu dünyadaki en tehlikeli hayvandır. Bu olaydan sonra hemen işe koyuluyorlar, malum. İlk iş komşularıyla savaşmaya başlıyorlar –küçük bir kasabayla savaşan başka bir kasabadan söz ediyoruz– çünkü malum ya, komşuyla arana şöyle adamakıllı mesafe koymazsan, kim bilir ne yapar sana? O zaten –birisi zaten– seni lanetlemiş, o sırada en yakınında olan ve gözetleyen biri. Ya onu biraz öteye itip kendinden uzaklaştıracaksın ya da onun da sana katılmasını sağlayacaksın, tabii senin önder olman konusunda fikir birliği sağladıktan sonra. Bundan sonraysa, kuşkusuz, bir zamanlar komşunun komşuları olan yeni komşularına önder olmak zorundasın, işte böyle devam edip gidiyor. Sonunda korkunu bir tarafta Kızıldeniz, diğer tarafta Ultima Thule civarlarında bastırıyorsun! Daha çok işler yapacaklar, göreceksiniz. Yeri göğü yerinden oynatan, sonuçta, şu korku denen şey."

"Yüksek Rahip, söylemek istemedim ama söylemem gerekiyor, görünen o ki sizin de batıl inançlarınız var! 'Gökleri yerinden oynatan, şu korku denen şey!'"

"Şey," diye başladı söze Korinthos'lu, "dünyayı yerinden oynatmadığı kesin en azından. Ama ben kendi meseleme döneyim. Neden yeteneklerini göz önüne alarak görev vermeyelim insanlara?"

Sıra yine bana gelmişti.

"Ama efendim, Romalı dostlarımız vaktiyle ne öğrenmiş söylemediniz bize. Korkmayı öğrenmiş olamazlar, öyle değil mi?"

"Sevgili Hanımefendi, birlik olmayı öğrendiler. Hepsi o kadar. Bir lejyon tek bir hayvandır. Iyi bir kumandanın emrinde, tanrılar biliyor ya başarılı generalleri var, tek bir bedenin –generalin bedeninin diyelim isterseniz– ayrı kollarıdır. Hakikaten tuhaf bir toplum. Katletme arzularını erkeklerin, kadınların ve çocukların eğlenmesi için tertip edilen şenliklerde tatmin ediyorlar, bir de din diyorlar buna. Onları size efendi yapan şeyler dışında, Roma'daki her şeyi siz Yunanlara borçlular."

"Sizin de efendiniz onlar."

"Ah evet, Yüksek Rahip. Ama bizler küçük insanlarız."

Fenikeli büyük tüccar bunun ardından Aristomakhos'a döndü.

"Peki siz bayım, efendilerimiz hakkında ne düşünüyorsunuz?"

"Romalıları mı kastediyorsunuz? Eğer Romalılar yaylalarımda barışı korumak için bir iki haydutla serseriyi çarmıha gererse, en azından verdiğim vergilerin karşılığını almış olacağım. Adamların kendilerine gelince, ben Pythia Hazretleri ve Apollon'un Yüksek Rahibi gibi değilim. Beni hiç ilgilendirmiyorlar, onlar hakkında bir şeyler bilmem gerekmiyor."

"Ama buralara hâkim olmaları sizi rahatsız etmiyor, öyle değil mi? Atina'da her zaman Hellas için özerklik isteyen bir grup vardır – düşünün şimdi! Onlara yeraltı grubu demekte haksız mıyım? Olacak iş mi, onca bilginle dolu bir şehirde tüm duvarlara böyle şeylerin karalanması; en güzel duvarlara bile! Kim olduklarını bilmiyorum ama gerçek Atinalılar olmadıklarından eminim. Hiç zevk yok şu adamlarda, yazı yazmayı da beceremiyorlar zaten. Aslına bakılırsa Roma'nın

yönetimi altında Atina, kelimenin tam anlamıyla bağımsız bir şehir! Ama bazı insanlar asla ellerindekiyle yetinmeyi bilmezler. Romalılar, kısa süre önce yaptıkları gibi yine çekilirlerse, Thebai biz daha ne olduğunu anlamadan Atina'nın altını üstüne getirir. Affedin beni, Muhterem Hanımefendi. Şarabınız dosdoğru Olympos'tan geliyor herhalde, tadına doyamadım. Ganymedes denen kurnaz çocuk rüşvet mi alıyor nedir. Nektar bu."

"Yine de," dedi İonides, "genç insanlar bunları yapan, onları kolaylıkla anlayabiliriz. Bilimi, dini, felsefesi, astrolojisi ve astronomisi olmayan bu yabancıların, hayatlarında neden bu kadar önemli bir yer tutması gerektiğini anlamıyorlar. Hadi ordan, Aristomakhos! Biz ne kadar Helensek, siz de o kadar Helensiniz. Aslında birçoğumuzdan daha fazla. Bir adamın kendi kendinin efendisi olması gerektiği yolundaki o belli belirsiz hisse katılmaz mısınız?"

"Kim demiş benim kendi kendimin efendisi olmadığımı?"

"Aristomakhos canım," diye başladı söze Demareta, "hekimin ne söylediğini unutma!"

"Kimileri nektar diyor buna –sanırım siz de öyle dersiniz Muhterem Rahip–, karın ağrısına iyi gelirmiş bunu içmek. Ama sakın bana kendi kendimin efendisi olmadığımı söylemeyin, yoksa tepem atar."

"Siz de buradaki herkes gibi kendi kendinizin efendisisiniz," dedi İonides, "aslına bakılırsa bazen..."

"Biz kadınlar asla özgür olamıyoruz," diye söylendi Fenikelinin karısı. "Belki böylesi daha iyi."

Ben de kendi kendime, geçen gün okuduğum ozanın haklı olduğunu düşündüm. Doğal köleler var. Ama bir şey söylemedim. Korinthos'lu belli ki sıranın ona geldiğine karar vermişti.

"Ben çok yer gördüm," dedi adam. "Öğrenmenin bundan daha iyi bir yolu yoktur. Böyle bir özgürlük içinde

vardığım sonuçsa işte budur. Her şey büyüklük küçüklük meselesi. Ait olacağımız topluluk büyük bir topluluk mu? Tanrıların bizi mantıklı muhakeme yeteneğiyle donattığını hiç sanmıyorum, işte filozoflarınızın hatalı olduğu nokta bu. İnsanın özünde bir topluluğa ait olma dürtüsü var. Şu aptal Diogenes'e bir bakın, ekmeğini dilenirken kendini özgür sanıyordu zavallı! Özgürlük hakkında kuramlar geliştirildi diye, onun basit bir şey olduğunu söyleyemezsiniz. İşin aslı bir düşünce değil, duygudur. Eğer kurallarına gönüllü olarak uyduğunuz bir yerde özgürseniz, bir insanın olabileceği kadar özgürsünüz demektir. Ama duygularınız, kuralları koyan daha büyük bir varlık düşüncesine yatkınlık göstermiyorsa, kendinizi özgür hissedemezsiniz. Benim görüşüme göre bilgi, eğitimi kastediyorum, neyin ne olduğunu bilmektir diyelim isterseniz, kent yaşamının zorluklarına ve tehlikelerine karşı ayakta kalmaktır –hem bütün filozoflarınız için de varış noktası budur– daha büyük bir varlığı hissetme kabiliyetidir. Siz Yunanlar arasında azıcık huzursuz, ortak bir his var; bir sürü insan, kocaman şehirler kader birliği içindesiniz, birbirinizi düşünüyor, birbiriniz hakkında kaygılanıyor, birbirinizi umursuyorsunuz. Ben buna Panhelenya diyeceğim! Şimdi. Bundan daha büyük bir his var mı dersiniz?"

"Kafamızı karıştırıyorsunuz," dedi Aristomakhos. "Bizler her şeyden önce şehirlerde yaşayan bir halktık, benim gibi toprak sahiplerininse hem kırda hem de şehirde evleri olurdu. Doğrusunu söylemek gerekirse, şehrimden fazlası umrumda değil benim..."

"İşte kendiniz söylediniz, görüyorsunuz," diye girdi araya Fenikeli. "Panhelenya'ya inanıyorsunuz ama aslı umursadığınız şey – siz nereliydiniz, efendim?"

"Phokis, sanırım. Aslına bakılırsa uzun yıllardır bunu aklımın ucundan geçirmedim. Babam şehirdeki evi satmak zorunda kaldı, buradaki eve ihtiyaç duymamızın sebebi de bu."

Yine benim sıram.

"Romalıların yarattığı şey, bayım, sizin şu büyük varlık dediğiniz şey, öyle değil mi? Hükmettikleri bölgelerin sınırlarını şöyle bir çizmeye kalkarsak, sanırım dünyanın en büyük ülkesi çıkar karşımıza!"

"Onun için uydurdukları bir isim var," dedi İonides. "*Imperium Romanum* diyorlar, Roma İmparatorluğu."

"Öyle ya, görüyorsunuz işte," dedim ben de. "Kulağa böylesine sıkıcı gelen bir şeyi kim umursar?"

"Dünyanın dört bir yanını gezince," dedi Fenikeli, "insan bizim şu an tuhaf topluluklar dediğimiz topluluklara duygudaşlık besleyen birçok halkla karşılaşıyor. Ama ben şöyle bir sonuca vardım: İnsanlar iyi ve adil bir yabancının yönetimi altında olmaktansa, ne kadar sert bir yönetimi olursa olsun, kendi içlerinden bir haydutun yönetimi altında olmayı tercih ediyorlar. Sebebini sormayın bana. İnsan denen mahlukun doğası böyle. Bu yüzden de, siz Yunan beyefendilere büyük bir saygıyla, Roma hükümranlığından hoşlandığınıza, *Imperium Romanum*'a duygudaşlık beslediğinize inanmadığımı söylemek zorundayım. Sizi, duvarlarınıza Özgür Hellas ya da Özgür Panhelenika, hatta Romalı Evine Dön gibi şeyler karalamaktan alıkoyan şeyin ne olduğu öyle müphem ki bilemiyorum şu ülkeyi tutuşturmak için biraz fesatlık yeterli. Değil mi?"

Köleye, bize biraz daha içki getirmesini işaret ettim.

"Bu akşam Romalı misafirlerimiz olmaması büyük bir şans. Sohbetimizden hiç hoşlanmazlardı herhalde."

"Çok sevgili saygıdeğer Hanımefendi," dedi Aristomakhos, "kim onlara laf anlatmaya tenezzül edecek ki? Hem, Delphi Delphi'dir. Romalılar bile kabul ediyor Delphi'mizin dünyanın merkezi olduğunu."

"Yine de," diye söze başladı İonides, "bütün savlarımızın varsayımlara dayandığını açıklığa kavuşturmalıyız. Hiçbirimiz özgür değiliz. Pythagoras'a rağmen, hiçbirimiz doğmayı

ya da ölmeyi kendimiz seçmiş değiliz. Kaderlerini bir ölçüde kontrol edebilenler yalnızca İskenderler. Aslında..." Bu noktada bana döndü ve gülümsedi. "Bir keresinde Muhterem Hanımefendimize, kendilerinin özgür olduğunu, aslında bu dünyada gerçekten özgür tek insan olduğunu söylemiştim."

"Yok hayır İonides, özgür değilim! Ama bu konuda fazla şey söylemek uygun olmaz. Siz çok yer görmüşsünüz, beyefendi. Yunanistan'dan daha güzel bir yer gördünüz mü?"

"Çok daha güzel ülkeler gördüm, Hanımefendi, ama hiçbir yerde daha güzel kadınlara rast gelmedim."

Erkeklerden hemfikir olduklarını ifade eden bir homurtu yükseldi, Korinthos'lunun karısı öfkelendi ve aptal aptal sırıttı. Ama benim, ey tanrılar, böyle bir şey yapmam için bir sebep yoktu.

"Öyleyse," dedi Korinthos'lu, "Roma hükümranlığına katlanmamız gerektiği konusunda anlaştık, ne derseniz?"

"İyi ama," dedi İonides nazik bir tavırla, "anlaşmayıp da ne yapacağız ki?"

"Hiçbir şey," dedi Aristomakhos.

"Hiçbir şey," dedi Korinthos'lu.

"Yine de," dedi İonides, "Atina'daki şu tırnak içinde yeraltı topluluğuna gelelim. Siz beyefendi, çok yer görmüşsünüz – başka Helen şehirlerinde de benzer toplulukların bulunduğunu hiç duymadınız mı?"

Fenikeli kadehinin üstünden dik dik baktı ona.

"Tam olarak niçin bilmek istediğinizi söyler misiniz?"

"Siz beyefendi, yabancısınız. Bizim söylemekte tereddüt ettiğimiz şeyleri rahatlıkla söyleyebilirsiniz."

"Böyle şeylerden bahsedildiğini duydum. Benzer yazılar karalandığına tanık oldum orada burada."

"Vali bu konuda ne düşünüyor?"

"Neden bir şey düşünsün ki? Hellas barış içinde."

"Haydutları saymazsak," dedi Aristomakhos.

"Korsanları da," diye ekledi İonides.

Korinthos'lunun karısı ona döndü.

"Bize korsanlardan bahseder misiniz?"

"Akdeniz'in bu tarafında, denebilir ki denizyoluyla şuradan şuraya gidemez oldu insan. Romalılar onlarla bizler arasındaki sulara, biraz daha fazlasına hükmediyor. Bir zamanlar ülkeniz, denizin doğuda kalan yarısını denetimi altında tutuyordu, ama artık durum pek böyle değil. Buna gücünüz yetmiyor."

Sonra korsanlık hakkında uzun bir tartışma başladı, bense minnettardım. Çünkü yorulmuştum ve herhangi bir sohbeti dinlemek ya da herhangi bir şey yapmak istemiyordum, gidip yatmaktan başka bir şey yapmak gelmiyordu içimden. Şöyle bir kulak kabarttığımda Fenikeli "yeni başladığında" sadece garip gemilerden korkulması gerektiğini açıklıyordu. Bazen sadece üç çift kürekle bir sandal oluyordu karşınıza çıkan, içindekiler size yetişene kadar kürek çekmek zorundaydılar. Kimi zaman, parayı ödeyip adamları teknelerinde tutabiliyordunuz. Bir çeşit geçiş ücretiydi bu aslında. Ama sonra katiller iyice azıtmış, yelkenlilere; sıra kürekli kadırga dışında her türlü gemiyi geride bırakabilen, küçük ama hızlı ve marifetli teknelere geçmişlerdi. Bugünlerde sıra kürekli kadırgalara sahip olan korsanlardı, hatta yer yer filolar bile kurmuşlardı kendilerine, denizlere hükmediyorlardı; Smyrna'nın ötesindeki batı kıyısı boyunca durum böyleydi; gördükleri tekneyi önce soyuyor sonra batırıyorlardı. Buralardaki yönetimlere gelince. Bölgedeki yönetimler hiçbir şey yapmıyordu; yeterince paraları yoktu, ya da daha açık konuşmak gerekirse, gelir kaynaklarından olmuşlardı. Delos ve Rodos'un bile hali farklı değildi. Ancak Romalılar becerebilirdi güvenliği sağlamayı. Doğuştan denizci oldukları söylenemezdi ama öğrenebilirlerdi ve öğrenmişlerdi, tıpkı Kartacalıların bedel ödeyerek öğrendikleri gibi.

VI

Tapınağın aylık şölenlerini ve mağaraya inişlerimi anlatmam bıkkınlık verici olur şimdi. Başta çok korkmuştum ve hiçbir zaman hiçe sayılmamıştım. Hiç kolay olmasa da bazen heksametreyle cevap veriyordum. Ruhun belli ölçüde yükselmesini gerektiriyordu bu ve o sıralarda farkına vardığımdan daha büyük sıkıntılar doğuruyordu. Doğrusunu söylemek gerekirse, böyle şiirle cevap verme nesillerdir uygulanmayan bir şeydi. Pythia'nın arada sırada da olsa, yeniden Apollon'un dilini kullanmaya başladığı haberi Atina'ya kadar yayılınca, tapınağı ziyaret etmek için yepyeni bir sebep doğdu insanlara. Zamanla İonides, cevaplarıma müdahalelerini sınırlamaya ve soru soranlara ağzımdan çıkanı olduğu gibi iletmeye başladı. İonides'in tavrı bana gurur veriyordu, gerçekten bugün bile, verdiğim bazı cevapların pek yerinde olduğunu düşünüyorum ama onları burada tekrar edecek değilim. Onları bir kitap haline getirip "yayımlamak" konusunda birkaç kez ısrar etti İonides. Deyişlerimizin bir araya getirildiği kitaplarımız var –benim deyişlerimin değil, tapınağın deyişlerinin– ve sanırım onların nesiller boyu "yayımlandığı" söylenebilir. Ancak tek nüshası bulunan bu kitaplar vakfa aitti ve izinsiz kullanımlarına göz yumulmuyor-

du. Perseus'un deyişiydi bu "izinsiz kullanım". Perseus'un deyişini neden bu kadar komik buldum, bilemiyorum, ama ağzımdan düşürmüyordum "izinsiz kullanımı". Öyle ki sonunda İonides artık sıkmaya başladığımı söyledi. Mağaraya o tüyler ürpertici ilk inişimden sonra ne zaman tapınağa gitsem, insan ilk kez tapınağa girdiğinde, hatta ilk kez tapınağın girişine vardığında nasıl bir huşu duyarsa, öyle hissettim. Vakfın deyişiyle bir "hatırlama" haliydi bu. Bana öyle geliyor ki, tanrı ilk seferinde –bana "tecavüz ettikten" sonra demeyi göze alacağım– bu kadarının yetip de arttığını düşündü; kilidim bir kere kırılmıştı, bundan sonrası kolaydı, artık dokunuşların en naziği bile yetiyordu. Euripides'in oyununu şairin kendisinden daha iyi anlamamı sağladı! Gerçekten de, oyunu gördüğümde –ki temsillerde Dionysos'un rahibinin yanında oturmam gerekiyordu– örtülerin arkasında ağlıyordum, ama sevinçten mi, yoksa kederden mi bilemiyordum. Bunlar hep muamma. Belki de, İonides'in gerçekten sinik günlerinde ısrarla söylediği gibi, o büyük efsaneler, derin dini hakikatleri saklamaktan ve sezdirmekten ziyade, en az onlar kadar değerli büyük insani gerçekleri açık seçik ortaya koyuyordu. Ama bence İonides değişiyordu. Bazen öyle bir konuşuyordu ki, aslında tüm dinlerin ve âdetlerin aptalca olmadığını, mesken tuttuğumuz şu evrenin insanların sandığından çok daha tuhaf bir yer olduğunu düşündüğünü çıkartıyordum sözlerinden. Bir gün çağdaş bilgeliğimizi nihai bir şey olarak, sorgusuz sualsiz kabul etmememiz gerektiğini söylemişti bana.

İlk ayki kutlamanın ardından beni şaşırtan bana bırakılan hediyelerin yalnızca sayısı değildi, çeşitliliğiydi. Sanırım o iki Romalının ne kadar pahalı hediyeler getirdiğini söylemiştim daha önce. Ama çok daha ucuz hediyeler de vardı, çok daha yoksul katılımcılar da olduğu gibi; sebzeler ve hatta tavşan leşi bile gelmişti. Aylar geçtikçe İonides kuyumcuya daha çok mücevher götürmeye başladı ve ben kendimi bir-

den gittikçe zenginleşen bir kadın olarak buldum. O zaman niçin Pythiaların kıdemlisinin odasında içinde yeni bir sandık olan bir dolap bulunduğunu anladım. İşin ilginç tarafı dolabın içindeki yeni sandığın içinde, kapağını açarken gıcırdamak yerine, çığlık atan, çok ama çok eski bir sandık daha vardı. İonides onu benden önce görmediğine yemin etmişti ve beraberce, nasıl desem, kutsal bir ürpertiyle açtık kapağını. Pythiaların dairelerinde bile kutlu mağaranın havasını solumak mümkündü bir şekilde. Ancak, çığlık atıp atmamak size kalmış ama sandığı aramıza alıp kapağını açtık ve içinde birkaç kalıptan başka hiçbir şey bulamadık. Kalıpların üzerinde İonides'e feryadı bastıran birtakım tuhaf işaretler vardı. Eski zamanlarda Giritlilerin kullandığı işaretlere benzeyen işaretler. Hemen Perseus'u çağırttı ve onları okuttu. O da bize bunun bir tür liste olduğunu ve bir zamanlar sandıkta saklanan şeylerin listesi olabileceğini söyledi; inanması zor ama, altın külçeler mesela, sonra resimler ve bir buhurdan. Perseus ortalara bir yere gelince durdu ve kıpkırmızı kesildi, bir an felç geçirdiğini sandım ama değilmiş. Durdu, durdu, sonra da nefes nefese konuşmaya başladı. "Anlamıyor musunuz? Altın külçeler! Kroisos'un tapınağa gönderdiği hazinenin bir parçası bu. Hatırlıyor musunuz? Pythia için gerdanlıklar ve kemerler vardı, bir de bir ya da birkaç tane altın külçe. Yani..." – ve kalıpların üzerinde yazılı olan sözlerin, bir anlığına da olsa, ona altınların hâlâ orada olduğunu düşündürdüğünü görmek, doğrusu çok garipti!– "bir iki tane altın külçe vardı. Yazı Hititlerin kullandığı yazı. Hepsi bu, altı ya da yedi yüzyıllık, inanılmaz bir şey bu!"

Dostumuz Perseus'u daha önce hiç bu kadar heyecanlı görmemiştim. Dokunaklı bir sahneydi, çünkü hakikaten gözle görünür altın yoktu ortada ama Platon'un, herhalde altının İDEA'sı diyeceği şey, oradaydı. İonides demir işlemeleri, burguları ve kenar süsleriyle harikulade görünen sandığı açtıktan sonra, heyacanı biraz dinince, biraz da acı bir ifa-

deyle, böyle söyledi. Kendini ancak bize Hititlerle ilgili kısa bir ders verdikten sonra toplayabildi, demiri nasıl bulduklarını ve silahları gerçekten modern olduğundan nasıl Mısır'ı fethettiklerini anlattı. İonides, korkarım, bizim zamanların o bildik Atinalısıdır. Diyeceğim o ki bir bilgin, bir uzmandır. Ama üzerlerinde tuhaf işaretler bulunan kalıpları atıp, sandığın içini temizledikten, kilitleri yağladıktan sonra sandık, İonides'in, kuyumcuya yaptığı ziyaretlerin ardından getirdiği paraları saklamak için dört dörtlük bir mahfaza oldu. Şunu da eklemem gerekiyor, sandığı bulduğumuzda, eski anahtar hâlâ kilidin üzerindeydi. Gelgelelim birkaç kez açıp kapattıktan sonra kilit bozuldu ve yenisini yaptırmak için bir çilingir çağırmak zorunda kaldık. İşte buydu halim, koca bir servet sahibi bir kadın. Ama servetini harcayacak kimsesi yok. Aslına bakılırsa servetimi kendime de harcayamadım, çünkü her ne kadar Büyük Hanımefendi'nin mekânı türlü zenginliklerle dolu olsa da, İonides'in söylediği gibi, onlar Pythia'nın şahsına ait değildi. "Ve fakat" diye devam etmişti sözlerine o kederli tebessümüyle, "hepsi Pythia'nın IDEA'sına ait ve sen Pythia'nın ancak tek bir suretisin!"

"Peki ya sandığın içindekiler?"

"Onlar senin. Kimsenin bundan şüphesi olamaz. Sonuçta, ne zaman sana bir hediye getirseler, bana da bir şeyler bırakıyorlar. Eğer senin hediyen sana ait değilse – anlıyor musun?"

Delphi dışındaki insanlara gelince, bana olan inançlarının olağanüstü doğasını zamanla anlamaya başlamıştım. Eğer konu oraya kadar varacaksa, Pythialara duyulan inancın! Ama sanki kafalarında tek bir Pythia vardı ve o asıl Pythia'ydı. Ben tapınağa geldiğimde, burada üç hanım olduğunu biliyorlardı herhalde; evet, biliyorlardı. Biliyorlardı, anlıyorlardı ama yine de tek bir Pythia'ya inanıyorlardı! Üç hanımdan ikisinin öldüğünü duymuşlardı, her nasılsa, haberi gizemli bir şekilde kendi hislerine uyarlamışlardı. Eğer iki

kadın öldüyse, bunun anlamı O'nun, Pythia'nın ta kendisinin, hayatta kaldığıydı. Bunu açıklayamıyorum, çünkü ben kendim de olup biteni anlayabilmiş değilim açıkçası. Ben neydim ki? Diyelim ki, sıradan bir Atinalı, Pythia'ya olan inancını, tüm mantıksızlığına rağmen, anlaşılır kılabiliyordu kendisi için; çünkü hayatında bu konuyu bir, bilemedin iki kez sorguluyordu, o da ancak Pythia'ya soracak bir şeyi olduğunda. Ama ben, ben kendimi nasıl görüyordum? Yaptığım işe ben kendim inanıyor muydum? Daha doğrusu, ben hiçbir şey yapmadığım için, birilerinin ya da bir şeylerin bana yaptığı şeye inanıyor muydum? Kadınlar bazen histeriye kapılıp tuhaf şeyler söyler ve yaparlar. Ama bunu tersten anlamak da mümkün. Belki de hayatın ve yaşamanın hakikati, kadınların histeriye kapıldıklarında yapıp söyledikleri tuhaf şeylerde gizlidir. Sanırım ilk kez, sarılıp sarmalanmış bir halde, kendi mezarıma gidercesine kefene girmiş bir halde, o merdiveni indiğimde çıldırmıştım. Akli dengem bozulmuştu belki. Ya da bir tanrı tarafından ele geçirilmiştim. Onun tarafından. Evet o. Uzun zaman üzerinde düşündüğüm bir şey bu. Kendimi çabuk toparlayıp, o zamandan sonra yapılacak en doğru şeyin, Apollon'a düzenli olarak adak sunmak olduğuna karar vermiştim. Onunla ancak canım istediğinde konuşacaktım. Tavrımın küstahlığına itiraz edecek olursa, kendi adına, rahatsızlığını bildirmek için her türlü olanağa sahipti zaten. Bana tecavüz etmesi ya da benim histerim, ikisi de vahşet barındırıyordu. O, sonuçta, beni belli bir konuma yerleştirmişti. Bana bir borcu vardı: Bir tanrının, sözlerimize kulak kabartabileceği bir yerde, epey tehlikeli bir yorum! İstenmeyen cevaplar acı verebilir, hem de sonsuz bir acı! Ama insan bir mekâna geliyor. Evet. Kurak ve pis bir yer; huzursuzluk ve şüphe burada, rüzgâr durulana, sağda solda toz yığınları gibi birikip kalana kadar, havada dolanıp duruyor. Evet. Bir mekân. Acı dolu cevaplar alma tehlikesi ortadan kayboluyor. Orada mısınız, beyefendi? Bir keresin-

de bana sırtınızı dönmüştünüz, ya da sizin adınıza sırtınızı ben çevirmiştim. Tanrı, tanrı, tanrı. Heksametreyle söyleyebilirdim, Latince ya da Hitit dilinde dahi haykırabilirdim adını ama neyi değiştirirdi ki bu? Ey ruhum, nasıl sessiz kalacağım ben? Hah ha, bu tanıdık geldi öyle değil mi? Irzına geçilen Kreusa, ırzına geçen ve tapınağa rahip olması için İon'u peydahlayan tanrıya diş biliyor.

Bu oyunu, az ileride tepede sahnelediler. Ben de oradaydım, söylediğim gibi, bir yanımda Dionysos'un rahibi vardı, bir yanımda Apollon'un rahibi İonides. Hiçbir erkek anlayamaz tecavüzün ne olduğunu. Orada da anlayan hiç olmadı. Bu tartışmanın sonu yok, bir kısırdöngü içinde dönüp duruyor. Biz ancak onu allayıp pulluyoruz. İonides oyunun konusunun ne olduğunu bana önceden söylemişti. İlk oyunumdu. Bana onu kitaplıkta yazılı halde de göstermişti, ama oyun hiç de gösterdiği gibi değildi. Kadının neyi kastettiğini biliyordum. Daha açık nasıl anlatabilirim? Kadını yırttı. Benim de bağırsaklarımı deşti ve ağzımı kanattı. Histerik kadınlar.

İşte buradaydık, zaman tepeden aşağı kayıp gidiyordu. Delphi'ye özgü oyunlar da vardı zaman zaman, koşup atlamalar. Her şey Tanrı ve ödül için. Ödül verilmesini mümkün kılan, gezginlerin sağladığı gelirdi. Ödüller de başka şeylerden farklı değildi; kendileri değillerdi. Şöyle bir görünmem gerekiyordu, hayatımda hiç bu kadar sıkılmamıştım desem yeridir. Koşucular dosdoğru ödülleri için çıkageldiğinde, nereye bakacağımı bilemedim. Gelgelelim bunlar ticari açıdan çok önemliydi. Eğer Delphi, Hanım'ın İyi Söz'ü dile getirdiği her ay daha bir zengin görünüyorsa, bunun sebebi oyunlar sırasında pazarın iyice canlanması, Hanım sessizken insanların para kazanmasıydı. Pazarda alıp satmalar son bulmayacakmış gibi görünür. Sonra, tabii ki, kış gelir. Resmi olarak –yoksa bunu söylemiş miydim?– Dionysos'un dönemidir o. Aslına bakılırsa, Delphi ayakta ölür. Şehir gerçekten ölüdür.

Biz şehrin yerlileri akşam yemeklerinde buluşuruz ve Atinalılar kadar medeni insanlarmışız gibi davranırız. Ama aslında modaya uygun ve şık olmadığımız, kutsal olduğumuz düşüncesinin üstesinden gelemeyiz bir türlü. Arkadaş toplantılarının en yaygın sohbet konusu budur. Bu uçarı yaşlı kadını affedin.

Şaşırtıcı biçimde, benim için konumumu yeniden belirleyen İonides oldu.

"Sevgili Arieka'cığım," –çünkü etrafta bizden başka kimse olmadığında, bazen bana ismimle hitap ediyordu– "Delphi yöresinde Muhterem Hanımefendi'nin davetini reddetmeye cesaret edebilecek tek bir kadın yok! Gerçekten, istersen hâkimiyet alanını daha da genişletebiliriz. Megara'da ve hatta Thebai şehrinde; ya da ticaretten başka şey görüp bilmeyen, cehaletinden tarihi dünden önceye giden her kuruma tapınmaya hazır Korinthos'ta da elbette tek bir kadın yok davetini reddedecek. Babanın gemisiyle, akın akın denizin bu yakasına geçecekler. Yeter ki sen küçük parmağını şöyle bir kıvır. Ne dersin?"

"Neden?"

"Kış aylarını azıcık hareketlendirsinler diye. Hem – hem benim de işime gelir."

"Açıklar mısın lütfen?"

"Ah, güzelim. Açıklamasam daha iyi. Ama diğer taraftan, nasıl diyeyim – diyelim ki, güvercinsever biri olarak bana çok faydası olacak."

"Sen istihbarat toplamaktan bahsediyorsun. Son birkaç aydır sorulan sorular arasında, dünya hakkında bildiğin onca şeyin cevabını bulmayı kolaylaştırdığı ya da cevabını etkilediği diyelim, tek bir soru hatırlamıyorum."

"Beni kırıyorsun."

"Üzgünüm."

"Hayır. Senden değişmeni istemiyorum, çok dürüstsün."

"Ah, bir bilsen!"

"Şüphe? Hepimiz şüphe duyarız bazen. Onu kastetmiyordum. Genel duruma karşı aldığın tavırdan bahsediyordum. Neler olup bittiğini görmüyorsun."

"Görmem gerekmiyor."

"Romalılar."

"Korsanlar."

"Haydutlar."

"Tanrı bunları umursuyormuş gibi görünmüyor."

"Bak işte, görüyor musun? Sen hakikaten çok dürüstsün. Tanrıyı, sürüden kaçan bir koyunu ya da adamın birinin ninesinin kaybolan gerdanlığını aramakla sınırlıyorsun."

"Bana bunları soruyorlar."

"Arieka, Muhterem Hanımefendi, tanrının üstüne gidemez misin biraz?"

"Hiç duymadım böyle bir şey! Emin değilim..."

"Dur, dinle. Theokritos okudun mu hiç?"

"Biraz."

"Simaetha mı?"

"Sevdiğini geri isteyen kızdan mı söz ediyorsun? Ah, İonides! Ne saygısızlık!"

"Tabii ki büyü yapalım demiyorum. Ama her nasılsa tanrının cevapları evrensellikten biraz uzak görünüyor."

"Hata, sevgili İon, tanrının değil."

"Hata soruyu soranda, öyle mi?"

"Evet."

"Âlem bizi duysa ne derdi acaba? Asıl ne haldeyiz, söyleyeyim mi sana?"

"Korkutuyorsun beni."

"Haklısın. Bak, sen bana sorularda hile yap diyorsun, bense sana cevaplarda hile yap diyorum."

"Sanırım artık gitsen iyi olur."

"Hayır. Düşün."

"Hayır."

"Düşün. Bir daha sormayacağım."

Tanrının ırzıma geçtiği doğruydu. Bir zamanlar bana sırtını döndüğü de doğruydu ve şimdi de, anlaşılan yine yapıyordu aynı şeyi.

"Yapamam, İon. Sonuçlarından korkmamla ilgili değil. Yapamam çünkü – bilmiyorum işte."

VII

O gece, İonides ayrıldıktan sonra, nasıl yapacağımı bilemiyordum ama filozofluk yapmaya çalıştım. Tek sorumlusu tanrılardı. İon, Mısır'da, filozoflardan birinin üç eski tanrıdan arta kalanları bir araya getirmesiyle yeni bir tanrının ortaya çıktığını söyledi. İon'a o tanrının adını sormayı ihmal etmemiştim. Tanrının adının Serapis olduğunu söyledi. Ama bu yanlış olmalıydı. Eski tanrılarla ilgili bir sorun vardır; eğer onları bir araya getirirseniz, birbirlerini yemeye başlarlar. Sonuçta, Ares'le Aphrodite'nin rüzgârlı bir ovadaki tavırları yakışıksızdı. Tanrılardan bir demet yapmakla bir yere varamazsınız, çünkü aynı anda iki yere birden bakmak zorunda kalırsınız ve mıhlanırsınız. Düşüncelere dalmışken, bir an tanrıların bana sırtlarını döndüğünü hatırladım, ama üstünden zaman geçtikten sonra böyle şeyleri hatırlamak, tabii ki farklı oluyor. Bana sırtlarını dönmüşlerdi, ya da onlar adına sırtlarını ben çevirmiştim çünkü mesela odanızda en sevdiğiniz tanrının küçük bir heykeli varsa, bazen yüzünü başka bir tarafa çevirirsiniz, çünkü o zaman ne yaptığınızı göremez. Bu da gösteriyor ki, küçük bir kız olsam bile, inancım pek kuvvetli değilmiş – yok, hayır, Olymposlulara pek faydam yokmuş. Öyleyse

karşısında gerçekten çok acı çektiğim, ama yüz yüze geldiğim boşluk, bir nevi tanrı mıydı yoksa? Hayır. Boşluk boşluktur, hiçliktir. Tüylerim diken diken oldu ve sırtımda beni neredeyse donduran bir soğukluk hissettim. Ben inançsız biriydim. Ben lanetliydim. Düşüncelerimi kabul edilebilir bir hale gelene kadar yeniden düzenledim – Zeus insanların ve tanrıların babası, Artemis merhametsiz, Hera da kıskanç eş ki, sırf bu yüzden gördüğüm kadarıyla tüm erkeklerin eşleri kıskanç – ya da tam tersi. Gerçekten ama gerçekten erkek olmak isterdim; istediğim her yere gidebilme özgürlüğü için değil, istediğim her şeyi düşünebilme özgürlüğü için. Her düşünceyi gittiği yere kadar izleyebilmek için, eğer mantık denen şey buysa. Sonra kendime, İon'a sor dedim. Pek kadınsı bir tavır! Ama bu konuda kadınlar gibi değildim, İon'a inanmıyordum ya da sadece belli zamanlarda inanıyordum. İon neye inanıyordu? Pek az şeye. İnandıkları da konuştukça değişiyordu zaten. Zekânın izinde, sözlerin peşinden gidiyordu. Her şeye gülüp geçebilmeliydi. Olymposlular sırf Yunan oldukları için, Yunanlıkları söz konusu olduğu zaman şaka malzemesi olmaktan kurtuluyordu. Ah evet! Onu tanıdığım süre zarfında İon değişti! İlk günlerde, büyük cüretle, Herkesin Babası'na bile inanmadığını görmeme izin veriyordu. Ama yabancıların –barbarların– arasında bunu göstermekten kaçınıyordu, çünkü gerçek aşkını küçük düşürmek istemiyordu ki, günden güne bu gerçek aşkın Hellas'ın kendisi olduğunu daha iyi anlıyordum: Yunan kültü, eski günlerden kalma o çarpıcı isimler, dünyada eşi benzeri olmayan bir geçmiş. Son günlerde, içinde, azıcık da olsa inancın yeşerdiğini düşünüyordum, hatta bana öyle geliyordu ki, biraz biraz, sorumluluğunu taşıdığı rahiplik makamının gerçek bir şey olduğuna inanmaya başlamıştı. Ne İon ne de benim sorularım, onun gizeme bakışını, artık iyiden iyiye eskimiş, bıkkın tavrını değiştirebilirdi. Varsın, Romalılar ne yaparsa

yapsın bir gün Yunanistan'ın, Hellas'ın kendine gelip eski günlerine döneceğine inansın.

İon değilse, kim yapacaktı bu işi? Tek bir cevabı vardı sorunun. Tanrı. Kendi adına biliciliğe başvur sen de! Tapınağa, bilicilik diye bir şeyin var olup olmadığını sor! Ne saçma bir şeydi bu böyle? Bir çıkmazdı bu, böyle demezler miydi? Öyleyse boşluk. Ve heksametre. Zaman zaman bilicilik işe yarıyor gibiydi aslında. Bunda İon'un Kaçamak Cevap dediği şeyin rolü büyüktü. Cevapta her zaman farklı biçimlerde yorumlanabilecek bir şey vardı. Ben fazlasıyla olumlu şeyler söylüyor olsam bile, İon sözlerimi iletirken belli belirsiz değiştiriyor, olumlu yanını hafifletip alternatifini ima ediyordu. Ah evet! Kendi aramızda, kendimizce akıllılık ediyorduk biz. Talihin yüzümüze güldüğü zamanlar oluyordu. Zaman zaman yüzümüze gülen talihe, İon'un güvercin postasının, Siva'dan Kuzey Kutbu'ndaki Kassiterides tapınağına kadar tüm tapınaklarla paylaştığı istihbarat eklendiğinde, bazen şansımız katlanıyordu gerçekten. Ama tunç kaptaki kuzusu ve kaplumbağasıyla Kroisos, her zaman bizden daha şanslıydı tabii ki! Sorular da gitgide azaldı ve sadeleşti. Bununla birlikte, hediyeler de basitleşti. Atina drahmisi karşısında, altından gümüşe düştük. Bazen sadece teşekkür mektupları alıyorduk. Onu bile alamadığımız zamanlar oluyordu. Gelgelelim Delphi Delphi'ydi ve hazineleri efsanelere konu olmuştu. İon bir gün, Pythiaların holünün çatısının, Pythion'un, bakıma ihtiyacı olduğunu söyledi. Tek bildiğim, bunun ardından, Atinalı çok ünlü bir mimarın tuğlaların üzerinde süründüğüydü. Andokides ufak tefek, kıllı ve pek de dindar olmayan bir adamdı. Tapınaklarımızdan "tanrı kutuları", hazinelerimizdense "para kutuları" olarak söz ediyordu. Arkamdan benim için neler söylediğini bilemiyorum ama yüzüme karşı gayet nazikti, her ne kadar ortalıkta yüzüm açık gezmeyi âdet edinmiş olsam da. Ne de

olsa Atinalıydı, yavanlık dışında her şeyin hoş görüldüğü bir şehir. Ama ters biriydi.

"Çıkmanız gerekiyor."

İon'un yüzüne baktım.

"O kadar kötü olamaz."

"Öyle," dedi Andokides. "Miken işi bile dayanmaz sonsuza kadar. Burası yapılalı bin yıl olmuştur herhalde. Kurşun giderek ufalanıyor, taşlarsa epey yıpranmış."

"Böyle bıraksak olmaz mı?"

"Evet," dedi Andokides acı bir ifadeyle, "eğer Hanımefendi gelecek kış tüm binanın başına yıkılmasına ses çıkarmayacaksa, sorun yok."

"Nereye gideceğim?"

"Ben sizin koruyucunuzum," dedi İon, "gerekirse bana taşınırsınız."

"Etrafta birçok boş ev gördüm," dedi Andokides. "Eğer çatı tamiratına nezaret etmek için uzun süre burada kalacaksam, benim de bir eve ihtiyacım olacak."

"İstediğini seç," dedi, İon. "O evler terk edilmiş ve çoğu yıkılmak üzere. Belki şansın yaver gider."

Andokides, evlerden birine geçici olarak yerleşti. Çok küçük bir evdi yeni evi. Ama zamanının çoğunu bizim çatıda geçiriyordu. Derken bir gün, aşağıya indi ve ikimizi birden görmek istediğini söyledi. Boş konuştuğu söylenemezdi.

"Çatıyı yıkıp yeniden yapmamız lazım. Hem de mümkün olduğu kadar çabuk. Benim fikrimi soracak olursanız, önümüzdeki yazı bekleyecek vaktiniz bile yok. İşiniz şansa kalmış."

"Geçici bir destek falan koyamaz mısınız?"

"Ne! Bu kadar yükseğe? Ağaçlar nerede?"

"Bunun neye patlayacağı hakkında bir fikriniz var mı?"

"Bir hesap çıkarabilirim."

"Lütfen, ne kadar çabuk olursa o kadar iyi."

"Yukarıda ben de bunu düşünüyordum zaten. Şimdi buracıkta yuvarlak bir hesap çıkarabilirim, ama son fiyat değil tabii ki."

"Konuşalım bakalım."

Andokides anlattı bize. Çıkardığı hesap bana pek bir şey ifade etmedi. Bin drahminin üzerindeki hesaplar hep aklımı karıştırırdı zaten, ondan ötesi hep aynıydı benim için. Ama İon çöktü kaldı, o an kendini zor tuttuğunu biliyordum.

"O kadar çok mu?"

"Ne yazık ki öyle. Şu durumda bana bir şey kalmıyor bile. Tanrıların hatrına yapıyorum diyelim."

"Ama senin adın çıkmış, ateistsin sen!"

"Böylesine güzel bir yapının harap olmasını nasıl sindiririm ki içime?"

"Ne yapacağımızı bilemiyorum, sıkışıp kaldık," dedi İon. "Burada o kadar çok paramız olmadığını biliyorsun. Atina'ya gidip para dilenmem gerekecek."

"Bana kalırsa Korinthos'u denemelisiniz, asıl para orada."

"Ben Atinalıyım," dedi İon sert bir ifadeyle. "Her zaman için önce Atina gelir. Sonuçta, burası koskoca Delphi; tüm dünya katkıda bulunacak."

"Beni olup bitenden haberdar edin," dedi Andokides. "Kışı geçirmeniz için elimden geleni yapacağım. Ama baharda çatının yıkılması gerek."

"Ben destek olamaz mıyım, İon? Biliyorsun, benim de bir yere kadar gücüm..."

Andokides gülmeye başladı.

"Tanrıdan rahat bir kış mevsimi dileyin, hanımefendi," dedi bana. "Eğer kötü bir kış geçirirsek, çatının üzerinde birikecek kar, nasıl desem – belki eski zamanlarda daha az kar yağarmış buralara. Peki. Şimdi gitmem lazım, hesapları bir gözden geçirip size yazılı bir rapor hazırlarım. Yüksek Rahip, Hanımefendi..."

"Doğrulacak gücüm kalmadı," dedi İon. "Bunca zaman, hem de farkına varmadan, bunca zaman geçirmek, yıkılmak üzere olan bir çatının altında!"

"İon."

"Efendim?"

"Bu kış Atina'ya gidiyorsun."

"Öyle görünüyor."

"Ben de geleyim seninle?"

"Canım Ariekam!"

"Neden olmasın? Beni buraya bağlayan bir şey yok. Dionysos kış mevsiminde buralara göz kulak olabilir bizim için. Her zamanki gibi, hem kimse onu sorularıyla rahatsız etmez. Lütfen!"

"Çok sevgili Hanımefendi, dedikoduları, ah o şamatayı bir düşünsenize."

"Aptallık ediyorsun. Ben koca bir kadınım. Hem, gerekirse farklı yerlerde kalırız. Hayatımda bir kez olsun seyahate çıkmak istiyorum."

"Bilmiyorum."

"Bir düşün, lütfen!"

"Sen iyi bir dilenci misin? Orada birer dilenci olmamız gerekecek, biliyorsun değil mi? Bir milyon drahmi! Ne anlama geldiğini biliyor musun?"

"Sürekli rakamlardan bahsedip başımı mı ağrıtacaksın? Eminim dilenebilirim. Belki de iyi bir dilenci bile olabilirim, kim bilir? Denerim."

"Düşünmem lazım."

"Delphi dediğin kadar ünlü mü hakikaten?"

"Kesinlikle öyle. Namı Stonehenge'den Assuan'a kadar yayılmış. Belki tanrıların da yardımıyla, çok daha ötelere."

Tanrıların bize yardımı olduğuna dair en ufak bir inancı olmadığını söylemek geçti içimden, dilimin ucuna kadar geldi ama sessiz kalmayı tercih ettim.

Ertesi gün İon, onunla gitmemin mümkün olduğunu düşündüğünü söyledi. Bir haber göndermişti ve gelen cevap, pek de umutsuz değildi. Atinalıların ya da İon'un Atina'da ilişki kurduğu insanların, işlerini ayarlamak için birkaç güne ihtiyaçları vardı. Resmi bir davet gelebilirdi. Hiç kimsenin, Pythia'nın nasıl ağırlanacağı ya da deyiş yerindeyse, böyle bir şeyin, teolojik açıdan mümkün olup olmadığı hakkında bir şey bilmediğini sanıyordu. Pythia ve Delphi, birbirinden ayrılmaz gibi geliyordu insanlara; ama bunun anlamı bir üç ayımı daha, karlarla kaplı bir köyde, inzivada geçirmek zorunda kalmamdı.

İki gün sonra, İon cevabın geldiğini ve görüşün olumlu olduğunu söyledi. Gerçekten de Atinalılar konu üzerine düşünmüş ve olanakların muhteşem olduğuna karar vermişti! Hem böylesi daha önce hiç görülmemişti. Dört bir yana, gezginlerin mevsiminde Atina'ya bilicinin geleceğini haber etmeyi tasarlıyorlardı! Doğudan ve Mısır'dan gelecek olan Yunanlar bir tarafa, önü kesilmez Romalı akınlarını bile hesaba katmışlardı. Beni, Akropolis'in girişinde ve Pallas tapınağında törenle karşılayacaklardı. İon, çok doğaldır ki, Atina tapınağında Apollon'la kalacaktı.

Yazın son ayı da geçip gitti. Şehirde alışılmadık bir tenhalık olduğunu düşünmeden edemiyordum. Sahilde, babamın evinde rehberlerimizle buluşacaktık, daha önce hiç görmediğim bir araçta seyahat edecektim! İon'la, belki de ilk ve tek ciddi tartışmamız bu konuda oldu. Aracı önceden görüp incelemekte kararlıydım. Tentelerin altında, sarılıp sarmalanmış halde üç beş adım öteye taşınmakla, çok uzun yıllar önce tırmandığım o dik yokuştan aşağıya inmek, bunu atlatabildiğim takdirde Atina'ya kadar onca mesafeyi katetmek, birbirinden epey farklı şeylerdi. Sonunda isteğim gerçekleşti tabii ki. Araba, Delphi'nin kapılarından kilit eksik olmayan, gizli, ya da daha doğrusu kutsal binalarından birinden çıkartıldı ve inceleyebilmem için Pythia salonuna getirildi.

Çok ilginç bir şeyle karşılaştığımı söyleyebilirim. Dört tane tekerleği vardı; öndeki ikisi, dingille birlikte, iki yana az da olsa dönebiliyordu. Çok büyüktü ve her yanı özenle boyanmış, resimlerle doldurulmuştu. Apollon'dan bir iz yoktu üzerinde, ben de onun, Apollon mağarayı ve tapınağı ele geçirmeden önce yapılmış olduğunu düşündüm. O günlerde yapılmış olması gerektiğini söyledim ama hiç kuşku yok ki, çiftçilikle ilgili azıcık bilgi sahibi olan herkesin tasdik edebileceği gibi, yüzlerce kez tamir edilmişti. Üzerindeki resimlerin de her defasında elden geçirildiğini tahmin ediyordum. Resimlerden birinin, mağaradaki dev yılanın, Apollon'un zamanı gelince öldüreceği yılanın resmi olduğunu anlamak hiç zor değildi. Bir diğeri de koca anamız Gaia'nın resmiydi. Tüm bunları gördükten sonra arabanın –çünkü o gerçekten de bir arabaydı– güvenli olduğuna ve kendimi ona gönül rahatlığıyla teslim edebileceğime karar verdim. Aslına bakılırsa, Pythia salonundan daha iyi bakmışlardı ona sanki! Küçük Menesthia'nın Dionysos'un bilicisi sıfatıyla ona binmesine izin verdim. Mağaraya girmesinin uygun olmadığını, ama sütunlu girişin altında oturabileceğini, orada sorulan sorulara cevap verebileceğini söyledim. Tuhaf bir çocuktu. Kendi kendine, yine kendi tabiriyle, bir kendini "komik hissetme" hali türetmiş, kendini komik hissederek soruları rahat rahat cevaplamaya başlamıştı. Bir gün, soruyu soranın avuç içini incelemenin de faydalı olacağını, çünkü orada insanın geleceğiyle ilgili söylenecek çok şey bulunduğunu anlattı. Kaptan alınan suyla hiç kutsanıp kutsanmadığını sordum ona. Hayır dedi, annesi böyle kutsanırmış ama ona tehlikeli olduğunu söylemiş. Bu sayede, en azından Dionysos açısından, tapınağın, bilicilikle ilgisi olmasa da, ilginç insanların elinde olduğuna karar verdim.

Babamın eski evine yaptığım ziyaretin eğlenceli olduğunu söyleyemeyeceğim. Evin mirasçısı, ağabeyim, uzaklara gitmişti, ama o hep uzaklarda değil miydi? Son karşılaşma-

mızda birbirimizi tanıyamamıştık bile. Karısı oradaydı, şişman bir kadındı ve Pythia'dan korkuyordu. Korkusu beni çok memnun etti. Çünkü sürekli hor görülen küçük Arieka dışında o evle ilgili başka bir anım yoktu. Konumumun bana sağladığı ayrıcalıklardan nadiren haz alabildim; ağabeyimin karısıyla tanışmam, bana o hazzı yaşattı. İon halinden memnun görünmüyordu, geceyi evde geçirmemiz için ısrar etti. Atından inmek zorunda kalmış, bir köle hayvanı bayır aşağı çekerken, o yürümek zorunda kalmıştı ve şimdi ayakları ağrıyordu. Dahası tören alayı henüz hazır değildi. Gemiyle geliyorlardı ve Korinthos'ta biraz zaman geçirmeleri gerekmişti.

Ertesi sabah tören alayı sahile çıktı ve yola koyulduk. Gemiyle gitmektense, Megara üzerinden gitmeyi tercih ederdim, o zaman içim daha rahat olurdu. Gelgelelim, o sıra Atina ile Megara, sonu gelmez kavgalardan birine tutuştu. Roma hâkimiyeti altında bile pek ileriye gidememiştik bu konuda. Bir Pythia tanrının sureti kadar kutsaldır. Alcibiades'in küstahlığına sahip olmayan biri tanrı simgesine kötü muamele edemezdi. Ama Megara'lılar huzursuzdu, işte bu yüzden biz ve tören alayımız gemiyle Korinthos'a geçtik.

Karşı kıyıda bir şehir görmek, hele hele Korinthos'u görmek, başlı başına oldukça büyüleyiciydi. Ama çocukluğumda tanrıların evleri sandığım o binalar, meğer sahile yapılan ambarlardan başka bir şey değilmiş! Orada, bizi ağırlayacak Korinthos'lu dostumuz tarafından karşılandık. Evi ya da daha doğrusu sarayı, çok büyüktü. Ama rahattı, kapıyı Romalı askerler bekliyordu. Korinthos'u yakıp yıktıklarından, burada pek sevilmiyorlardı. Romalıların dostları da sevilmiyordu tabii –ki o dostlar arasında bizim dostlarımız da vardı– ve sonuçta şehirde gergin bir hava vardı. İonides onların, toprağın tuzu olduğunu söyleyip beni şaşkına çevirdi ve ne söylemeye çalıştığını anlayabilmek için, birkaç soru sormak zorunda kaldım. Her yana ulaşabilen rüzgârın taşıdığı bir

tohummuş. Ama ben şehirlerin kendi içlerindeki düzenleriyle pek ilgilenmem. Dostumuzun, çatımız için topladığımız bağışlara, cömert bir katkıda bulunduğunu söylemem yeter. Orada sadece bir gece geçirdik ve sonra yolumuza devam ettik, bir günlük uzun bir yol katettik; Eleusis'e vardığımızda hava kararmıştı, meşalelerin alevleri eşliğinde şehre girdik. Orada da iki gece geçirdik, ama anlatacak fazla bir şeyim olduğunu sanmıyorum. *Mystai** beni saygıyla karşıladı ve şimdi burada birer birer anmayacağım birçok imtiyaz sunuldu bana; üyeliğe kabul edilenler nasıl olsa bilir tüm bunları. Yine de ben bir açıdan hayal kırıklığına uğramıştım. Delphi ve Eleusis, tanrının sağ ve sol elleri gibidir. Belki de şöyle söylemek daha doğru: Delphi tanrının sesiyken, Eleusis tanrının elleridir! Ama şimdi tartışacak değilim bu konuları. Barış öpücüğünden sonraki günün sabahı, Atina'ya doğru yolumuza devam ettik.

Atina'yı bugüne kadar görmemiş olanlar sakin olsunlar. Nasıl biliniyorsa aynen öyle. Romalıların dokunmadığı birçok heykel var her yanda. Atina özgür bir şehir, onlar da bunu kabul edip duyurdu; Romalıları kastediyorum, hem de Senatolarında duyurdular bunu. Atinalılar eğer isterlerse silah taşıyabilirler, yine de, görebildiğim kadarıyla pek azı bu imtiyazdan yararlanıyor. Şehirde birçok köle ve birçok özgür insan var. Belli seviyedeki kadınlar, tıpkı biz Delphi'liler gibi, yüzü açık geziyor. Her şeye rağmen, öyle görünüyor ki sadece filozoflar, bilgeler ve uzmanlarla karşılaştık; yazarlar ve şairler de vardı elbette, gerçi o zamanlar aralarında öne çıkan yoktu sanki. Konuşmalarına çok özen gösteriyorlar; hatta bu yüzden, eskilerin ağzıyla konuştukları söylenebilir.

Bir kez daha saygıyla ve huşuyla karşılandık. Bu huşunun içtenlikle hissedildiğine inanmıyorum. Öyle görünüyor ki o muhterem beyefendiler, hissetmeleri gerekeni hissediyormuş

* Eski Yunan'da gizlilik içinde düzenlenen dinsel ayinlerin en ünlüsü olan Eleusis Mysterionlarında, üyeliğe yeni kabul edilenler. (ç.n.)

gibi davranıyorlardı, hepsi o kadar. Beni saran duygu mütevazılık değil, çekingenlik oldu.

Gelgelelim bir misafirin Parthenon'da, tanrıçanın o devasa heykelinin arkasına yapılmış odalarda ağırlanabiliyor olması kendi başına yeterince şaşırtıcıydı. Sağ elinde taşıdığı, Samothrake Kanatlı Zafer Heykeli'nin aslına uygun boyutlarda yapıldığı hesaba katıldığında, heykelin ne kadar korkunç olduğu anlaşılacaktır. Bir kere, ne açıdan bakarsanız bakın, gözünüze bir türlü olması gerektiği gibi, rahat duruyormuş gibi görünmez. Çünkü yukarıdaki o baş, vücudu göz önüne alındığında, fazla ufaktır, aşağıdaki o el ise o kadar büyüktür ki! Kutsal simge tanrıçanın kutsallığını ve gücünü ifade etmez, bunun yerine insana işaret ettiği şey, karıncaların, tanrıçanın uzuvlarını bir araya getirmek için ortaya koyduğu o içler acısı koşuşturmacadır. Sol kolunun altına aldığı mızrak, sıra kürekli kadırganın direğiyle aynı büyüklüktedir. Konuştuğum hiçbir Atinalı onu beğendiğini söylemedi. Beni bir kenara çekip, yontucunun, ifade ve düzenleme açısından imkânsızı zorladığı, ince ve jestlere dayanan ayrıntılardan bahsettiler. Ama ben genelde renkleri fazlasıyla parlak buluyordum, ne de olsa Delphi'nin, rengi solmuş, zaman tarafından "sade taş" rengi denebilecek bir renge indirgenmiş eski eserlerine gözlerim epey alışmıştı. Revaklardaki resimlerse başka bir mesele. Burada kendinizi kuşatma sırasında cayır cayır yanan İlium'da bulabilirsiniz. Aias'ın öfke dolu yüzüne bakabilirsiniz ve Nestor'un, gördüğü onca bahara rağmen nasıl da dinç olduğuna şaşabilirsiniz.

Sanırım seyahatlerimin hatıralarıyla kendimden geçiyorum. Sonuçta, doğduğum evden ilk kez birkaç mil uzaklaşmıştım ve aslına bakılırsa bir daha böyle bir şansım olacağını da düşünmüyordum. Hem gidecek neresi vardı ki benim için? Atina'yı görmüştüm ve zaten Delphi'de yaşıyordum. Yola devam etmemin zamanı gelmişti.

Ziyafetlerde bol bol eğlendik. Hanımefendiler taburelerde oturmaktansa boylu boyunca yerdeki sedirlere uzandılar ve genelde yüzleri açıktı, tıpkı biz Delphi'li kadınlar gibi. İnsan kendini ileri bir medeniyetin parçası olarak görüyor. Ben, tabii ki, konumum gereği, zaman zaman şalımla ağzımı örtmek zorunda kaldım ama bana öyle geliyor ki hanımefendiler benim bu tavrımı ince ve son derece uygun bir hatırlatma olarak değerlendirdiler. Arkhon'un karısı bile. Ziyafetlerin belli bir anında –çok büyük ziyafetlerde değil tabii ki– İonides kalkıp konuşuyordu. Atina usulü, sanki tesadüfen laf ona gelmiş gibi yapılıyordu bu iş. Biri kalkıp laf arasında, dedesinin bir zamanlar biliciye sorular sorduğundan bahsediyor, şundan ya da bundan ne kadar da etkilendiğini anlatıyordu. Arkasından İonides'e, Delphi'de karşılaştığı insanlar hakkında sorular soruluyordu. Bu durum İonides'e, Roma diktatörü Sulla'nın adını anma fırsatı veriyordu; adamın çürüyen binaları görünce attığı kahkahayı anlatıyordu herkese; Yunanlar inşa etmekte güçlük çekmez, ama korumayı bir türlü beceremez dediğini anlatıyordu. Çatımızın çökme tehlikesiyle yüz yüze olduğu böylece dile geliyordu. Bir keresinde, tam da bu noktada, uyanığın biri araya girdi, "Ne diyelim, sevgili Yüksek Rahip, Aeschylus işini bilmiyor muydu yani!" dedi. Bu soğuk hava dağıldıktan sonra, kuşkusuz çok daha güzel görünen genç bir hanımefendi –ki sanırım bizim hetaera dediğimiz kadınlardan biriydi– bana bir şeyler söylemek istediğini ama cesaret edemediğini söyledi. Çünkü herkes, neye benzediğini öğrenebilmek için merakla bekliyordu. Bu cesur tavır, gerçek bir Atina sohbeti başlattı o noktada. Yabancıların asla anlayamayacağı –en azından ben hiç anlamadım– imalarla ve parlak çıkarımlarla dolu, tanrılar hakkında uzun bir tartışma oldu. Neden bahsettiklerini anlamıyordum. Bence tüm bu sohbetler, inceden kutsal değerlere saygısızlıktı; başka türlü görmem mümkün değildi onları. Hakikaten, bir keresinde, benim gözümde güler yüz-

lü bir alaycıdan başka bir şey olmayan bir genç adam, İonides'i kehanet uydurmakla suçladı. Ardından ani ve en azından benim gördüğüm kadarıyla, tüyleri diken diken eden bir sessizlik geldi. İonides, hiç istifini bozmadan, yalan söyledi.

"Bugüne kadar, tek bir söz bile uydurmadım ben. Sanırım, aramızda örtüsüyle ve sessizce oturan kişiden dolayı, bilicinin esin kaynağı hakkındaki tartışmamızı fazla ileri götürdük. Ama daima ne duyduysam onu söylediğimi eklemeden edemeyeceğim, duyduğum şeyden emin olamadığım zamanlardaysa hiçbir şey söylemem. Biliyorsunuz tapınağımız bu aralar, zaman zaman eski usule, heksametreyle konuşma geleneğine dönüyor. Ben yalnızca bir aracıyım. Ben şair değilim ve o mısraları asla kendi başıma yazamazdım. Onlar tanrıya aracılık eden, saf ve kutsal bir ağızdan çıkıyor."

Sessizlik uzadıkça uzadı. İddiasındaki kutsal değerlere yönelik bu nihai saygısızlığı İonides'in yüzüne vurmak geçti içimden. Ama yapmadım bunu. Nasıl yapabilirdim ki? Hem sessiz kalmamın başka sebepleri de vardı. Burada bir ateist konuşuyordu; onu çok yakından tanıyordum, sözlerinde son derece samimi olduğunu görebilecek kadar yakından tanıyordum. Söylediklerine kendisi de inanıyordu, bundan eminim; onu tanıyorsam, bu böyleydi. Yani İonides, o sinik, dinsiz, düzenbaz yalancı tanrıya inanıyordu!

Sanırım zamanla hepimiz değişiyoruz. Olymposlulara inanmıştım, on ikisine birden. Peki şimdi ne kadar inanıyordum, İonides'in uydurmalarını dinlediğim bunca yılın ardından, şimdi ne âlemdeydi inancım? Tanrının bana tecavüz ettiği gerçeğini aklımdan hiç çıkarmadığım o yılların, yarım yamalak bir inançla geçirdiğim; inandığım şeylerin yaşayan gerçekler olduğu hakkında bıkıp usanmadan kanıt aradığım onca yılın ardından hâlâ inanıyor muyum? On iki tanrı, eğer o dağın tepesinde yaşamıyorduysa bile, belki başka bir yerde, başka bir âlemde, hatta belki daha yüksek bir dağın tepesinde yaşıyorlardır diye teselli aradığım onca yılın ardın-

dan, ben ne haldeydim? Benim için çok fazlaydı bu kadarı. Konuşmadım, sessiz kalmayı tercih ettim, yüzümü tamamen örttüm.

İonides, bunu kasten yaptığımı düşündü. Halbuki düpedüz utançtan yapmıştım ben bunu.

Konuşmasını sürdürdü. Kendimi toparlayıp İonides'e yeniden kulak verdiğimde, sıkıntılı konuyu çoktan atlatıp, dinsel huşudan servetle gelen saygıya geçmişti. Evet, utana sıkıla da olsa, özenle seçtiği vurgularıyla, diyordu ki tapınak, dilenmeye mecbur kalmış! Bu seçkin topluluğu, sefil maddi kaygılar, maddi meseleler hakkında konuşarak sıkmak, aklının ucundan geçmiyordu! Yine de işte gönlünden bir şeyler kopan varsa...

Evet, gerçekten gönüllerinden kopuyordu. Arkhon bir sivri uçlu kalemle tabletlerini istedi ve hemen bir hesap çıkardı bize. Diğerleri de sözler verdi. Kadınlar mücevherlerini bağışlamayı vaat ettiler. Silahsız Atina'nın başka güçleri olduğu açıktı.

"Öncelikle gezginler," dedi İonides Mars alanından dönerken. "Üniversitenin de büyük payı var tabii. Atina bugünlerde kocaman bir üniversite gibi. Bu kadarı yeter tabii."

"Burası bir yontucunun atölyesine benziyor. Tüm bu baş döndürücü kahramanlar ve tertemiz, çırılçıplak bu sunaklar!"

"Sözünü etmişken söyleyeyim. Sevgili Hanımefendi, bu gibi toplantılarda biraz –Arkhon'un ne söylediğini hatırlıyor musun?– biraz daha, şey, kâhin gibi davransan, olmaz mı? Tabii ki öylesin, ama insanlara ara sıra, Delphi'de yaşayan bir tapınak bulunduğunu, onun ülkemizin ve dünyanın refahı için vazgeçilmez olduğunu hatırlatmak zorundayız."

"Öyle mi ki?"

"Yorgunluğuna veriyorum. Ama n'olur, çatıyı aklından çıkarma!"

Atina'da on gün geçirdikten sonra Atinalının gerçekliği hakkında bir şeyler öğrenmeye başlamıştım. Uzmanları tuhaf olmasına tuhaftı, ama yine de harikuladeydiler. Saygı ve anlayışın yumuşak ve eğlenceli sıcaklığı beni hiç bu kadar kuşatmamıştı. Öğrencileri kibardı. Çoğu, Roma'dan Atina'ya öğrenimlerini tamamlamak üzere gönderilmişlerdi. Bazıları Yunandan çok Yunandı. Tıpkı, söylemeye utanıyorum ama Romalı taklidi yapan şu zavallı Yunanlar gibi. Zamanımızı Atinalıların en soyluları arasında geçirdik, ama bir milyon drahmiye biraz olsun yaklaşamadık desem yeridir. Kimi zaman gerçek bir saygıyla karşılandık, hatta bazen gerçek inanç bile çıktı karşımıza. Bizi samimiyetle sevdiğini iddia eden birçok insan da gördük, ama ne yazık ki, çok az para bulabildik.

İonides, umudunu günden güne yitiriyordu. Bıkıp usanmadan, toplanan miktarı kaydettiği kâğıtlara yazıp çiziyordu. Bir gün o güne kadar topladığımız miktarı bir araya getirdiğimizde karşımıza nasıl bir şey çıkacağını öğrenmeye karar verdi. Uğraştı da uğraştı ama sonunda durmadan farklı sonuçlara vardığını itiraf etti. Bir matematikçinin yardımını almak için üniversiteye gitti, benim de bir işe yaramayacağımı anlamıştı çünkü.

"Sevgili dostum," dedi matematikçi, "esnafa sorsan daha iyi ederdin. Hesap tahtasını kullanır, hemencecik cevap verirdi sana."

Ama İonides ısrar etti, topladığımız ufak bağışların miktarının herkesçe bilinmesi hoş bir şey olmazdı. Matematikçi, toplama dediği işlemi yapmak zorunda kaldı. Beşer onar, on ikişer sayıp, su saatiyle yaklaşık bir saat sonra, bir sonuca vardı.

"Biz buna parmak hesabı diyoruz," dedi.

İonides, toplamı gördükten sonra bir süre sessiz kaldı. Uzman, bir yorum daha yapmaya kalktı ama son anda fik-

rini değiştirdi, sustu; ona teşekkür ettik ve ayrıldık. İonides çok üzgün görünüyordu.

"Bu iş böyle gitmeyecek," dedi. "Ne yapacağımızı bilmiyorum. Dionysos bizim son şansımız."

Sadece son şansımız değildi o, Atina'daki son durağımızdı aynı zamanda. Tören alayıyla sunağının başına kadar gittik ve ona adak sunduk.

Küçük bir alaydı bizimkisi ama etrafımızı büyük kalabalıklar sardı. Şehrin asıl sakinlerinin daha bir farklı olduğunu ilk kez bu vesileyle anladım. Çok köle yoktu etrafta. Atina özgür insanları tercih ediyor. Sanırım bu ileri bir medeniyet. Gerçi şu kölelik meselesi benim kafamı biraz karıştırıyor. Kitaplıktaki Perseus'u hatırlıyorum, halinden o kadar memnundu ki, "özgürlüğü" ciddi bir güvensizlikle karşılıyor, sanki ona inanmıyordu. Sonuçta, eğer kölelik özgürlüğün kısıtlanmasıysa, hiç kuşku yok ki, mesela maden ocaklarında birçok gerçek köle var. Hem, bunun dışında, sabanı olup da öküzü olmayan insanlar da var ve bu yüzden sabana kendilerini koşuyorlar. Bir söz vardı aklımda, bilmem hatırlayabilecek miyim, İonides söylemişti bir gün. Evet, hatırladım. Mertebe demişti, mertebe meselesi. Bir adam bir diğerine iş yaptırabilir. Ama insan için iş, alçak kölelik mertebesinden başlar ve ta –Perseus'un durumunda olduğu gibi– gönüllü olarak, sevgiyle yapılan, insanla işi arasında bir tür evliliğe kadar gider. Her halükârda, hepimizin tanrıların ya da tanrılar ideasının köleleri olduğumuz veya iş oraya kadar varırsa, yasaya tabi olduğumuz söylenebilir. Kısıtlanma hayatın bir gerçeğidir. Evet, kafam biraz karışık benim. Bir keresinde İonides, "Üçayağa tırmandığında, sen dünyanın en özgür insanısın," demişti bana. Bu sözleri duyduğumda gözyaşlarına boğulduğumu, ama sebebini kestiremediğimi söylemiş miydim daha önce? Şimdi biliyorum. Tanrının ya da tanrının ideasının kölesiydim ben. Kitaplıkta okuduklarımdan sonra, görüyor musunuz nasıl

da bilgili bir insan olup çıktım! Evet, Platon'dan, tüm bu idealar, Platon'dan.

Dionysos tapınağına giden tören alayı hem zafer hem de felaketti. Alay, kalabalığın görüş alanına girer girmez adamın biri bağırdı, "İşte, işte orada!" Bir kadın feryadı bastı ve yere kapaklandı. Sonra kalabalık çıldırdı. Kültürlü Atina'nın ahalisi, bu yüzü gözü örtülü kadını görünce, ne yapacağını şaşırdı. Sopalarıyla etrafımızı saran, polis vazifesi gören, uzun boylu İskitli okçu köleler onları savuşturdu, ama sanırım ezilip canımızdan olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştık. Disiplinli bir topluluğun bu kadar işe yarayabileceğini hiç düşünememiştim daha önce. Gerçekten gaddardılar. Kırılması gereken bir kafa varsa, tereddüt etmeksizin, kırıveriyorlardı. İlerlemek için yerdeki bedenlere basmak gerektiğinde, mızrakları ve kalkanlarıyla, süslü, kocaman miğferleriyle o ağır adamlar, adımlarını sakınmadan, insanları ezip geçiyorlardı ve gitmemizi istedikleri yere taşıdıkları bizler de, kan revan içindeki insanları eze eze yolumuza devam etmek zorunda kaldık. Tapınağa bir türlü varamadık, sonunda başladığımız yere geri döndük. Bedenler bir süre düştükleri yerde kaldı, çünkü boğucu gökyüzü kar göndermişti. Dionysos'un rahibi, sonradan duyduklarıma göre, o bedenleri şöyle bir süzüp, tanrıya takdim edecek başka bir şeye ihtiyaç olmadığını söylemiş. Ama o sırada biz, çoktan eve doğru yola koyulmuştuk.

Havanın bozduğunu göz önüne alsak bile, şunu eklemem gerekiyor ki, şehirden ayrılışımız, şehre varışımız kadar gösterişli değildi. Orada şehirden ayrılan misafirler, görmezden geliniyor. Kovulmak bile bu kadar sıkmaz insanın canını. Ufak bir muhafız kafilesi şehir hudutlarına kadar bize eşlik etti, hâlâ kar yağıyordu. Hudutta, Eleusis'ten gelen temsilciler tarafından karşılandık. Onlar olmadan yolumuzu bulmanın imkânı yoktu. İonides'in bana sonradan anlattıklarına göre, her ne kadar eğitimli kimseler, tek sorumlunun,

bizim tamamıyla gözden kaçırdığımız şu Pan olduğunun bilincinde olsa bile, Atina halkının cahil kesimi –ve özellikle de kadınlar– benim, yani Pythia'nın, sokakta insanların katledilmesine sebep olduğuma inanıyormuş. Eleusis'liler bize barınacak bir yer verdi ve karnımızı doyurdular, gerçi biraz gönülsüz görünüyorlardı, bizden korkuyorlardı. Megara, Atina'nın bizi ihmal ettiğini vurgulamaktan geri durmamak için, bize eşlik edecek birilerini gönderdi. Dediler ki yolda saldırıya uğrayabilirmişiz. Soğuk hava haydutları çileden çıkarıyormuş.

Sonunda Megara'lıların, bizi evimize kendi şehirlerinden geçen yoldan götürmektense, Korinthos hudutlarındaki kırlarda, çobanın keçi sürüsünü gütmesi gibi güttüğünü anladık. Korinthos'lular, bizi giderken ağırladıkları gibi dönerken de ağırlamayı kabul etmişti. Bir kar fırtınası eşliğinde Korinthos'a girdik ve Korinthos'lu dostumuz için bizi ağırlamak hiç de zor olmadı, çünkü kala kala dört kişi kalmıştık. Megara'nın gönderdiği adamlara, hudutta Korinthos'luların bizi karşılayacağı, bu yüzden tek bir Megara'lının bile daha öteye geçmemesi tembih edilmişti. Aslına bakılırsa Korinthos ile Megara'nın maksatları birbirine aykırıydı, ama bu bütün komşu şehirler için geçerli değil miydi?

Korinthos'lu zengin dostumuz bize çok nazik davrandı. Kaptan karşı kıyıyı göremediği sürece, herhalde korkusundan, gemiye binmemize izin vermedi. Sıcak suyla banyo yapabildik, sonra bir güzel ovdular her yanımızı, müziklerin de en az yemekler kadar iç açıcı olduğu ziyafetlerde doyasıya eğlendik. Banyodan çıktıktan sonra yatağımın üzerinde öyle bir elbise buldum ki, şaştım kaldım. Hiçbir Pythia giymemişti daha önce böylesini; ancak Korinthos cennetindeki bir tanrıça giymiş olabilirdi. O elbiseyi giyemedim. Onu giymem uygunsuz olurdu. Bunun üzerine biliciye yaraşır tarzda, donuk renkli bir entari giymek zorunda kaldım. Tanrının dostumuza şans, uzun bir ömür ve açık bir talih

bağışlamasını öyle çok istedim, bunu sağlayabilmeyi öyle çok diledim ki! Ama zaten talihi açıktı ve onun kadar çok yiyip içen bir insana, uzun ömür vaat etmenin akıllıca olmadığına karar verdim. Ama ne yazık ki, zavallı, gizliden de olsa hayatını cinlere adamıştı. Salonlarının dört bir yanında Olymposluların simgelerini ve hatta heykellerini saklıyordu, gerçekten dindar bir adamdı ve bilicilere inanıyordu. Onun deyimiyle, iki drahmiyi bir araya zar zor getirebildiği günlerde, dünyanın en ünlü tapınaklarını gezmişti, ama serveti büyüdükçe göbeği de büyümüştü ve göbeği büyüdükçe de tembelleşmişti. Armağanını giymediğimi görünce hayal kırıklığına uğradı. Ne kadar minnettar olduğumu söyledim, elbiseyi daha münasip birinin giymesi, beni çok mutlu edecek dedim. Biraz atıştırdık ve sonra sevgili dostumuz el çırptı ve –o da ne!– içeri hayatımda gördüğüm en güzel kız girdi. Bir tanrıça gibi süzüle süzüle, reddettiğim elbiseyle, altından yaldızlı bir elbise! "Eğer," dedi, "sizi bir kraliçeye layık olan elbiseyi giymeye ikna edemediysem, izin verin, en azından size bir taç hediye edeyim, Hanımefendi." Böylece başka bir köle girdi içeri. Bir yastık üzerinde tacı taşıyordu. İnce dallardan, sallanan kırılgan yapraklar ve çiçeklerden oluşan o güzelim altın taçlardan biri. Bir, bilemedin iki onstan fazla altın kullanıldığını sanmıyorum ama gösterişe kaçmadan, inceliğiyle altının doğasını ve ruhunu nasıl da ortaya koyuyordu. Neler neler geçti içimden; doğru insanın, belki bir Olympias'ın, hatta belki de Helen'in başında olsaydı, o narin güzellik, bakan herkesi gözyaşlarına boğardı. Aniden bir şey geldi aklıma, dilime hâkim olamadım, söyleyiverdim, hem de sözler dudaklarımdan alışık olduğum gibi, yani heksametreyle döküldü; Menelaos'un, elinde kılıcı, dumanlar içindeki İlium'un önlerinde, kabahatli karısı Helen'e nasıl seslendiğini ve başında bu taçla, Helen dumanların içinden çıkınca kılıcının nasıl yere düştüğünü anlattım. Fazlasıyla çağdaş bir şiir olmuştu ağzımdan çıkan. Korinthos'lunun

ağzı açık kaldı, şiiri kimin yazdığını sordu. Düşüncesizce, şiir beni kendimden geçirdiğinden belki, yazanın ben olduğumu itiraf ettim. İonides'in yüzü soluverdi, Korinthos'lu da sessizliğe büründü. Sözlerimi telafi etmek için, Pythia'nın aşırı yoğun bir iletişim yüzünden canından olmasını engellemenin biricik yolunun, mısraların diliyle, heksametreyle konuşması olduğunu söylemeyi düşündüm. Ama genç kız tacı da takabilir miydi başına? Böylece adam kıza, tacı başına takmasını söyledi ve o zaman gerçekten görülmeye değer bir görüntü çıktı ortaya. Sonra nedense, Helenlerle barbarları birbirinden ayıran şeyin, bu tacı yapabilme becerisi olduğunu düşündüm; görüldüğü gibi Helen sanatı bir kadını, altının maddesiyle değil, özbeöz ruhuyla taçlandırabiliyordu. Ama sonra Korinthos'lu araya girdi, avludaki diğer misafirinin, ki Lucius Galba'nın yardımcısıydı, efendisinin geç olsa da bize katılacağını söylediğini iletti. Korinthos'lu geri döndükten sonra, hizmetçi kızı elbisesi ve tacıyla birlikte savdı ve bize dönüp seyahatimizin nasıl geçtiği hakkında sorular sordu. İonides dönüşümüzün hayal kırıklığı yarattığını itiraf etmek zorunda kaldı. Korinthos'lu ayrıntıları öğrenmek için ısrar etti, İonides utançtan kızaran yüzüyle gereken miktarın ne kadarını toplayabildiğimizi söyleyince, adam "Nasıl olur!" diye feryadı bastı.

Bir an tereddüt etmeden, tabletlerinin hazır edilmesini söyledi ve bir şeyler karaladı. Sonra karaladıklarını İonides'e gösterdi; İonides'in yüzü sarardı, soldu ama sonra yine kıpkırmızı kesildi.

"Tanrıların işi bu!"

Tam o sırada, odanın dışından bir konuşma duydum, hem de açık seçik. Hizmetçiler kendi aralarında konuşuyorlardı ve akıllarındaki her neyse dile getirmek için iyi ya da en azından yeterli sebepleri vardı, ama ziyafet verilen salonda seslerin nasıl yankılanacağı akıllarının ucundan geçmemişti.

"Kayıkçının küreği."

Korinthos, Delphi'ye gidişte geminin kalkış noktasıydı. Korinthos'tan başlayan birçok yol vardır, Roma'ya giden onca paranın rotası bile buradan, Korinthos'tan başlar. Ama bu sözler kafamın içinde yankılandı ve kara kedi gören her köylü kadın gibi ben de fazlasıyla korktum. Derken İonides tabletleri bana iletti ve Korinthos'lunun, çatımızın tamiri için gereken paranın eksik olan kısmını tamamlamaya karar verdiğini gördüm. İonides bir türlü hayranlığını ve minnettarlığını ifade edemiyordu; sözlerin, bunları ifade etmeye yetmeyeceğini anlatırken, o kadar nazikti ki, Korinthos'lu zevkten dört köşe oldu, göbeğini titreterek kahkahalarla gülerken, İonides'e heksametreyle konuşmasını tavsiye etti. Ziyafet salonunda sarf edilen sözlerin ne derin anlamı vardı, sözlerin arkasına toprağın altındaki su gibi gizleniyorlardı ama o sıra onları bulmaya çalışan yoktu. Korinthos'lu yanındaki güzel kızı öyle bir okşuyordu ki, kızın o satılık kölelerden biri olduğunu düşündüm. Zaten ailesi olmayan bir adamın, nasıl olur da ev kölesi olurdu? Tuhaf biçimde, beni çok kıskandırdı bu olay, böyle bir güzelliğe bu kadar hoyrat muamele etmenin doğru olmadığını hissettim, her ne kadar kızın bir itirazı olmasa da. Kızı salıverdi, koşup üstündeki o elbiseyi çıkarmasını buyurdu.

"Makedon işi," dedi, "ve çok eski. İlah Büyük İskender'den bile önce kraliyet ailesine ait olduğu söyleniyor."

Şöyle düşündüm ben de; kız da altındı, insani bir altından yapılmıştı, toprağın altından özenle çıkarılmış, güzelce işlenmişti. Eğer o kızı bana verseydi, hiçbir annenin yapamayacağı kadar iyi bakardım ona! Lucius Galba'nın, güney Yunanistan'ın koruyucusunun ismi okundu ve hep birlikte ayağa kalktık.Adam salondan içeri fırtına gibi girdi. Yoğun kar yüzünden gecikmişti. Onu getiren aptal adam – bir kayıkçı olduğu ortaya çıktı çok geçmeden– kar inceden yağarken, gözlerinin ve kulaklarının donduğunu, dümeni düz tutamadığını iddia etmişti. Halbuki sıradan birisi dahi

tereddütsüz, kuzeydoğudan güçlü bir rüzgâr estiğinde tüm yapması gerekenin rüzgârı iskeleden almak olduğunu söyleyebilirdi. Toparlandı ve bize de oturmamızı söyledi. Biz otururken, salonun ortasında koca pelerini havada salındı ve ışıklar canlandı. Yanımızda uzun kalmadı. Bana karşı, ezik gibi olmasa da, son derece nazikti. Romalıların birçok batıl inançları var ve bunun belli olmasına aldırmıyorlar. Ama onunki dindarca bir huşu da değildi. Batılı barbarların böyle huyları olduğunu hiç sanmıyorum. Yemeği ve içeceği önüne konur konmaz, acayip sorular sormaya başladı bize.

"Siz, Hanımefendi, gittiğiniz her yerde bilicilik yapabiliyor musunuz?"

"Hayır, Propraetor."

"Peki niçin?"

İonides nazikçe bu komik konuşmaya dahil oldu.

"Hangi bilici yapabilir ki, efendimiz? Cumae'li Sibylla'ya mağarasını terk etmesini söyleyebilir misiniz? Ya da Dodona'nın meşelerinden birine, köklerinden kurtulup sizin isteğinizi yapmasını buyurabilir misiniz? Çok doğaldır ki sizin gibi bir yönetici bir meşeye böyle bir emir verebilir ve meşe de kimden emir alacağını bildiğinden isteneni yapabilir; hem bir de şeyler var..."

"Kim bu?"

"Ben de tam tanıştırma faslına geçecektim," dedi Korinthos'lu. "Bu İonidesoğlu İonides, Apollon'un başrahibidir ve bu da Pythia, Delphi'nin Pythia'sı."

"Oturmak yerine erkek gibi uzanan kadın görmemiştim daha önce."

"Muhterem Hanımefendi," diye başladı söze İonides buz gibi bir sesle, "kendi yasasını kendisi koyar, tanrıdan başka kimseye de boyun eğmez."

"Benim çöplüğümde ötmez bunlar," dedi Lucius Galba. "Eğer bana bilicilik yapmayacaksa, bu onun tercihi. Ama

tüm Yunanlar gibi, o da bana boyun eğmek zorunda. Ve sen, evet şimdi hatırlıyorum. Sen güvercin bakıcısısın."

İonides kızarıp bozarmadı ama kyliks*'indeki şaraptan, titremeye başladığını anladım.

"İlginiz beni onurlandırdı, efendimiz."

"İlgim kaybolmayacak."

"Müzik," dedi Korinthos'lu. "Hadi biraz müzik dinleyelim. Müzik diyorum, ne dersiniz?"

Bir oğlan sesiydi, kızın tacının altını gibi tatlı ve masum bir sesti. Gözyaşlarım için yeter de artardı bu kadarı. Ama onlara hâkim olmaya çalıştım. O cüretkâr barbarın yanında fazlaca kadınsı görünmek istemiyordum. O kendi payına sustu ve müziği dinledi. Şarkı tatlı bir sonla bitti. Yankılar da kesildiğinde Lucius Galba başını sallamaya başladı.

"İnsanı iyi eğlendiriyorsunuz. Bunu asla inkâr etmedim."

"Peki inkâr ettiğiniz şey nedir efendimiz, söyleyin bize," dedi İonides çekingen bir edayla.

"Bir adamın, meşru yönetime karşı isyanı körükleme hakkı."

"Ah," dedi İonides, "tabii ya. Ama şu meşru yönetim dediğiniz şey nedir acaba? Tarih, bana her zaman, birbiri üzerine yığılan meşru yönetimlerden ibaret gibi gelmiştir. Hepsine birden boyun eğmek mümkün değildir, koşullar sizi sonuncuya boyun eğmeye zorlayacaktır. Eh, bu durumda, her şey açık değil mi?

"Öyle umuyorum," dedi Propraetor kasıla kasıla, "gerçekten öyle umuyorum."

"Müzik başlasın," dedi Korinthos'lu. "Biraz daha müzik dinleyelim. Melissa'ya iyi kız olup geri dönmesini söyleyelim, ne dersiniz?"

Oğlanın sesi yükseldi ve kız, altın elbisesi ve tacı –altın elbisem ve tacım– üzerinde, geri geldi. Korinthos'lu hiç çekinmeden, bir baş işareti yaptı ve kız bir anda diz çöktü.

---

* Eski Yunan'da hafifçe kıvrık, yatay kulplu kupa. (ç.n.)

Propraetor'a gülümsüyordu. Bir an, sanki Romalının gözleri kaydı gitti, kyliks'ini kaldırdı ve şarabını bir dikişte içti, sonra kupayı arkasına fırlattı.

"Sek," diye mırıldandı Korinthos'lu. "Sek, siz ne dersiniz acaba?"

"Sek," dedi İonides. "Varsın yağsın kar. Varsın essin rüzgâr. Boğulsun ortalık."

Propraetor, daha şarkı başlamadan kızı yanına çağırdı ve sedirde onun için ayırdığı yere oturttu. Sek şarabını onunla paylaştı. Korinthos'lunun gözleri ışıl ışıl oldu, başıyla bir işaret yaptı ve benimse başım dönmeye başladı. Kız gözlerini Lucia Galba'dan ayırmıyordu. Bizim orada bulunmamız pek uygun değildi. Korinthos'lu müziğin devam etmesini buyurdu ve dansçıları çağırdı. Dansçılar hoplaya zıplaya, taklalarla içeri geldi; borazanlar çılgınca bir gürültüyle ötmeye başladı ve ben kıskandım. Gürültünün, dansların, hazların ve içkinin ortasında, kutsallığı ve saygınlığı görmezden gelinen basit, yaşlı bir yaratıktım. Şarkı söyleyen oğlan şimdi İonides'in kulağına bir şeyler fısıldıyordu. Meydan okurcasına, önümdeki boş kyliks'i havaya kaldırdım ve biri gelip aldı. Hemen sonra kyliks geri döndü, ağzına kadar doluydu ve şimdi şarabın rengi daha bir koyuydu; sekti. Şarabı bana uzatan adam diz çöktü ve beyaz dişlerini göstere göstere sırıttı. Siyahiydi. Kim olduğumu, ne olduğumu hatırladım; aklım başıma geldi. Ayağa fırladım ve haykırdım.

"Tanrıların şerefine şarap döküyorum!"

Bir kyliks dolusu şarabı yere, sedirimin hemen önüne döküverdim. Tiyatrodaki seyircileri çileden çıkarabilecek bir sahneydi belki ama, beni küçük düşürse de, gerçeği itiraf etmeliyim, hareketim Korinthos'lunun ziyafet salonunda hiç ciddiye alınmadı. Dansçılar danslarına devam ettiler, borazanlar bir an bile susmadı. Propraetor, zevkten dört köşe, kılını bile kıpırdatmadı ve oğlan İonides'e hikâye anlatmaya devam etti. İkisi yaramaz çocuklar gibi kıkırdamaya baş-

lamıştı. Beni kurtaran Korinthos'lu oldu. Ayağa kalktı ve elimden tutup beni avluya götürdü, evin kâhyası beni teslim aldı. Uyuyacağım yeri gösterdi.

Sonraki sabah, hava buz gibiydi ama açıktı. Suyun ötesinde Aitolia'nın tepeleri beyazlar içindeydi. Küçük topluluğumuz bir araya geldi. Propraetor bizimle gemiye kadar gelmedi, bu görevi Korinthos'luya devretmişti. Bize evin avlusunda veda etti. Öyle dost canlısı bir uğurlama olduğu söylenemez. Bana tüm söylediği, "Hoşça kalın, Hanımefendi. İyi yolculuklar," oldu. Ama İonides'le vedalaşırken sözünü sakınmadı.

"Hoşça kal, İonidesoğlu İonides, Apollon'un rahibi. Sana bir tavsiyem olacak; bana kalırsa dini sorumluluklarına sıkı sıkı bağlanmalısın."

O zaman bazı şeyleri daha iyi anlamaya başladım. Daha önce göremediğim için kör olduğumu düşüneceksiniz. Ama insan gizli müttefiklerle isyankârları aynı kefeye koyamıyor işte. İnsan tanıdıkları arasında böyle şeylere rastlayabileceğini düşünemiyor her nedense.

Kürekçilerin çabasıyla, karşı kıyıya sakin sakin geçiyorduk. İonides'i kaygılı sorularımla bunalttım, ama nafile.

"Bırak bunları, Arieka. Bu tür şeyler kadınlar için değil."

"Pythia için bile durum böyle mi?"

"Evet, onun için bile durum böyle ya da en azından altı kürekçi ve bir kaptanın duyabileceği mesafede, böyle olmak zorunda."

"Yöneticimiz hakkında ne düşünüyorsun?"

"Her yönüyle muhteşem bir adam. Ne bekliyordun ki?"

"Ben, şey, düşünüyordum da, onların..."

"Ne?"

"Yok bir şey. Taç muhteşemdi. Ve şu kız. Böyle bir güzelliğin satın alınabileceğini düşünmek!"

"Oğlan niyeti bozuk küçük bir piçti."

"Ondan hoşlandığını düşünmüştüm."

İonides bana karşılık vermedi ama ben onun dudaklarında malum titreyişi gördüm ve anladım ki, artık konuyu değiştirmenin zamanı gelmişti.

"En azından çatı için gereken parayı toplayabildik."

"Umarım kar yüzünden durum daha da kötüleşmemiştir."

"Bakalım, göreceğiz yakında."

Pek de yakın değildi çatının halini görmemiz. Kutsal arabamızı sahile getirtmek çok güç oldu. Buzlu yolu tırmanması için gerekli sayıda at bulmak, daha büyük sorunlar doğurdu. Bazen bir fukara gibi yürümek zorunda kaldım, aslında iyi de oldu; en azından biraz ısındım. Kar yeniden bastırdıktan ve rüzgâr şiddetlenip kar tanelerini enine savurmaya başladıktan sonra, arabada otursaydım, herhalde oracıkta donar ölürdüm.

VIII

Pythialar salonuna vardığımızda, içeri benimle birlikte girmesi için İonides'i yanıma çağırdım. Daha ne olduğunu anlayamadan, kapı arkamızdan kapandı. Ters giden bir şeyler olduğunu seziyordum. Rüzgâr hâlâ esiyordu. Öyleydi işte. Salonun bir köşesinde bir kar yığını vardı. Küçük Menesthia ortaya çıktı, beni görünce gözyaşlarına boğuldu. Evet, çatı çökmüştü; en azından bir kısmı. Küçük kız ne yapacağını bilememişti, kâhya kadın da öyle. Perseus'un odun ve branda bezi yardımıyla çatıdaki deliği kapatmayı düşündüğünü anlattı, ama deliği doğru dürüst tıkayamamıştı. Çünkü bir tuğlayı yerinden oynattığında, tüm çatı oynamaya başlıyordu. Sonra Perseus geldi ve daha felaketin yarısını gördüğümüzü söyledi. Kitaplığın çatısı da çökmek üzereydi. Gidip görebilir miydik? İonides beni yerleşmem için daireme kadar geçirdi ve sevinerek gördüm ki orası bir zarara uğramamış. Yine de tanımlayamadığım bir tür evsizlik hissine kapılmıştım; öyle ya, artık bir çatımız olmadığını biliyordum. Hemen sonra İonides, Perseus ve vakıf başmarangozunun eşliğinde geri döndü. Marangoz, çatıya biriken karı temizleyip, ona işe bir an önce başlama şansı versek bile, kutlamalara kadar asla bitiremeyeceğini söyledi. Ama hava,

buna izin verecekmiş gibi görünmüyordu ve şu durumda... İonides ona birçok soru sordu ve adamdan öğrenebileceği her şeyi öğrendi. Sonra adamı savdı ve kararın ona bildirileceğini söyledi. Sonra dedi ki:

"Acaba sizinle özel olarak görüşebilir miyiz?"

"Tabii ki, Kutsal Rahip. Menesthia, evladım, kes sızlanmayı. Sen de gelebilirsin bizimle."

Mangalların en büyüğü közle doluydu. Ellerimi ısıttım ve şalımı boynuma sardım. Menesthia bir köşede dikildi kaldı. Burnunu çekip duruyordu. İonides ise avluda düşünceli düşünceli geziniyordu.

"İonides, bunu söylemem gerekiyor. Karar benim, biliyorsun, değil mi?"

"Ne kararı?"

"Burası Pythion. Ben de Pythia'yım."

"Tabii ki, sevgili Hanımefendi. Ben sadece sizi dertten kurtarmayı amaçlamıştım."

"Peki öyleyse, hava biraz düzelir düzelmez başlayalım diyorum ben."

"Ona ne yapacağını söyleyebilir misin?"

"Hayır, sen?"

"Ne durumda olduğumuzu görmüyor musun? Atina'dan işe başlayacak kadar parayla döndük ama nereden başlayacağız?"

"Çatıdan tabii ki!"

"Evet ama hangi çatıdan?"

"Beni oraya götür, İon."

"Hangisine?"

Sessiz kaldım. İonides devam etti.

"Görmüyor musun? Kitaplar zarar görecek. En korumasız olan kitaplar. Tamiri de mümkün değil."

Hâlâ sessizdim. Düşünüyordum.

Kitaplar. İsimlerle dolu kocaman, harikulade tomarlar.

"Hem Pythion hem de kitaplık tamir edilmeyi bekliyor. Tamir edilmeliler. Orası kesin."

"Hayır."

"Hayır mı?"

"Kesin falan değil."

"Peki öyleyse, söyle niyeymiş."

"Delphi'nin manası ne?"

"Tapınak. En azından burası kesin."

"Tapınak olmadan Delphi olur mu?"

"Olmaz."

"Peki ya kitaplık? Yani, kitaplık olmadığı zaman da bir tapınak vardı, öyle değil mi?"

"Tapınak, yazı icat edilmeden önce de buradaydı."

"Bence pek öyle değil. Ama Apollon'un oklarıyla mağlup ettiği canavarın bir kitaplığı olmadığını düşünemiyorum. Apollon'un, canavarı öldürür öldürmez 'Bir kitaplık olsun' dediğini de hiç sanmıyorum."

"Buna katlanamam – kitaplığım!"

"Heksametrenin gücünü öğrendiğin yer!"

"İon, ne yapabiliriz?"

"Kitaplığı kendi haline bırakmamız gerekecek. Geçici önlemlerle idare edeceğiz; sonra da güzel günler için dua ederiz. Perseus'a kitapları toplamasını söyleyeceğim. Fırsatını bulunca çıkar bakarız."

*

Fırsat bulmak pek kolay olmadı. Kar hiç dinmeyecek sandım. Pythion'la kitaplık inşa edilirken iklim daha ılımlı olmalıydı. Ama sonunda kar kesildi, yine de yerde ve çatıda buz tabakaları vardı. Pythion ve kitaplığın, tapınağın kendisini bir tarafa bırakırsak, Delphi'nin en eski yapıları olduğunu düşünmemin en önemli sebebi, bu iki çatının yüksekliğinin farklı olması. Dahası, bu ikisi daha düzdü, sanki onları inşa edenler, karın ağırlığına dayanmaları gerektiğini

hesaba katmamış gibi. Tapınağa gelince, dağa dayandığı ve dağın içine inşa edilmiş olduğu için, kardan zarar görmeyecek kadar küçük bir yapıydı. Hem sanki Apollon, onu inşa edenlere esin vermiş gibi, çatısı diğerlerinden daha eğimliydi ve böylece kar çatıda birikmiyor, kayıp yere düşüyordu.

Kar diner dinmez sıkı sıkı giyindik, olduğumuz yere aslında hiç de uzak olmayan kitaplığa doğru yola koyulduk. Perseus kitaplıkta hüzünlü bakışlarla karşıladı bizi. Doğrusunu söylemek gerekirse, ilk bakışta zarar gözümüze çok büyük göründü. Ama ne mutlu ki, sonradan, sadece Latince kitapların saklandığı bölümün hasarlı olduğunu fark ettik. Sadece Latince kitaplar saklandığı için oraya *librarium* denirdi. Tomarlar ve elyazması kitaplar, İon'un deyimiyle birtakım kâğıt yığınları, tehlikeden uzakta, kitaplığın karşı duvarının dibindeydi. Sanırım hem İon hem de ben, ama özellikle İon, Apollon'un Yunan kitaplarını sakınıp sadece barbar Latin kitaplarını kaderlerine terk etmiş olmasını derin bir sevinçle karşıladık.

İon bunu dile getirmekten çekinmedi.

"Gördüler günlerini!"

"İon – Lucius Galba! Propraetor! Roma aşkına gelip görmesi lazım şu felaketi!"

İon düşündü.

"Kötü bir şöhretim var. En azından bunu fark etmişsinizdir."

"En azından mı? Bazen Hazretlerinin işini ihmal ettiğini düşünüyorum. Efendimiz ve önderimiz bu konuda bir uyarı gönderip olayı fark etmemi sağladı."

"Kutsal hanımefendi çok nazikler."

"Çocuğu bir düşünsene. Menesthia – şaşırmadın mı?"

"Ah, hayır, Kutsal Efendimiz. Size Kutsal Efendimiz demem uygun düşer, öyle değil mi?"

İon güldü ve sonra yine bana döndü.

"Siz ona bir mektup yazabilirsiniz, Muhterem Pythia."

"Ben mi? Mektup yazmak mı?"

"Neden olmasın? Eğer okuyabiliyorsanız, yazabilirsiniz de."

"Bu işi Perseus'a yaptırabiliriz. Ben de onu Pythia adına imzalarım. Tek Pythia olarak ben."

"Bu işi benim yapmam daha uygun olur sanırım. Ama sizin imza için biraz çalışmanız gerekecek – bu konuyu düşünelim biraz. Pythia sözcüğünü yazmaya çalışarak başlayabilirsiniz. Bir çalışın bakalım, hangi isimle imzalayacağınıza daha sonra karar veririz. Belki kendi isminizle de imzalamanız iyi olur."

"Hiç sanmıyorum. Bence bu doğru olmaz. Hem biri onu kullanmaya kalkabilir."

"Ne için kullanacaklarmış?"

"Şey, ne bileyim, büyü için."

"Düşünürüz bakalım. Genç Hanım, siz yazmayı bilir misiniz acaba? Yoksa bir nesne olmayı mı tercih edersiniz?"

"Ey tanrılar, ne diyorsun sen, İon?" dedim

"Siz anlıyor musunuz, Genç Hanım?"

"Evet, Kutsal Efendimiz," diye cevapladı Menesthia, "tabii ki anlıyorum."

"Neyi anlıyorsun? Anlıyor musun, yoksa bir nesne olmayı mı tercih ediyorsun?"

"İkisi de, Kutsal Efendimiz."

"Bunu bana açıklarsan iyi edersin, İon. Sanırım benim anlayışım biraz kıt."

"Olur mu öyle şey! Sadece öyle düşünmüyorsun, hepsi bu. Menesthia cici bir kız olmayı ve bütün gün, şu sıkıcı eski kitaplara bakmak için güzel kıyafetler giyip kitaplıkta oturmayı tercih ettiğini söylüyor. Öyle değil mi?"

"Evet, Kutsal Efendimiz."

"Menesthia! Hiç şiir okumadıysan, heksametreyi nereden bilirsin?"

"Unutuyorsunuz, Sevgili Hanımefendi. Onları bir kez duymanız yeter, okumuş gibi olursunuz; hem onları okurken siz de sessiz kalmıyorsunuz, yani yüksek sesle okuyorsunuz. Sizi duydum."

"Menesthia, sana sütunların altında oturabileceğini söylemiştim, biz yokken gittin mi oraya, oturdun mu?"

"Evet, Muhterem Hanımefendi, tabii ki gittim. Başta bana danışmaya gelen fazla insan yoktu ama bir kez duyunca birçok insan gelmeye başladı. Her gün oturmaya alıştım. Tabii Lydia her zaman arkamdaydı."

"Çömelmedin umarım?"

"Hayır, Muhterem Hanımefendi. Lydia süt sağarken üstüne oturduğu tabureyi getirdi, ona oturdum. Çok rahattı, bilirsiniz, aynı çiftlikteki gibi. Tabii iyice sarılıp sarmalanmıştım. Sütunlu girişin orası çok soğuk oluyor, içeri giremiyordum zaten. Yine de çok iyi zaman geçirdim. Başta komik hissediyordum kendimi ama zamanla, onun da bir önemi kalmadı."

"İyi ama ne yaptın, ne söyledin?"

"Şey, yani, kendimi komik hissettiğim zamanlarda ne söylediğimi hatırlamıyorum! Sonraları aslında hiçbir zorluğu olmadığını anladım. Eğer karşındaki genç bir adamsa, aşkta talihinin açık olduğunu söylüyorsun. Eğer yaşlıysa uzun mu uzun bir ömrü olacağını ve yaklaşan bir kısmet gördüğünü anlatıyorsun."

"Ya kadınlar?"

"Çok kadın yoktu."

"Menesthia. Artık gidebilirsin."

Kız önümüzde eğildi ve ayrıldı.

"Birinin ona göz kulak olması gerekiyor."

"Bu senin işin, Muhterem Hanımefendi, doğrusu seni kıskanmıyorum."

"Başka erkekler farklı düşünürdü herhalde."

"Öyle mi dersin? Evet, sanırım seni kıskanırlardı. Gerçekten pek hoş bir kız..." –ve irkilip titredi– "çok hoş bir şey."

Yenilmiştik. Menesthia katır gibi inatçı çıktı. Zamanla kendini nadiren "komik hissetmeye" başladı ve sanırım en sonunda, kendinden geçermiş gibi yapmaya karar verdi. Vadilerden doğan bahar, Delphi'ye tırmanan o rüzgârlı yokuşu çıkarken, yüzü gitgide soldu, huysuzlaştı, gözyaşları dinmez oldu. Ve nihayet eve dönmek için yalvarıp yakarmaya başladı. Sonunda onu salıverdik, ne de olsa özgür bir insandı; babası da onu çeyizi ve her şeyiyle geri almayı kabul etti. Benim babamın aksine çok yumuşak bir adamdı. Kızdan çok babası, beni kendim hakkında derin düşüncelere itti. Çünkü kızı, şımarık bir rahibeyi anlamak çok kolaydı. Öte yandan, o koca bir adamdı –bir küçük arazi sahibi desek yeridir– çocukları bir tarafa, hayvanlarını bile şımartan koca bir adam.

Menesthia'nın "komik zamanları" hakkında çok düşündüm. Beni huzursuz ediyordu; bunca yıldır Pythia olan ben, bir kez bile böyle şeyler hissetmemiştim. Defne kurusunun dumanına ihtiyacım vardı, ama onun büyülü etkisi de günden güne azalıyordu. Olymposlular benden sanki her geçen gün biraz daha uzaklaşıyordu. Sonra tanrıların bana bıraktığı huzursuzluk yüzünden ateşli nöbetler ve ürpermeler baş gösterdi. Özellikle de Apollon'dan huzursuz oluyordum. Çok okumuştum ve artık kafam karışmaya başlamıştı. Kimse Olymposluların kim olduğunu, Apollon'un onlardan biri olup olmadığını tam olarak bilmiyordu. Sorunumu İon'a açtım, ama bana doğru dürüst bir tavsiyede bulundu denemez. Bana devam etmemi söyledi, bizzat tanrıların bana bir ışık göstereceğini ummamı tavsiye etti. Bu kadarı yetmezmiş gibi, başımızda bir de İkinci Hanım olacak bir kız bulma derdi vardı, çünkü İon'a da söylediğim gibi, sonsuza kadar yaşayacak halim yoktu.

"Sevgili Hanımefendi! Sizce tapınak kendi başının çaresine bakamayacak kadar âciz mi?"

"Keşke bunu becereceğinden emin olabilseydim."

"Sen emin olamayacaksın da kim emin olacak?"

"Sen tabii ki!"

İon yüzüme uzun uzun baktı, dikkatli bir bakıştı.

Sonunda Pythion'un çatısını gerektiği gibi tamir edebildik ama kitaplığın, eskiden *librarium* olan yosun tutan köşesini, "geçici bir çözüm" olarak öylece bıraktık. Bunun anlamı koca kitaplığın her zaman buz gibi olacağıydı. Perseus yılın dört mevsimi burnunu çeke çeke dolaşmak zorunda kalacağından şikâyet etmeye başladı. Ben de ona Pythia olmadan Delphi olur mu diye sordum. Bunun ardından köle dostumuz ikna oldu.

Phokis bize bir kız gönderdi. Ufak tefek, sıska bir kızdı, onu tam da boy atacağı dönemde aldık. Bizim yanımızda boyu hızla uzadı. Tıpkı benim gibi, o da esmerdi ve adı Meroe'ydi. Sanırım sülalesinde Mısırlı birileri vardı. Çok ama çok sessiz biriydi, hem öyle dindardı ki! Dindarlığının beni ürkütmemesi için kendimi her şeye hazırlamaya çalıştım, ama onun, Büyük Hanımefendi'nin tavırlarından hiç hoşlanmadığı fikrini aklımdan asla çıkaramadım. Kendini "komik hissettiği" zamanlar olmuyordu; gelgelelim Serapis buyurmadığı sürece okumayı öğrenmeye niyeti yoktu. Serapis yeni bir tanrıydı, Mısır'ın eski tanrılarından biri değil. Düşüncesi bile tüylerimi diken diken ediyordu. Eğer işimiz gücümüz yeni tanrılar icat etmek idiyse, sonu gelir miydi bunun?

Sonra İonides kayboldu. İtiraf etmeliyim ki kaybolduğunu anlamam epey bir zaman aldı, çünkü onun varlığına öyle alışmıştım ki, bilinçsizce de olsa, o yanımda değilken onun varlığını ben kendim yarattım. Tanrı sözünü dile getirmek için üçayağın başına gittiğimde büyük bir kargaşa yaşandı ve İon'un orada olmadığını fark ettim. Sonunda Kutsallar-

dan biri onun yerini almaya kalktı. Bense söyleyeceği sözleri hatırlatmak zorundaydım, çünkü heksametreyle konuşamıyordu. Cevaplarım etkili olamadı o gün. İnsanlar benden manzume istiyordu ama ben görevimi yerine getirsem de, o eğitimsiz genç adam, duyduklarını manzum olarak ifade edemiyordu. Yani bazı nazik insanların, "tapınağın canlanması" diye tabir ettiği o değişim rüzgârı sekteye uğramış oldu. İonides geri dönsün diye içim içimi yiyordu. Ondan destek almaya alışmıştım. Derken Perseus'un da ortada olmadığının farkına vardım. Bunu nasıl fark ettiğime gelince, bana bir haber yolladı ve beni görmek istediğini söyledi. Ardından, epeydir uzakta olduğunu anlattı.

"Niçin?"

"Kutsal rahiple birlikte gittim, Hanımefendi."

"Nereye?"

"Epirus'a."

"Ama – sanırım bana bir açıklama borçlusun."

Sonra her şey açığa çıktı. İstihbarat toplamalar, sürekli haber yaymalar, haberciler; hepsi birden, tapınağa destek olsun diye düzenlendiğini sandığım tüm o yaygara, İon ve Kutsalların bazıları tarafından, Romalılara karşı tertip edilen bir kumpasmış meğer. Buraya kadar okumaya tenezzül eden birinin, böyle bir durumu hoş karşılayabileceğini hiç sanmıyorum. Gelgelelim Delphi'yle birlikte diğer bazı küçük tapınaklar, Yunan anayurdunun Romalıların hâkimiyetinden kurtulması için çalışıp çabalıyorlarmış! İşin tuhaf yanına gelince, Roma hâkimiyetiyle ilgili en ufak bir sorun yoktu! Tabii ki her sepette birkaç çürük elma olur, ama Romalılar, Yunanlara kendi başlarına asla elde edemeyecekleri şeyler sunuyordu. Yunan anayurdunun yüzlerce yılı, birbirleriyle pervasızca, vahşice, zalimce, savaşan sayısız köyden oluşan bir topluluktan başka bir şey doğuramamıştı. Şimdi bu topraklarda hukukun ve barışın hâkimiyeti vardı. Çok doğaldır ki Romalılar bunun için vergi alıyordu ama biz de

halimizden memnunduk. Hatta şimdilerde, yani Romalıların bizzat kendilerinin, hem de bizim ülkemizde, bir iç savaş çıkartacakmış gibi göründüğü şu dönemde bile, topraklarımızda her köyün komşusuyla savaşmayı dini bir görev saydığı dönemden çok daha barışçıl bir hava yayılmaktaydı. Düşünüyorum da, eğer Persler, zamanında, Romalıların yaptığı gibi topraklarımızı işgal etseydi, en azından iki yüz yıllık didişmeyi engellemiş olurduk. Tabii bu düşüncemi kendime saklıyordum. Bir de İonides çıkmıştı şimdi başımıza. Kendisi gibi deli diğer adamlarla Epirus'ta bir araya gelip kumpaslar kuracak, dünyanın en güçlü ülkesine, Roma'ya başkaldıracaktı.

Kumpas fazla ileri gidememiş tabii ki. Merhamet duygusu uyandıran bir nitelik söz konusuydu. İonides Perseus'u yanına almış, ama ona "bilmesi gerekenden" fazlasını anlatmamıştı. Sonra olup biteni bana Perseus anlattı. Diğer işbirlikçilerle buluşacakları yere varmışlar –parolalar ve benzer saçmalıkları tekrarlaya tekrarlaya– ama etrafta kimse yokmuş. Beklemeye koyulmuşlar, dağ başında bir kayanın üzerine oturup, kuşları seyrederek kehanetlerde bulunmuş, geleceğe dair planlar kurmuşlar. Durdukları yerden gelecekleri gayet parlak görünüyormuş. Derken Romalılar ortaya çıkıvermiş, sanki bir anda yerden bitmişler. Bizimkileri tutuklamışlar. En aşağılayıcı ve en gereksiz şekilde ikisinin de üstünü aramışlar. İonides zaten yanında hiçbir şey taşımıyormuş. Perseus da yanına sadece deri bir çantada yiyecek bir şeyler, bir de işbirlikçilere dağıtılacak birtakım belge, ıvır zıvır almış. Daha da küçük düşürücü bir şey varmış Perseus'un dediğine göre, onları tutuklayan adam bir albay bile değilmiş. Ama her şeyi biliyormuş; neden diğer işbirlikçilerin orada olmadığını, kim olduklarını ve neler tasarladıklarını. Romalılar gerçekten çok –Yunanca bir karşılığı olmadığı için, bari Latince kelimeyi kullanalım– *iş bitirici*ymiş.

"Köle olduğumu biliyorum," dedi Perseus, "Kutsal Rahibe işkence edemeyeceklerinden, bana bin kat daha beter zulmederler diye düşünüp kendimi hazırlamıştım. Onurumu kıran, bana koşup gitmemi söylemeleri oldu."

"Seni salıverdiler, öyle mi!"

"Ne yazık ki öyle."

"Nasıl bıraktın onu?"

"Gerçekten, Büyük Hanımefendi, kitaplarda okuduğunuz her şeyi yaptım. Bilirsiniz, sadık köleyi sonuna kadar oynadım. Ama bir işe yaramadı. Peşlerinden gitmeye bile çalıştım ama biri mızrağının tersiyle karnıma vura vura beni uzaklaştırdı."

"Ama onu alıp götürdüler..."

"Sesini son duyduğumda hararetle konuşuyordu. Canının tanrının ellerinde olduğunu söylüyordu. Sonra komutan dedi ki, 'Hadi beyim, Kutsal Rahip, o kadar da abartmayın!'"

"Ah, ne yapacağım ben şimdi!"

"Söylemek bana düşmez, Büyük Hanımefendi. Ben kitaplığa dönmek istiyorum, hiç terk etmemem gerekirdi zaten."

Giderken duraksadı. Sonra yine bana döndü.

"Size bunu vermemi istedi."

Bana uzattığı gümüş bir anahtardı, ama tuhaf bir şekli vardı. İki ucu da Girit'in çift ağızlı baltasına benziyordu. Ama bunun çifte ağzı da çiftti.

"Hangi ucu deliğe girecek bunun?"

"Bilmiyorum, Hanımefendi. Ben sizin bileceğinizi düşünmüştüm. Komutan çok saygılıydı, anahtara dokunmadı bile. Üstümüzü aradıktan sonra, hakikaten nazik davrandılar."

Anahtarla ne yapacağım konusunda en ufak bir fikrim yoktu. Belki simgesel bir şeydi. Ne olduğunu hatırlamak için, etrafına gümüş bir zincir sardım ve bir kenara koydum. Ne yapacaktım ki? Son çareye başvurmanın zamanıydı aslında – ne işe yaradığını Delphi tapınağına danışacaktım!

Ama Pythia nasıl olur da kendine bir soru sorup, sonra da kendisine tanrının cevabını iletebilir? Tabii yani eğer, cevap verecek bir tanrı varsa gerçekten! Kendi kendime, Yunan ülkesinin yedi bilgesinden, bu durum için boş yere görüş istenebileceğini düşündüm. İon için kaygılanırken bile, bu durumun benzersiz olduğunu düşünmeden edemiyordum, hatta tuhaf ama eğleniyordum. Yine de kendimi oraya giderken buldum. Sarınıp sarmalandım ve binaya gizli gizli yanaştım. Sütunların ötesindeki kocaman kapı, geçebileceğim kadar bir aralık bırakmak için kanatlarından birini iterken, gürültüyle gıcırdadı. Aşağıya inen merdivenler karşımdaydı. Duvardaki localara, her biri ayrı bir Kutsala, sonuncusuysa kutsalların en kutsalına, muhterem kutsalların koruyucusu, Apollon'un yüksek rahibine ait olan localara göz gezdirdim. Üçayak da, yanında mangalı, oradaydı, ama şimdi boştu, çünkü ayın yedinci günü çoktan geride kalmıştı. Üçayağın ötesinde, o perdeler asılıydı. Sağdaysa perdeleri açacak olan ipler. Apollon'un, kaba demeyelim de, sert çizgilerle işlendiği güzel kumaştan perde soldaydı ve sağ kolumdaki perdenin üstündeki eğri büğrü canavara bakıyordu. Her zamanki gibi, tüylerim diken diken oldu ve nefesim gitgide sıklaştı. Kutsal bir yerdi burası, Yunanistan'ın en kutsal yeri, hatta dünya üzerindeki en kutsal mekân. Bunu açıklamaya çalıştım kendi kendime, günaha teşvik edilen bir Pythia olduğumu tekrar edip durdum. Hayır. Ben Arieka'ydım, karanlıktan korkan küçük barbar. Ama kendisi de karanlıktı, ah evet. Parmak uçlarımda loş ışıkta tapınağın iç odasına doğru ilerledim ve perdelere yaklaşıp durdum. O kadar yaklaşmıştım ki, soluğumun perdeyi titreteceğini düşündüm. Hele bir de nefesimin canavara can verebileceğini, onun canlanıp beni mahvedebileceğini düşündüğümde, içimi katışıksız bir korku sardı. Diğer perdenin ardındaki Apollon aklımdan çıkıp gitmişti, canavardan başka bir şey düşünemiyordum. Tam o an doğrulmakta ol-

duğundan kuşku yoktu. Gerisingeriye yürümeye başladım ama gözlerimi ondan ayırmıyordum, sonra o da duruldu, soluğum yavaşladı. Biliyordum, onu perdeye işleyen bir kadındı. Tanrıyı da kumaşa bir kadın işlemişti, etten kemikten bir kadın, hatta belki de bir Pythia. Belki de Pythia'ya, bu tanrı desenini, bizzat kendisinin karşılaştığı karanlıkla birlikte kumaşa işlemesini tanrı emretmişti.

Öyle olsun bakalım. Varsın orada salınsın perdeler. Apollon, İonides'i geri getir bana! Bir kocadan üstün o bana, o kaypak, o dönek, tanrıların âlim şarlatanı olacak o İonides! Ona inanıyorum, yalancı, kâhin, kendi kendini kandıran, aptal, sekizinci bilge...

Pekâlâ Arieka, ne bekliyordun?

Bir tanrı, işte beklediğin buydu.

Sana sırt çevirdiler.

Kayboldular ve boşluk karşısında ancak keder vardı. Boşluk.

Derken o faydasız duygunun üstesinden geldim ve kendimi sokakta, yokuş aşağı yürürken buldum. Yüzüm açıktı, insanlar bana şaşkın şaşkın bakıyordu. Bunu fark edince, bilinçsizce, yüzümü örttüm ve kendimi Pythion'a attım.

Bir kadın gibi, sandalyelerden birinin üzerinde oturuyordu. Belki de eski bir heykel gibi. Gözleri kapalıydı.

"İon. İonides, ah sen, seni aptal. Seni kıt zekâ, seni, seni..."

"Ayağa kalk tanrı aşkına. Hayır, hayır, böyle değil. Ayağa kalk. Kes ayaklarımı ıslatmayı. Yetti artık. Ben kendimi öldüreceğim..."

"İon..."

"Biliyorum, biliyorum. Bir düşünsene. Beni salıverdiler. Lucius Galba, şu Romalı piç. Beni serbest bıraktı. Bana dedi ki Roma'nın Kudreti insanın itibarını elinden almasında gizliymiş. Sonra bir hiç oluyormuş insan. Ey tanrılar, tanrıların ve insanların yüce babası, gözü kör olsun piçin! Apollon,

oklarınla parçala tohumlarını; Artemis, buz et yatağını, ey Siz adını andığım iblisler, işkence edin ona!"

"İon..."

O tuhaf adam kollarıyla bedenini sardı ve kendince bir nağme tutturdu.

"İon. İon. İon. İon. İon. İon..."

Sonra ne yapmaya çalıştığını anladım. Kendine saklanacak bir yer arıyordu, kendinden kaçıp saklanmak istiyordu; boşluğun önünde utancını, o son parça giysiyi de çıkartıp çıplak olmak istiyordu ki böylece sonunda "tanrı olmayanın", "insan olmayanın", hiçliğin huzuruna kavuşacaktı.

"İon. İon. İon..."

Aniden sustu. Gözlerini sildi ve ayağa kalktı. Sert bir ifadeyle konuşmaya başladı.

"Peki öyleyse, öyle olsun."

Dikildi kaldı, bana bakıyordu.

"Pekâlâ Pythia. Hepsi bu kadar. Anlamıyorsun, öyle değil mi? Acı çekmeyi bu kadar iyi beceren sen. Ben yapamıyorum. Yani belki biraz çekebilirim, tıpkı şimdi ve sen gelmeden önce çektiğim gibi. Gerçek, saf – utanç. Ve şimdi bitti. İşte aramızdaki fark bu."

"Geri döndün."

"Hayır, dönmedim."

İşte Kutsal Rahip eve böyle geldi. Ama onun da söylediği gibi, aslında evde değildi. Bir ara geldiği doğru ama uzun kalmamıştı. Günden güne eridiğini görüyordum. Eriyip gideceği aşikârdı artık. Tanrıya İonides'in yaşamasının mümkün olup olmadığını sordum. Tanrının cevabının ne olacağını biliyordum, çünkü onun cevabıyla benim cevabım birdi. Bildiğimiz Apollon'a sormadım sorumu; o, gökte bir yerlerde olmalıydı; bunun yerine, bir çocuğun yapabileceği gibi, gidip o kadın suretine danıştım. Böylece sanırım sonunda Pythia'nın ta kendisi bir cevap vermiş oldu.

Perseus zekice bir laf etti.

"Eğer Kutsal Rahip köle olsaydı, yaşardı."

Sözlerinin doğru olduğunu anladım; hatta bir yönüyle İon'a yapılan bir iltifattı bu, ben de gidip ona söyledim. Bunu duyunca deli gibi gülmeye başladı.

"Perseus burada bir adam olduğunu sanıyor!"

"Ama bir adam var, İon. Adam ol."

"Sen de inanmıyorsun. Ne kadar güzel olurdu, sırf itibarımı kaybettiğim için ölmek gibi gerçek bir şey başıma gelseydi! Hayır, hayır güzelim. Tökezlemeye devam edeceğim, giderek bunayacağım ve beni bekleyen ölüm değil, unutuluş olacak. Geriye kalanları yakabilirsin."

Olup biten az çok budur. Günden güne sersemleşti. Gerçi o hep sersemdi ama şimdiki sersemliği, bir zamanlar olduğu gibi değil, içinde bir nebze olsun bilgelik barındırmayan bir sersemlikti. Unutuyordu ve bedeni derhal ölmüştü. Acısını paylaştığımı söyleyemeyeceğim, çünkü bunun gibi, ileri yaşa has hallerde sık görüldüğü gibi, aslında o öleli çok uzun zaman olmuştu.

Bedeni de öldüğü gün, hayatımda ilk kez –ve sanırım son kez– gidip onun locasına oturdum. Hiçbir şey yoktu. Geri dönmedi. Bana öyle geliyordu ki ölümüyle birlikte, yanımda tüm sorumluluğu üstlenmeye hazır bir Genç Pythia ile birlikte ben, Pythia, hâlâ hayatta olsak da, tapınak da ölmüştü. Görevi isteksizce, üstünkörü yapmasına izin verdim. Çok uzun yıllar önce tanıdığım, benden önceki Büyük Hanımefendi'yi şimdi anlıyordum. Kaç yıl olmuştu? Altmış mı? Belki daha da fazla. Yılları saymıyordum artık. Ama dünya değişmişti. Altmış yıl yeter.

Kış gelip de Genç Hanım bilicilik yapmayı bir tarafa bıraktığında, İon'un locasında oturan genç adam, soru sormaya gelenlere Pythia'nın dudaklarından dökületi iletme görevini bıraktığında –diyeceğim, o ölümcül rüzgâr esmeye, taş döşeli yolların üzerindeki erimez buzları yalamaya baş-

ladığında– ben de tapınağa döndüm. Ne de olsa bu benim hakkımdı. Kapının bir kanadını açtım. Sıra sütunları geçtim ve basamakları indim, locaları ardımda bıraktım, üçayağın etrafından dolaşıp, perdelerin önünde durdum. Çifte ağızlı anahtar boynumda asılıydı. İpleri yavaş yavaş çektim ve perdeler açıldı. Arkalarında çift kanatlı bir kapı saklıyorlarmış. Kapının önünde uzun süre durdum ama aklımdan geçen sadece, ne olursa olsun, hiç öneminin olmadığıydı. Böylece gümüş ağzı gümüş kilide yerleştirdim ve anahtarı çevirdim. Kapı rahatça açılıyordu. Kapının arkasındaysa, dağın o sert, nüfuz edilemez kayası vardı.

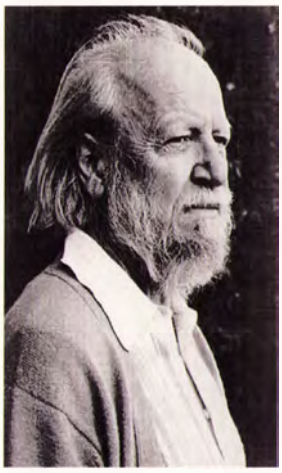
Hemen ertesi gün Atina Arkhonu'ndan bir mektup aldım. Apollon Tapınağı'na uzun yıllar hizmet etmiş bir Pythia olarak Mars alanının ortasına heykelimi dikmek istiyorlarmış. Ben de cevap yazdım, –boşluğu hatırlayarak– ve onda hiç kimseye açıklayamadığım bir sevecenlik bulduğuma dair garip bir duyguya kapılarak. Mektubumda heykelimi dikmektense şöyle süssüz, basit bir sunak inşa etmelerini ve üstüne de şöyle yazmalarını rica ettim:

BİLİNMEYEN TANRIYA

Modern Klasikler Dizisi - 59

MÖ birinci yüzyılda kutsal Delphi şehrinin ünlü tapınağı zenginliğini ve dünyadaki nüfuzunu giderek yitirmektedir. Romalılar Yunan şehirlerine hâkim olmak üzeredir. Arieka adlı genç kız, Delphi'de Apollon adına kehanette bulunmak üzere *Pythia* olarak seçilir. Apollon'un yeryüzündeki sesi olarak, tanrının hizmetinde geçirdiği yıllar boyunca Delphi'nin çöküşüne ilk elden tanıklık edecektir. Yaşlılığında geçmişe dönerek, sevgisiz bir ailede geçen çocukluğunu, psişik güçlere sahip genç bir bakire olarak Yüksek Rahip İonides tarafından Delphi'de üstleneceği rol için seçilişini, tanrılara karşı ikircikli tavrını ve hayatının bilicilikle geçen altmış yılını gözden geçirir.

Bu son romanını tamamlayamadan yaşama veda eden Golding, *Çatal Dil*'de bizi mazlum ama bağımsız ve olağanüstü sahici bir kadın karakterle tanıştırırken, eski Yunan dünyasını da capcanlı bir atmosfere büründürür.

WILLIAM GOLDING (1911-1993): "Bugünün dünyasında insanlık durumunu aydınlatan" romanlarıyla 1983'te Nobel Edebiyat Ödülü'ne değer görülen Golding, Cornwall'da dünyaya geldi. Marlborough Grammar School'da ve Oxford'daki Brasenose College'da eğitim gördü. 1935'te Salisbury'deki Bishop Wordsworth's School'da ders vermeye başladı.1940'ta İngiliz Kraliyet Deniz Kuvvetleri'ne katıldı. Alman savaş gemisi *Bismarck*'ın batırıldığı harekâtta bulundu. İlk romanı *Lord of the Flies* (*Sineklerin Tanrısı*) birkaç yayıncı tarafından reddedildikten sonra 1954'te yayımlandı. Büyük ilgi gören roman 35 dile çevrildi. *Rites of Passage* (1980) adlı romanıyla Booker Ödülü'nü kazanan yazarın diğer önemli yapıtları arasında *The Inheritors* (1955), *Pincher Martin* (1956; *Ceberut Martin*), *Free Fall* (1959; *Serbest Düşüş*), *The Spire* (1964; *Kule*), *Darkness Visible* (1979; *Görünür Karanlık*), *A Moving Target* (1982) ve *The Paper Men* (1983) sayılabilir.

9 789754 582321

18 TL